

מהרי רובל ראובן Mehari robel Reuven

00:00:00:09 00:00:10:03

שמי מהרי, שם אבי רובל,
שם אמי הוא מוצ'יט אברה.

00:00:11:02 00:00:22:15

נולדתי במחוז גונדר, באזור "ווגרה",
בתחית "דבר", בכפר ששמו "בנקגשל".

00:00:22:21 00:00:23:09

או-קיי

00:00:23:19 00:00:26:10

הכפר היה מאוד מוכר,

00:00:26:17 00:00:36:10

והסיבה היא שהיה באדמת המקום החומר
שאינו אימהותנו יצרו כלי חרס.

00:00:36:13 00:00:39:16

החומר נמצא מתחת לשדה גדול,
והמקום נקרא "בנקגשל"

00:00:40:05 00:00:41:16

מה פירוש השם?

00:00:42:05 00:00:53:22

אהה... האמת שלשם יש מספר פירושים,
אם אפשר את זה אגיד שזה מקום מרווח.

00:00:54:03 00:00:59:03

באותה התקופה לא נתנו למקום
פירוש כלשהו בעברית.

00:00:59:10 00:01:00:09

תאר לי איך נראה המקום?

00:01:01:08 00:01:08:03

האמת שהמקום ממש יפה, מקום שגורם לך
אושר כיוון שזה שדה פתוח.

00:01:08:16 00:01:13:10

המזג האוויר באזור הוא קר.

00:01:14:03 00:01:24:22

גדלתי ככל הילדים בכפר, מילאתי אחר
הוראות של הוריי, שמרתי על הפרות,

00:01:25:10 00:01:32:23

הבאתי עצים להסקה ולבישול,
עזרתי למשפחתי בעבודות כאלו.

00:01:33:00 00:01:37:11

או-קיי, לפני שאנחנו עוברים הלאה
יש פירוש לשם שלך?

00:01:37:14 00:01:41:23
אהה... ובכן פירוש השם
מהרי הוא רחמים.

00:01:42:18 00:01:49:05
כפי שאימי סיפרה לי, לפני שנולדתי
היא הייתה מאוד חולה.

00:01:49:08 00:01:49:24
או-קיי

00:01:50:02 00:02:01:04
היא סבלה מלחץ דם נמוך במשך השנים,
אבל אחרי שילדה אותי היא הבריאה,

00:02:01:11 00:02:10:17
לכן היא קראה לי "מהרט" - "מהרי",
וככה קיבלתי את השם "מהרי רובל".

00:02:10:19 00:02:13:13
או-קיי, קראו לך בשמות אחרים?

00:02:13:19 00:02:22:13
כיוון שבכפר חיו הרבה מקרובי
משפחתי, כ- 20 משפחות,

00:02:22:19 00:02:29:07
היו דודי ודודתי,
ודודתי קראה לי "אדוייה"

00:02:29:09 00:02:35:09
מה פירוש השם?
-פירוש השם הוא- אהוב על כולם.

00:02:35:11 00:02:36:19
או-קיי

00:02:36:24 00:02:49:16
חוץ מזה, אחיי הקטנים קראו לי בשם
מכבד כמו: "גשה", "וונדמלם",

00:02:49:18 00:02:53:01
כאלה שמות,
רוב הזמן קראו לי "וונדמלם".

00:02:53:14 00:02:55:07
היו נותנים שמות כמו:
"וונדמלם גשה" וכו'.

00:02:55:09 00:03:03:07
אבל אחיי ואחיותי הקטנים
קראו לי: "וונדמלם".

00:03:03:11 00:03:11:20
בענייננו, להורי יש 10 ילדים,
אני הילד השישי במספר.

00:03:12:01 00:03:13:20

הילד השישי במספר.

00:03:14:01 00:03:20:01
ובכן גדלתי כמו ילדי הכפר
כרועה צאן ובקר.

00:03:20:04 00:03:28:12
אבל... בכפר היו נותנים לך לשמור על
הפרות בגיל 7-8 משהו כזה,

00:03:31:00 00:03:33:00
אבל תמיד היה לי
רצון ללמוד בביה"ס.

00:03:33:12 00:03:42:20
לכן, מרחק של 20 דקות מהכפר שלנו,
היה כפר יהודי בשם "אספורייה".

00:03:43:06 00:03:52:19
ושם באזור הייתה ישיבה ללימוד תורה,
מי שלימד שם היה "קייס ייהיאס".

00:03:53:00 00:04:04:12
למדו שם חלק מילדי הכפר, ואז
אני ואחי הגדול התחלנו ללמוד שם.

00:04:04:18 00:04:15:19
למדנו היטב, לימדו אותנו בשפת
ה-"געז" ושיננתי הכל עד מזמור דוד.

00:04:15:22 00:04:22:15
חכה רגע, מי שלח אותך אל ה-"קייס"?
האם שילמו לקייס על עבודתו?

00:04:22:17 00:04:26:17
לא שילמו ל-"קייס" כסף
על לימוד התורה,

00:04:26:20 00:04:30:17
אבל הוא קיבל כסף
בשל היותו "אב רוחני".

00:04:30:24 00:04:33:06
האנשים בכפר היו אוספים
כסף והיו משלמים לו,

00:04:33:19 00:04:40:12
וזה מכיוון שהוא לא מתפרנס מחקלאות
אלא מלמד תורה ומצוות כל היום.

00:04:40:14 00:04:45:12
אבל כשאני ואחי למדנו שם
לא ידעתי אם שילמו לו כסף או לא.

00:04:45:15 00:04:48:06
אבל בכללי נראה לי שלא שילמו
לו על הלימוד תורה.

00:04:48:12 00:04:50:14
או-קיי, מה זה אב רוחני?

00:04:50:20 00:05:04:23
ובכן, האב הרוחני מנחה אותך איך
לשמור מצוות וללכת בדרכי האל,

00:05:05:00 00:05:14:01
כשמישהו נפטר האב הרוחני
מתפלל על נשמתו.

00:05:14:08 00:05:17:03
מה תפקידו של האב הרוחני?

00:05:17:06 00:05:22:15
הוא היה מנחה את התושבים שילכו
בדרכי האל, זה עיקר עבודתם.

00:05:22:17 00:05:28:15
מפעם לפעם היו מגיעים אלייך ומקבלים
תשלום על זה שהם האב הרוחני שלך.

00:05:29:22 00:05:37:10
כאשר מישהו מת, לפני שקוברים אותו
האב הרוחני מתפלל על הנשמה שלו,

00:05:37:13 00:05:47:09
תפילות כמו: שאלוהים ימחל לו, שיעלה
לגן עדן כמו אברהם יצחק ויעקב וכו'

00:05:47:11 00:05:53:18
זה היה תפקידם של ה-"קייסים",
להיות האבות הרוחניים.

00:05:53:20 00:05:57:21
גם עכשיו לא הבנתי עד הסוף,
הבנתי שהם מתפללים על המת,

00:05:57:23 00:06:02:17
אבל מה עוד היה תפקידו של
האב הרוחני בקהילה?

00:06:02:20 00:06:06:03
עיקר השליחות שלהם הוא
ללמד את תורה ומצוות.

00:06:06:09 00:06:08:21
לכל אחד היה אב רוחני?

00:06:08:23 00:06:11:16
כן, לכל משפחה יש אב רוחני.

00:06:11:23 00:06:18:22
גם פה בארץ לכל משפחה יהודית
שבאה מאתיופיה יש אב רוחני.

00:06:19:20 00:06:27:05
אני לא יודע האם זה פעם בחודש או

בחודשיים ה-"קייס" היה בא ומקבל כסף

00:06:27:11 00:06:32:17
הקייס היה בא ושואל לשלום המשפחה,
האם הם שומרים על המצוות והמסורת,

00:06:32:20 00:06:34:10
האם שומרים שבת וכו'.

00:06:34:17 00:06:39:05
כיוון שהוא לוקח אחריות בתחום הזה
ה-"קייס" נקרא אב רוחני.

00:06:39:08 00:06:39:23
או-קיי

00:06:40:10 00:06:48:06
אני זוכר כשלמדתי שם בישיבה, אמרתי
לך שהמרקק הוא 20 דקות מהכפר שלי,

00:06:48:08 00:06:50:11
באותה התקופה היינו הולכים יחפים,
לא היו לנו נעליים.

00:06:50:21 00:06:56:10
כשהגענו...
כשלמדנו לא הייתה לנו כיתה.

00:06:56:12 00:06:57:04
אז איפה ישתם ללמוד?

00:06:57:06 00:07:00:13
ישבנו תחת אחד העצים,
ישבנו ולמדנו תחת אחד העצים.

00:07:00:19 00:07:05:08
אבל לכל אחד ואחד הייתה
אבן שעליה הוא ישב.

00:07:05:10 00:07:13:02
אבל כשהגענו הקייס יהיאס היה
אומר לנו כיוון שהגעתם יחפים,

00:07:13:08 00:07:25:20
יכול להיות שבדרך דרכתם על
צואת כלבים וזיות, צואת יונים,

00:07:26:02 00:07:35:14
לכן כיוון שאתם לא יכולים ללמוד
תורה טמאים עליכם ללכת להיטהר.

00:07:35:21 00:07:45:14
בקרב מקום היה מקור מים ואז רחצנו
את ידנו ורגלנו וחזרנו ללמוד.

00:07:45:20 00:07:46:09
או-קיי

00:07:46:12 00:07:49:12
זה זיכרון שלא אשכח בחיים.

00:07:49:15 00:07:55:23
כל יהודי במידה והוא מלוכלך כשהוא
בא לומר שלום הוא חייב להתנקות.

00:07:56:05 00:07:56:22
או-קיי

00:07:58:01 00:08:05:23
לאחר מכן גם זה ב-"אספורייה", לאחר
הלימודים הייתי שומר על הפרות.

00:08:06:03 00:08:07:14
או-קיי, למה?

00:08:08:13 00:08:12:08
הסיבה היא כיוון שלא היה ילד
שיעשה את העבודה הזאת,

00:08:12:10 00:08:15:04
היו לי אחיות קטנות שלא יכלו
לעשות את העבודה הזאת.

00:08:15:12 00:08:17:07
לכן...
-מה אחיד הגדולים?

00:08:17:19 00:08:26:23
ובכן, אחיי הגדולים עשו מטלות אחרות
כמו: לחרוש את השדה וכו'.

00:08:27:00 00:08:30:22
מי ששמר על הפרות ועל הבהמות
היו לרוב האחים הקטנים.

00:08:31:00 00:08:31:15
או-קיי

00:08:32:15 00:08:34:01
בעקבות זה ששמרתי על הפרות,
שכחתי את כל מה שלמדתי.

00:08:34:14 00:08:40:20
אבל אחי הגדול למד היטב
קרוא וכתוב ואת מצוות התורה.

00:08:41:04 00:08:46:08
ואז אמרתי לעצמי שאני חייב ללמוד,
וגם זה היה ב-"אספורייה",

00:08:47:08 00:08:54:20
הגיעו מורים מישראל וכאלה שעברו
הכשרה באסמרה כדי ללמד עברית,

00:08:54:23 00:08:58:08
הגיעו לכל הכפרים היהודים

ולימדו אותנו עברית.

00:08:58:20 00:09:01:22
מי שהפעיל את הפרויקט הזה,
הייתה עמותת הסוכנות היהודית.

00:09:02:01 00:09:07:02
ואז הסוכנות הפעילה ב-"אספווריה"
כיתות לימוד לשפה העברית.

00:09:07:08 00:09:13:14
אני זוכר את מר "אנייאוו טרקייין"
יכול להיות שאתם מכירים אותו,

00:09:13:20 00:09:15:20
הוא לימד עברית
באותה התקופה.

00:09:16:02 00:09:23:02
כל הזמן שמרתי על הכבשים
ובמקביל למדתי עברית מתחת לעץ.

00:09:23:08 00:09:28:10
הייתי קם מוקדם בבוקר ולוקח את
הכבשים למרעה כדי שיאכלו,

00:09:28:13 00:09:37:17
ולאחר מכן הן היו ישנות שעות רבות,
ואז למדתי את הא-ב-ג.

00:09:37:20 00:09:42:11
מי היה מעיר אותך בבוקר?
היית קם לבד או ש...?

00:09:42:14 00:09:54:10
כן, כפי שידוע בכפר כששומעים את
קריאת התרנגול אז זה הזמן לקום.

00:09:54:12 00:10:00:05
הייתי קם ואוכל כל מה שיש במטבח,
זה לא כמו בארץ שיש ארוחת בוקר,

00:10:00:08 00:10:03:11
שם אם אתה מוצא אנג'רה מה טוב,
מוצא קולו (חטיף קלוי) גם טוב,

00:10:03:13 00:10:06:22
ואז לוקח איתי את הצידה לדרך,
הייתה לי מטרה ללמוד.

00:10:07:00 00:10:14:01
לכן הייתי מאכיל את הכבשים
ויושב ללמוד עברית.

00:10:14:07 00:10:17:20
הסידור הזה לא התאים לי,
לא היה לי נוח.

00:10:19:00 00:10:20:13
למה מה לא הסתדר לך?

00:10:20:19 00:10:24:13
הסידור הזה ששמרתי על הכבשים
ובמקביל למדתי לא היה נכון,

00:10:24:19 00:10:29:07
אם הכבשים יתרחקו הם עלולים להיטרף
ע"י התן, לכן תמיד הייתי בהיכון.

00:10:29:10 00:10:31:07
לכן זה היה ככה.

00:10:32:01 00:10:46:07
לאחר מכן, ידעתי שכמה מקרוביי בכפר
הלכו ללמוד באחד מהביה"ס בעיר.

00:10:47:13 00:10:53:19
ואז תמיד חיפשתי דרך איך
להירשם וללמוד שם.

00:10:54:07 00:11:00:07
אבל פחדתי מאוד ממה שיגידו הוריי,
במיוחד אבא של אימי,

00:11:00:14 00:11:04:07
הוא היה "קייס" מאוד מוכר,
שמו "קייס" "אברה זמיר"

00:11:04:12 00:11:14:00
באותה תקופה כשלחצנו ידיים
עם נוצרי היינו רוחצים את ידנו,

00:11:14:05 00:11:16:19
כלומר צריך להתנקות,
כיוון שנגענו בטמא.

00:11:17:07 00:11:19:10
אז לכן מאוד פחדתי שהם
יטילו עליי קללה,

00:11:19:11 00:11:28:07
אבל אמרתי יהיה מה שיהיה, קמתי
השכם בבוקר והאכלתי את הכבשים,

00:11:28:13 00:11:33:13
אמרתי לאחי שים לב על הכבשים
שהתן לא יטרוף אותם,

00:11:33:23 00:11:38:12
ואז הלכתי אחר הילדים
לכיוון בית הספר.

00:11:38:14 00:11:44:19
חכה, את מי עוד שיתפת בזה שאתה
הולך ללמוד בביה"ס בעיר?

00:11:44:22 00:11:48:13
אמרתי רק לאחי שאני הולך ללמוד,
לאחרים במשפחה לא אמרתי כלום.

00:11:48:19 00:11:52:13
אמרתי לו: אני הולך עכשיו שים עין
על הכבשים שתן לא יטרוף אותם.

00:11:52:19 00:11:53:13
בן כמה היית?

00:11:55:00 00:12:03:05
תראי, אני לא זוכר בדיוק.
אבל בערך הייתי בן 12-13

00:12:03:07 00:12:04:00
או-קיי

00:12:04:01 00:12:08:06
זה לא כמו בארץ שהתחלתי
ללמוד מהגן.

00:12:08:08 00:12:14:12
אבל אני רוצה לדעת לפני שעזבת מה
חשבת על זה שאתה הולך ללא אישור?

00:12:15:00 00:12:19:15
הרי לא ידעת לאן את הולך!
מה היו התחושות אז?

00:12:19:17 00:12:29:07
המחשבה והרצון שלי היה ללמוד
בביה"ס ולהתלבש יפה,

00:12:29:13 00:12:32:01
אמנם לא היה חסר לי בגדים אבל
זה לא היה אותו הדבר,

00:12:32:03 00:12:34:07
האיש העירוני שונה מאוד
מהאיש הכפרי.

00:12:34:15 00:12:45:19
לאחר מכן ידעתי קרוא וכתוב ואפילו
יצא לי לכתוב כמה מכתבים.

00:12:46:08 00:12:51:06
ולכן כדי להשיג את מבוקשי,
קמתי והלכתי אחריהם לכיוון ביה"ס.

00:12:51:08 00:12:55:22
לא פחדת מהדרך הארוכה?
שלא תדע את הדרך חזרה?

00:12:56:06 00:13:07:20
לא פחדתי מזה, כיוון שהמרחק מהכפר
ועד ל-"דבת" הוא כ- 45-50 דקות

00:13:07:23 00:13:11:14
תראי, באותו הזמן כשהלכנו
לביה"ס לא היו לנו נעליים.

00:13:12:14 00:13:21:19
אבל בדרך כמה מקרובי משפחתי
שמו לב שאני עוקב אחריהם.

00:13:21:22 00:13:28:17
ולכן אמרו לי: במידה ולא יקבלו אותך
שים לב לדרך שלא תלך לאיבוד.

00:13:28:19 00:13:33:08
אני לא הקשבתי להם,
רק חשבתי על איך להמשיך קדימה.

00:13:33:14 00:13:41:01
הביה"ס שהלכנו אליו היה פנימייה
שנתמכת ע"י עמותה מחו"ל.

00:13:41:20 00:13:45:01
זאת אומרת שזה לא היה
ביה"ס ליהודים.

00:13:45:10 00:13:51:01
כשהלכתי ממש פחדתי שיגידו איך הוא
הולך ולומד בביה"ס נוצרי,

00:13:51:05 00:13:55:08
פחדתי שאבא של אימי "קייס" אברה,
יטיל קללה על אמי,

00:13:55:12 00:14:01:20
ואז פחדתי שבגלל זה אימי
תדרוש ממני לחזור הביתה,

00:14:02:02 00:14:03:20
מה שחששתי לא איחר לבוא.

00:14:04:07 00:14:08:24
באותו הזמן אבי היה סוחר ולכן
הוא היה בעיסוקיו ב-"טיגריי".

00:14:09:02 00:14:13:14
אימי נשארה עם הילדים
הגדולים והקטנים.

00:14:13:22 00:14:16:11
מיד למחרת היא שלחה
את אחי הגדול...

00:14:16:13 00:14:18:11
חכה, אתה מתקדם מהר מדי.

00:14:18:13 00:14:21:08
ספר לי איך העברת
את היום הזה?

00:14:21:10 00:14:26:12
ובכן, זה רחוק מביתי כ-50 דקות,
לפני שיצאתי אכלתי ארוחת בוקר,

00:14:26:24 00:14:29:06
אבל לא לקחתי איתי צידה לדרך.
-או-קיי

00:14:29:08 00:14:30:10
לכן...

00:14:30:14 00:14:36:14
חכה, כשהגעת לביה"ס מה אמרת למורה?
איך קיבלו אותך? תסביר לי?

00:14:36:16 00:14:44:18
כן, קרובי משפחה שלי, אלה שבאתי
איתם לביה"ס, הפגישו אותי המנהל.

00:14:44:24 00:14:54:12
הגענו לפנימייה והם אמרו לו:
זה בן דוד שלנו, הוא רוצה ללמוד פה.

00:14:54:24 00:14:56:12
ואז הוא קיבל אותי בשמחה.

00:14:56:15 00:14:57:11
היה מקום בביה"ס?

00:14:57:13 00:14:59:15
הוא קיבל אותי בשמחה.

00:14:59:17 00:15:02:12
לגבי אם היה מקום אני לא בטוח,

00:15:02:20 00:15:08:07
אבל כיוון שלא הייתה מיטה בשבילי
ישנתי יחד עם קרוב משפחה שלי.

00:15:08:09 00:15:12:11
המנהל הורה שאני שבינתיים אישן
עם דודי. וכך עשינו.

00:15:12:13 00:15:17:06
ואז... ממש שמחתי שקיבלו אותי.

00:15:17:19 00:15:25:12
ואז נכנסתי לכיתה א' למחרת
והתחלתי ללמוד את האותיות ה-א' ב'.

00:15:25:19 00:15:26:14
או-קיי

00:15:26:18 00:15:34:06
הייתי ממש מאושר מזה,
אבל אמרתי לך שאבי היה ב-"טיגריי",

00:15:35:01 00:15:38:01

אימי לא אהבה את זה שהלכתי
ללמוד בביה"ס הזה,

00:15:38:07 00:15:40:23
אחי הגדול היה לו סוס והוא ידע
לרכס על הסוס במיומנות,

00:15:41:00 00:15:47:00
ולכן היא שלחה אותו להביא
אותי בחזרה הביתה.

00:15:47:15 00:15:53:20
כשהוא הגיע לשם היה לי קרוב משפחה
שאמר לו מה אתה עושה כאן,

00:15:54:18 00:15:57:13
הוא ענה: נשלחתי להחזיר
את מהרי הביתה,

00:15:57:16 00:16:11:12
כיוון שאימי פחדה שקייס אברה יכעס,
ושזה פנימייה נוצרית היא לא מסכימה.

00:16:11:20 00:16:14:03
דודי ענו לו אין לך מה לדאוג,
כל רצונו של הילד הוא ללמוד,

00:16:14:06 00:16:17:12
אז תתנו לו את
ההזדמנות ללמוד.

00:16:18:08 00:16:25:04
אחי לא התווכח איתם יותר מדי,
הוא חזר בחזרה לכפר בלעדיי.

00:16:25:07 00:16:26:18
זאת אומרת שלא פגשת אותו?

00:16:26:20 00:16:31:04
אח"כ הם קראו לי והגעתי
לשם חיבקתי ונישקתי אותו.

00:16:31:10 00:16:34:10
הוא אמר לי: באתי לקחת אותך?
אני השפלתי מבט.

00:16:34:16 00:16:40:10
ואז הוא קיבל את מה שדודי אמרו לו,
לכן עלה על הסוס ודהר חזרה לכפר.

00:16:40:13 00:16:42:16
ואני שבתי לביה"ס.

00:16:43:11 00:16:56:14
ואז, אבי חזר מ-"טגריי" ובמקרה הוא
בא לבקר את אחיו שגר קרוב לביה"ס,

00:16:56:21 00:17:00:03

ואני ראיתי אותו ובאתי לומר לו שלום, אבל אבי לא זיהה אותי.

00:17:00:06 00:17:01:05

איך יכול להיות שהוא לא זיהה אותך?

00:17:01:08 00:17:04:21

כיוון שהוא נשאר שם הרבה זמן ב-"טיגריי" אז הוא שכח ממני,

00:17:04:23 00:17:07:21

בנוסף, הוא לא העלה על דעתו שאני אלמד בביה"ס כזה.

00:17:08:02 00:17:16:14

ואז קרוב משפחה שהיה איתו אמר לו: אתה יודע מי כרגע אמר לך שלום?

00:17:16:21 00:17:18:00

הוא ענה: לא, לא מכיר אותו.

00:17:18:03 00:17:20:21

הוא השיב לו: זה הבן שלך, הבן שלך מהרי.

00:17:21:02 00:17:28:02

הוא קרא לי וחיבק אותי, הביאו לי קצת מהחטיף הקלוי שהיה להם.

00:17:28:08 00:17:30:16

לאחר מכן כשהתקדמתי לכיוון ביה"ס...

00:17:30:20 00:17:32:12

הבנת שאביך לא זיהה אותך?

00:17:32:22 00:17:35:16

לא, כשהוא נישק אותי חשבתי שהוא זיהה אותי.

00:17:36:00 00:17:38:18

-או-קיי

00:17:38:21 00:17:46:16

ואז, הזמינו את אבא שלי למנהל ושאלו אותו האם הוא מרשה שבנו ילמד פה.

00:17:46:18 00:17:49:14

הוא ענה: אם הוא כבר התחיל שיסיים את השנה.

00:17:49:18 00:17:51:23

זאת אומרת שהוא הרשה לי ללמוד.

00:17:52:00 00:18:01:05

הרשו לי ללמוד בפנימייה לא רק שנה

אחת אלא 4 שנים, עד כיתה ד'.

00:18:01:08 00:18:08:23
או-קיי, סלח לי רגע מהרי אבל אני קצת אחזיר אותך אחורה ל-"גנשלמן",

00:18:09:05 00:18:11:17
היו שם הרבה סיפורים ומסורות,

00:18:11:21 00:18:17:11
למשל הבית קברות היהודי,
מי שהקים אותו היה סבך?

00:18:17:18 00:18:27:07
כן, ב"גנשלמן" היה בית קברות גדול,
זה היה בית קברות מוכר של היהודים,

00:18:27:13 00:18:34:06
ובבית קברות הזה היו מגיעים להיקבר
כל תושבי הכפרים מסביב,

00:18:34:13 00:18:40:13
נקברו שם כוהנים, קייסים, מבוגרים,
גברים, נשם וילדים, כולם נקברו שם.

00:18:41:00 00:18:50:19
הקימו את הבית קברות בתקופה מאוד
קשה באתיופיה, זה היה בשנת 1886

00:18:51:14 00:19:05:10
זו הייתה תקופה שהיגרו למקום שלנו
מסודן ומכל רחבי הארץ.

00:19:06:07 00:19:07:02
למה מה הייתה בתקופה הזו?

00:19:07:11 00:19:08:15
באותה התקופה היה רעב.

00:19:08:23 00:19:16:10
כיוון שהאדמה בכפר שלנו הייתה טובה
אז היה ניתן לגדל על האדמה בקלות,

00:19:16:16 00:19:20:10
אז בגלל זה הרבה מהם הגיעו
לחיות באזור "ווגרה" ו-"סמיין".

00:19:20:14 00:19:35:16
העץ המשפחתי של אבי היה כך:
רובל, ייד, סהלו, רובא ואבישלום.

00:19:35:19 00:19:45:10
הבנים של רובא הם: סהלו וייד,
הבן של ייד הוא רובל, נכון?

00:19:45:23 00:19:55:04
הבת האמצעית של רובא ששמה טרנגו,
בתקופה הקשה ההיא, היא התחתנה,

00:19:55:21 00:19:59:21
היא נישאה למישהו, תסלחי לי רגע אני
רוצה לאתר את השם של האישה.

00:20:05:24 00:20:12:10
היא נישאה לאיש בשם "אבה שמברה",
זה שמו של בעלה.

00:20:12:12 00:20:13:12
או-קיי

00:20:14:00 00:20:18:04
גב' טרנגו נפטרה ולא מצאו
מקום לקבור אותה,

00:20:18:07 00:20:20:15
לא יכלו לקבור אותה
בבית קברות נוצרי,

00:20:20:17 00:20:27:05
לכן הם הלכו וביקשו מ"בעלי הקרקעות"
קרקע שתשמש לבית קברות יהודי.

00:20:27:07 00:20:31:08
הקצו שטח מסוים ונתנו להם
קרקע שתשמש לבית קברות.

00:20:31:11 00:20:32:20
עד היום הבית קברות ישנו.

00:20:32:22 00:20:35:19
את הקרקע היהודים קנו אותו
בצנצנת אחת של צ'או (תבלין בישול).

00:20:35:22 00:20:37:11
מה הכוונה בצנצנת אחת של צ'או?

00:20:37:14 00:20:42:08
באותה התקופה היה נהוג לעשות סחר
חליפין של כל מיני סחורות,

00:20:42:14 00:20:54:04
לכן לצ'או היה ערך ולכן היה אפשר
למכור אותו בשוק החופשי ולקבל כסף.

00:20:54:06 00:21:01:12
לאחר מכן הבית קברות נבנה
וגב' טרנגו נקברה שם.

00:21:01:14 00:21:09:21
מאז בבית קברות הזה נקברו בני
14 כפרים שונים שהקיפו את הכפר שלנו.

00:21:10:16 00:21:18:16
כשהיהודים עלו ב- 1976 לכיוון
ישראל, המקום נשמר ולא נהרס.

00:21:18:21 00:21:24:10
גם לאחר העלייה לארץ, היו אנשים שחזרו לשם ושיפצו את הקבר.

00:21:24:12 00:21:25:00
או-קיי

00:21:25:03 00:21:29:08
לפני שהקימו את בית הקברות הזה, היכן היהודים נקברו?

00:21:29:20 00:21:33:20
יכול להיות בכפרים שהם התגוררו, האמת שאני לא יודע.

00:21:34:03 00:21:42:01
הכפרים כגון: "בנקר", "אספורייה", "ווריגה". בנוסף,

00:21:42:04 00:21:51:18
"צ'ילה", "שימברה אחוואה" וכפרים נוספים נקברו באותו מקום.

00:21:51:21 00:21:57:14
מקומות מרוחקים יותר כמו "סמין" היה להם בית קברות שלהם.

00:21:58:11 00:22:06:05
בנוסף, אם תלכי לעיר יש בית קברות גדול ששימש גם את היהודים.

00:22:06:14 00:22:11:02
לכן בכל מקום שחיו יהודים הם הקימו לעצמם בית קברות משלהם.

00:22:11:04 00:22:14:20
או-קיי, בילדותך יצאה לך לראות טקס קבורה?

00:22:14:22 00:22:19:09
כן, כן, למשל...
-מה זכור לך משם?

00:22:21:09 00:22:29:17
לענייננו הבית קברות היה קרוב לבית של אחי, שם היו קוברים את המתים.

00:22:30:16 00:22:40:10
אני זוכר שסבתי למלם, למלם ייסאס נפטר, למלם ייסאס נפטר,

00:22:40:23 00:22:44:16
כפי שאמרתי לך הייתי תלמיד בפנימייה.

00:22:44:23 00:22:55:10
בגלל שסבתי נפטר השתחררתי מביה"ס וכל המשפחה התכנסנו ובכינו הרבה,

00:22:55:16 00:22:58:10
גם כשדודותיי נפטרו עשינו
טקס קבורה דומה.

00:22:58:13 00:23:04:16
אבל כשאחי ואבי מתו, לא נכחתי
בלוויה, כי הייתי מחוץ לכפר.

00:23:04:22 00:23:08:03
כשאחי נפטר הייתי ב-"אדיס אבבה",
ושם בישרו לי שהוא מת.

00:23:08:17 00:23:14:15
אבי מת אחרי אחי ואת מותו
בישרו לי לאחר שעליתי לישראל.

00:23:15:04 00:23:16:04
או-קיי

00:23:16:14 00:23:19:10
איך מתנהל טקס הקבורה
זכור לך?

00:23:19:12 00:23:23:17
טקס הקבורה הוא ע"פ מנהג
הקבורה שבאורית (תורה),

00:23:23:19 00:23:26:05
לפי חוקי הקבורה שבהלכה.

00:23:26:14 00:23:33:07
ראשית, יהודי אסור לו לגעת במת,
אם הוא יגע במת הוא יהיה טמא.

00:23:33:10 00:23:47:14
לכן לאחר שהוא קבר את המת, הוא
מתרחץ מתנקה ורק אחרי זה נכנס לבית.

00:23:48:01 00:23:59:07
מי שלא יהודי יכול לגעת במת.
הכוונה לנוצרים, לחברי ילדות.

00:23:59:20 00:24:14:14
אותם האנשים מובילים את המת לקבר,
ה-"קייסים" לא היו מתקרבים למת,

00:24:14:16 00:24:18:21
גם בישראל לא נוגעים במת, כיוון
שידעו שאם נגעת במת אז אתה טמא.

00:24:19:02 00:24:29:08
ואז הקייסים מתפללים לעילוי נשמתו,
ולאחר תפילות על נשמתו הוא נקבר.

00:24:29:18 00:24:35:11
אם מדובר בגבר ואיש ממש מוכר התווסף
"פוקרה"- שיר שמפליג בשבחיו של המת.

00:24:35:14 00:24:36:09
או-קיי

00:24:36:15 00:24:45:24
היו שרים אודות חייו, במידה והיה
גיבור אז קוברים אותו עם המון כבוד.

00:24:46:02 00:25:01:15
או שמדובר בזקן שתרם רבות לקהילה אז
עשו "שיללה"- שיר זיכרון על המת.

00:25:01:17 00:25:05:14
לאחר הטקס קבורה מורידים את
הגופה אל הבור ומכסים בעפר.

00:25:05:16 00:25:10:17
כשאתה אומר לא מתקרבים, האם אתה
מתכוון שבכלל לא נכנסו לבית קברות?

00:25:10:20 00:25:17:24
לא, התכוונתי שלא מתקרבים
לבור היכן שקוברים גופת המת.

00:25:18:01 00:25:27:13
בחזרה לענייננו, לפני שקוברים את
המת יש להלבישו בתכריכים לבנים.

00:25:27:15 00:25:30:05
היה איסור לקבור אותו בארון,

00:25:30:12 00:25:35:19
הם נהגו לפי ה-"אורית" (תורה):
"כי עפר אתה ואל עפר תשוב."

00:25:35:22 00:25:44:14
אמרת שהאיש שנגע במת יהיה מנודה,
היכן הוא חי בזמן הזה? ולכמה זמן?

00:25:44:16 00:25:54:03
הוא מנודה ליום אחד, הוא מעביר
את היום בחושך, נחשב כמו אישה בנידה.

00:25:54:06 00:26:01:14
ביהדות אישה בנידה כשהיא במחזור
ימים או כשהיא ילדה ילד,

00:26:01:21 00:26:06:00
היא תחיה בבית הנידה עד
שהיא תסיים את המחזור

00:26:06:02 00:26:12:24
אם זה בן היא תגור שם 40 יום, אם זו
בת אז 80 יום, לאחר מכן תשוב לביתה.

00:26:13:11 00:26:13:24
או-קיי

00:26:14:00 00:26:17:17
הוא יכל להעביר את הלילה שם
ולאחר היום הזה הוא...

00:26:17:21 00:26:19:23
היה מותר לנו לשבת
בבית נידה עם הנשים?

00:26:20:01 00:26:24:11
לרוב הוא לא היה מעביר את
הלילה בבית הנידה,

00:26:24:19 00:26:30:19
הוא היה טובל בנחל ולקראת
הערב היה שב לביתו.

00:26:30:24 00:26:31:07
או-קיי

00:26:31:09 00:26:38:11
אופציה שנייה שהזכרת היא שנוצרי
היה מגיע ומטפל במת? - כן.

00:26:38:18 00:26:43:05
זאת אומרת שבטקס קבורה
השתתפו גם נוצרים? - כן.

00:26:43:09 00:26:50:00
לרוב היכן שהיהודים גרו חיו
מסביבנו הרבה כפרים נוצריים.

00:26:50:03 00:27:00:18
מי שעסק באריגת בגדים הם הגברים
שלנו, מי שעסק בנפחות זה אנחנו,

00:27:00:24 00:27:10:02
לכן, הם קנו את הבגדים שתפרנו,
את המזרשה והסכינים שיצרנו.

00:27:10:08 00:27:21:02
בשל ההיכרות אתנו הם גם עזרו
לנו והשתתפו בטקסי הקבורה.

00:27:21:08 00:27:26:02
אם לא היה נוצרי שיעשה את זה,
אז אחד הקרובים עשה את זה,

00:27:27:00 00:27:29:11
ועד שהוא לא סיים את תהליך
הטהרה הוא יישאר טמא.

00:27:29:13 00:27:31:21
או-קיי, מה זאת אומרת
לטפל במת?

00:27:32:11 00:27:41:22
ובכן כשמישהו נפטר העיניים שלו
פתוחות, לכן עליהם לגעת בכל גופו,

00:27:41:22 00:27:48:13
עליהם לסדר את גופת המת
כמו שצריך לקבורה.

00:27:48:21 00:27:53:20
וכשהם עשו את העבודה הזאת הם
נגעו במת, לכן הם נחשבו לטמאים.

00:27:54:08 00:27:55:15
בעצם עוטפים את המת או מה?

00:27:55:17 00:27:56:20
כן, עוטפים אותו

00:27:56:22 00:27:57:22
במה עוטפים אותו?

00:27:57:23 00:28:05:05
לאחר מכן עוטפים אותו בסדין לבן,
בסדין חדש שלא נגע בו מים.

00:28:05:08 00:28:07:21
עוטפים אותו בסדין חדש
שלא עבר בכביסה.

00:28:08:04 00:28:09:02
או-קיי

00:28:09:04 00:28:11:06
אף פעם לא ראית טקס
קבורה של אדם?

00:28:11:08 00:28:12:10
כן, ככה זה.

00:28:12:14 00:28:13:20
או-קיי

00:28:13:23 00:28:22:13
איך היו החיים לצד הנוצרים?
האם הייתה גזענות או שחיתם בשלום?

00:28:22:16 00:28:25:21
יש לך זיכרון כלשהו?
-כן.

00:28:26:24 00:28:36:08
האמת שהנוצרים שחיו באזור "ווגרה",
אפשר לומר אליהם שהם היו רעים.

00:28:36:15 00:28:40:20
כשהייתי ילד, כששמרתי את על הפרות,
היו הרבה קשיים.

00:28:40:22 00:28:42:00
מה זכור לך משם?

00:28:42:04 00:28:51:15
והסיבה היא שאנחנו היהודים נתפסנו
בעיניהם כחלשים, כינו אותנו "פלאשה"

00:28:51:21 00:28:53:21
"פלאשה" - אחד שנודד ממקום למקום.

00:28:54:02 00:28:55:21
אחד שאין לו בעלות על קרקע,
שאינו לו מקום.

00:28:55:23 00:29:02:21
לכן אבותינו שכרו בכסף את הקרקע של
הנוצרי וחרשו את האדמה כדי להתפרנס.

00:29:03:02 00:29:11:15
הם חרשו את השדה גידלו ירקות ונתנו
לנוצרי חלק מזה, ככה הם התקיימו.

00:29:11:17 00:29:20:09
אפילו כששמרנו על הפרות, לא יכולנו
להסתובב בשוויץ עם הנוצרים,

00:29:20:10 00:29:23:15
הרבה פעמים השפלנו מבט
כשעברנו לידם.

00:29:23:21 00:29:25:11
הרבה פעמים קיללו אותנו
יא קייאלה וכל מיני...

00:29:25:14 00:29:27:21
זכור לך מקרה שהם קיללו אותך?

00:29:28:00 00:29:30:21
כן, קיללו אותי יא קייאלה (יהודי),
יא פלאשה וכו'.

00:29:33:20 00:29:39:06
האמת שאני התמודדתי עם
הרבה קשיים בחיים,

00:29:39:11 00:29:49:21
לא רק בילדותי אלא גם אחרי שעבדתי
בתור מורה עברתי קשיים רבים.

00:29:49:24 00:29:52:08
כשנגיע לשם תזכיר לי ונדבר על זה.

00:29:52:16 00:30:04:15
אבל כששמרתי על הפרות, הכבשים,
הסוסים, כדי שלא נעבור לידם,

00:30:05:02 00:30:10:09
היו מאיימים עלינו, וגם מספר
פעמים הכו אותנו עם מקל.

00:30:10:12 00:30:22:15

גם לא היו נותנים לנו להתקרב לשטחי המרעה הטובים, כשהתקרבונו גערו בנו.

00:30:23:03 00:30:26:09
זה היחס שאני זוכר מהם.

00:30:27:03 00:30:35:16
אני זוכר שפעם אחת שמרנו על הפרות יחד עם הבן של דודי באזור "גנשלמן",

00:30:35:22 00:30:40:15
היה מקום בשם "דבסת", מדובר בשטח מרעה רחב.

00:30:40:20 00:30:43:21
כשהובלנו את הפרות לאכול מהשדה,

00:30:44:03 00:30:48:09
הגיע נער בגיל של אחי הגדול והרביץ לנו.

00:30:48:11 00:30:51:08
לאחר מכן עזבתי את הפרות ורצתי הביתה.

00:30:51:14 00:30:52:16
למה הוא הכה אתכם?

00:30:52:18 00:31:04:08
הוא עשה את זה כי הוא ידע שאנחנו יהודים, ושאלו לנו זכויות במקום.

00:31:04:13 00:31:06:19
לכן, הוא הכה אותי במקל בחוזקה.

00:31:06:21 00:31:13:02
כשהגעתי לבית בבכי, אחי שמע את זה ושאל אותי מה קרה?

00:31:13:15 00:31:19:08
אמרתי לו שאיש בשם "קומליין" הרביץ לי, אני לא אשכח את זה.

00:31:19:10 00:31:25:04
ואז אחי הגיע ואני זוכר שפרץ ריב קשה בגלל המקרה שלי.

00:31:25:07 00:31:26:05
מה היה? מה עשה אחיך?

00:31:26:08 00:31:29:15
אחי לקח איתו מקל והלך להרביץ לו.

00:31:29:24 00:31:34:19
ואז הגיעו אנשים כדי להפריד,

הגענו איתם למצבים כאלה.

00:31:35:03 00:31:43:07

מקרה נוסף שזכור לי זה
בחג ה-"חוייחויא",

00:31:43:15 00:31:57:05

הנוצרים היו מבקשים "דבו" (לחם) או
חלב, זה ניתן להם בחג ה-"חוייחויא"

00:31:57:08 00:32:05:00

ואז אמרנו גם הם מכים אותנו, ועכשיו
הם באים לקבל לחם של אימהותנו,

00:32:05:02 00:32:11:00

התאספנו כל ילדי "גנשלמן", הבערנו
את המקל באש והברחנו אותם.

00:32:11:03 00:32:21:00

רדפנו אחריהם עם המקל הבוהר,
והברחנו אותם מהשכונה בידיים ריקות.

00:32:21:06 00:32:26:18

בכל המובנים, הנוצרים ראו
אותנו כעם נחות.

00:32:27:06 00:32:33:18

הרבה פעמים חיינו את חיינו
מבלי להתערבב איתם.

00:32:35:13 00:32:46:03

או-קיי, אני אחזיר אותך לתקופה
שלמדת בפנימייה עד כיתה ד',

00:32:46:05 00:32:47:14

עשיתי את זה כי דילגנו קצת.

00:32:48:13 00:32:56:04

בהתחלה אביך הרשה לך ללמוד שנה,
אז איך המשכת ללמוד עד כיתה ד'?

00:32:56:11 00:33:10:04

אבי אכן הרשה לי ללמוד רק שנה, אבל
איכשהו הם השתכנעו שעליי להמשיך.

00:33:10:17 00:33:17:04

כשסיימתי שנת לימודים, בחורף הייתי
מגיע ובקיץ חוזר ללימודים.

00:33:17:17 00:33:18:23

במה עסקת בחורף?

00:33:19:01 00:33:22:23

עשיתי את העבודה הרגילה
שמירת פרות.

00:33:24:13 00:33:29:17

כשהתבגרתי, התחלתי

ללמוד בגיל 12-13,

00:33:30:04 00:33:38:10
אז כשהייתי בן 14 כיוון שבאזור שלנו
לא היה שטח מרעה טוב לפרות,

00:33:38:22 00:33:49:22
אז הובלתי את הפרות למקום
טוב יותר יחד עם אחיי.

00:33:50:10 00:34:02:10
בעצם היינו לוקחים את הפרות לשטחי
מרעה טובים, עד שהפרות ישמינו.

00:34:02:16 00:34:08:03
מחפשים מקום טוב לעזור,
שתינו חלב איך שרצינו,

00:34:08:11 00:34:18:04
כשהחלב נקרש, בישלנו אותו יחד עם
החלב החם וזה היה תענוג למאכל.

00:34:18:11 00:34:21:11
היה לנו חיים ממש נוחים שם.

00:34:22:04 00:34:23:17
ככה הייתי מעביר את ימי החורף.

00:34:23:20 00:34:26:23
זאת אומרת שהייתם יוצאים מהבית
והולכים לחיות במקום אחר?

00:34:27:00 00:34:31:01
כן, יצאנו מהכפר והלכנו לחיות
באזור שבדרך כלל חמים.

00:34:31:05 00:34:32:11
כלומר מקום עם מזג אוויר חם.

00:34:32:12 00:34:36:20
במקום הזה כשיורד גשם מיד
לאחר זמן השדה היה צומח.

00:34:37:01 00:34:38:13
ושם הפרות היו אוכלות.

00:34:38:17 00:34:46:17
כיוון שבכפר שלנו לא היה שטח מרעה
טוב, אז הפרות היו רזות.

00:34:47:04 00:34:52:23
הייתי לוקח איתי גם השוורים,
הרבה פעמים זה מה שהייתי עושה.

00:34:53:04 00:34:56:16
אמרת שהיית הולך יחד עם אחים שלך,
כלומר, רק ילדים היו הולכים לשם?

00:34:56:18 00:35:01:05
כן, המבוגרים יש להם
את העיסוק שלהם,

00:35:01:17 00:35:06:18
הם היו אורגים בגדים, עשו עבודות
ברזל וכו', הם היו באים לבקר אותנו,

00:35:06:24 00:35:08:00
הם היו מביאים לנו תרמיל אוכל.

00:35:08:02 00:35:16:04
הם היו ישנים יום יומיים, אבל רוב
הזמן שמרנו על הפרות יחד עם שכננו.

00:35:16:07 00:35:22:10
מה זכור לך מזה שחייתם
בנפרד מההורים?

00:35:22:14 00:35:30:18
יש משהו שאני לא אשכח בחיים, זה היה
שלקחתי את הפרות למקום החם,

00:35:30:24 00:35:36:12
מתחת לכפר המקום נקרא "שוונז",
מעל לכפר המקום נקרא "ג'נורה",

00:35:36:14 00:35:42:20
עכשיו, כדי שלא יעצרו אותי
בגלל שאני יהודי,

00:35:42:23 00:35:46:15
הובלתי יחד עם הפרות שלי גם
את הפרות של הנוצרי.

00:35:46:21 00:35:47:14
זה הפרות של השכן שלכם?

00:35:47:17 00:35:51:08
הוא גר לא רחוק מאתנו.
הם היו אנשים מאוד מוכרים.

00:35:51:21 00:35:55:08
הסיבה שלקחתי אותם איתי הינו שאם
ידעו שזה שלו אף אחד לא עשה בעיות.

00:35:55:15 00:36:07:22
עכשיו איך שחוצים את "שוואנז" היה
נחל, שמגיע מלמעלה ונסחף עד למטה.

00:36:07:24 00:36:11:21
לכן אנחנו חיינו במעלה ההר.

00:36:12:03 00:36:15:14
כשאחיי הגדולים הגיעו כשהנהר עלה
גדותיו הם לא יכלו לחצות אותו.

00:36:15:16 00:36:20:08

אנחנו שחיינו ללא נהר לידנו
לא ידענו לשחות.

00:36:20:20 00:36:22:08
כיוון שלא היה לידנו נהר.

00:36:22:10 00:36:25:21
גם שראינו נהר מסוים לא ידענו
לשחות יצאנו משם קושי רב.

00:36:26:03 00:36:31:02
אז כשהם הגיעו לבקר אותנו הם בדקו
האם הנהר עלה על גדותיו או לא.

00:36:32:10 00:36:37:10
פעם אחת אחי הגדול הגיע אליי
והביא לי תרמיל אוכל.

00:36:38:10 00:36:46:16
ואז העברנו את הערב בשתייה ואוכל,
ולמחרת הוא קם מוקדם בבוקר ואמר:

00:36:46:22 00:36:52:10
מהרי, אני יוצא חזרה הביתה בבוקר,
אמרתי לו: כדאי שתצא מאוחר יותר,

00:36:52:13 00:36:59:16
הוא עסק באריגה, אמר כיוון שהבטחתי
למישהו שאני מסיים עבורו את האריגה,

00:37:00:04 00:37:02:04
אני חייב לצאת היום.

00:37:02:16 00:37:06:22
אמרתי לו: אחי, אם תלך עכשיו אתה
תמצא את הנהר עולה על גדותיו,

00:37:07:04 00:37:12:04
כיוון שירדו גשמים הנהר מלא,
אמרתי: מי יעזור לך לחצות את הנהר?

00:37:12:16 00:37:15:22
הוא ענה: בוא נראה את המזל שלי,
בוא נלך לאזור הנהר.

00:37:16:04 00:37:20:10
אכלנו ארוחת בוקר, ויצאנו לכיוון
הנהר יחד עם הפרות,

00:37:20:17 00:37:29:05
וכיוון שירד הרבה גשם הצמחייה גדלה,
רוב הזמן הייתי לוקח את הפרות לשם.

00:37:29:08 00:37:29:20
או-קיי

00:37:29:23 00:37:34:08
כשהגענו לשם ראינו שהנהר עלה גדותיו

וזה היה בלתי אפשרי לחצות אותו.

00:37:34:11 00:37:37:01
אמרתי לו: תראה אחי, אתה יכול לחצות את הנהר הזה?

00:37:37:03 00:37:41:03
הוא היה נבוך ולכן השפיל מבט.

00:37:41:13 00:37:50:11
לפתע הבחנו שמגיע איש שמן מצד השני של הנהר, מכיוון "שוואנז".

00:37:50:15 00:37:54:16
הוא החזיק מקל והתקדם לעברנו.

00:37:54:18 00:37:58:14
אחי אמר: חכה, בוא נראה איך האיש הזה חוצה את הנהר.

00:37:58:17 00:38:09:20
צפינו באיש חוצה את הנהר, הוא ידע לשחות אבל במאמץ הוא חצה את הנהר.

00:38:10:01 00:38:11:20
אבל מהירות הזרם בנהר הייתה חזקה.

00:38:12:07 00:38:16:01
הוא יצא מהנהר ובירך אותנו בבוקר טוב, אנחנו השבנו: בוקר אור.

00:38:16:20 00:38:23:08
אחי שאל אותי: רציתי לחצות את הנהר לכיוון השני מה אתה חושב?

00:38:23:10 00:38:27:01
הוא ענה: הזרם מאוד חזק, זה מסוכן, תמתין עד שזה יירגע.

00:38:27:07 00:38:31:20
הוא אמר הנהר הזרם חזק כרגע, כדאי לך להמתין.

00:38:32:16 00:38:35:14
אחי ענה: יש לי עבודה דחופה לעשות.

00:38:36:07 00:38:39:14
האיש ישב זמן מה עד שהזרם מים יירגע.

00:38:39:20 00:38:43:20
ואז הוא אמר לו: אם זה ככה אז בוא ננסה לחצות את הנהר.

00:38:44:07 00:38:47:04
עכשיו אחי לא יודע לשחות בכלל.

00:38:47:10 00:38:51:19
כשעוזרים למישהו שלא יודע
לשחות לחצות את הנהר,

00:38:52:04 00:39:03:19
צריך לשים אותו מאחוריך כדי שהזרם
החזק של הנהר לא יסחף אותו.

00:39:03:21 00:39:09:18
אבל האיש שעזר לאחי לחצות את הנהר,
שם את אחי מלפנים,

00:39:09:23 00:39:20:20
ואז הזרם מים שהגיע היה חזק
וסחף איתו את אחי במורד הנהר.

00:39:21:08 00:39:26:03
כשאחי נסחף בנהר, נבהלתי מאוד
כמעט נכנסתי לנהר וטבעתי.

00:39:26:06 00:39:40:03
כשהנהר סחף את אחי, האיש שחה לצד
ונאחז במשהו, אחי גם אחז בסלע,

00:39:40:18 00:39:46:09
ואז האיש שחה אל
אחי והוציא אותו מהנהר.

00:39:46:22 00:39:50:16
אם היה נסחף עוד קצת, הייתי נכנס,
לא ידעתי לשחות לכן הייתי מת.

00:39:51:09 00:39:56:22
ממש רעדתי מפחד.
-בטח שזה מפחיד

00:39:57:03 00:40:04:22
ואז איך שאחי יצא מהנהר, הוא התנשף
בכבדות ואמר לי אני בסדר אחי.

00:40:05:03 00:40:08:09
ענית: העיקר שאתה בסדר אחי.

00:40:08:21 00:40:10:02
ואז אחי הלך משם לבית.

00:40:10:16 00:40:11:21
מאז המקרה שמרתי
להורי טינה.

00:40:12:20 00:40:22:00
חשבתי לעצמי אני אחיה תמיד ליד הנהר
המסוכן הזה שכמעט אחי טבע ממנו.

00:40:22:03 00:40:24:14

ובזמן הזה הפרות
היו שמנות,

00:40:25:02 00:40:32:18
הייתי מפזר את הפרות במקום
אחד ואת העגלים במקום אחר.

00:40:32:20 00:40:40:21
אבל הפעם הזאת שמרתי עליהם ביחד,
הבטתי בנהר האם זה אפשרי לחצות,

00:40:41:08 00:40:47:24
שבתי לשם מספר ימים והבטתי
האם זה בטוח לחצות,

00:40:48:05 00:40:51:18
ואז פעם אחת מצאתי את
הנהר במצב רדוד.

00:40:52:12 00:41:05:18
אמרתי זאת ההזדמנות שלי לעבור,
החזקתי על כתפיי מכשיר חליבה.

00:41:06:05 00:41:17:05
עכשיו היכן שהיה זרם חזק שמתתי את
הפרות המלאות, ואת השאר בזרם החלש,

00:41:17:12 00:41:22:24
וצעקתי להם תחצו את הנהר,
וככה חצינו את הנהר בבטחה.

00:41:23:18 00:41:35:11
ואז הגעתי לכפר והזדכיתי על הפרות,
וככה אחי היה אחראי עליהם.

00:41:35:24 00:41:37:24
המקרה הזה עד היום
זכור לי היטב.

00:41:38:02 00:41:39:04
ממש חקוק בזיכרוני.

00:41:39:06 00:41:41:13
זה מדהים
-כן, כן.

00:41:43:02 00:41:45:15
כשהעברת את הימים שם, עם מי היית?

00:41:45:16 00:41:47:21
הייתי עם הפרות.
-עם הפרות. - כן

00:41:48:03 00:41:50:14
בתקופת החורף העברתי
את השהות שם עם הפרות.

00:41:50:21 00:41:55:20

חייתי לבד עם הפרות, לפעמים היו
אייתי ילדים נוספים ששמרו על הפרות.

00:41:56:02 00:42:02:12
לכל אחד היה את האזור שלו,
ומדי פעם שוחחנו אחד עם השני.

00:42:03:00 00:42:03:20
אבל רוב הזמן
היינו לבד.

00:42:03:21 00:42:07:06
מה אתה זוכר מזה שהיית לבד?

00:42:07:12 00:42:09:18
המפתיע הוא שזה לא נמאס,

00:42:10:00 00:42:21:07
כשראיתי את הפרות אוכלות
הרגשתי שגם אני אוכל.

00:42:21:13 00:42:28:20
כשהפרות השמינו והיה להם
טוב הרגשתי שבע רצון.

00:42:29:07 00:42:32:07
לכן העבודה לא נמאסה עליי.

00:42:35:14 00:42:38:05
או-קיי, נמשיך לדבר על הביה"ס...

00:42:38:14 00:42:41:16
היינו בקטע שהיית לומד בקיץ
ובחורף שמרת על הפרות.

00:42:41:22 00:42:46:00
ובכן בחורף הייתי שוהה אצל הוריי
וככה סיימתי כיתה ד'.

00:42:46:03 00:43:04:17
ואז עברתי לביה"ס ממשלתי ב-"דבת",
ביה"ס מחולק ליסודי וחטיבת ביניים.

00:43:05:05 00:43:08:23
אומרים: "אין הנחתום
מעיד על עיסתו",

00:43:09:21 00:43:14:05
אבל לא היה מישהו שהשיג ציונים
יותר טובים משלי במבחנים.

00:43:14:13 00:43:16:00
כל הזמן הייתי המצטיין
של הכיתה.

00:43:16:03 00:43:27:00
נרשמתי ללמוד ב-"דבת", ושם סיימתי
את כיתה ה' ו-ו' בשנת לימודים אחת.

00:43:27:08 00:43:31:17
קראו לזה הקפצת כיתה, היה דירקטור
טוב שהמליץ לעלות אותי כיתה.

00:43:31:23 00:43:40:21
בכיתה ה' הציון שלי היה גבוה ולכן
הדירקטור אמר אתה מתאים לכיתה ו'.

00:43:40:24 00:43:43:23
איך שיננת את החומר?
איך התכוננת למבחנים?

00:43:44:02 00:43:49:00
הייתי משנן את החומר...
בזמנו אהבתי מאוד סוכריות.

00:43:49:12 00:43:52:19
בזמנו 25 אג' היה הרבה כסף,

00:43:53:05 00:43:58:19
כשאני הגיעו העירה היו
נותנים לי 10 אג', 25 אג',

00:43:58:22 00:44:01:00
לא ידעתי מה זה שתייה חריפה.

00:44:01:21 00:44:09:17
כשהם היו נכנסים לפאב כדי לשתות
"טאלה", הם היו קונים לי לשתות מיץ.

00:44:09:23 00:44:12:17
אבל אני הכי שמחתי
שקנו לי סוכריות.

00:44:12:24 00:44:15:23
אהבתי לאכול סוכריות וללמוד.

00:44:16:10 00:44:20:23
אבל כיוון שהרבה פעמים חבריי
לספסל הלימודים קנאו בי,

00:44:21:01 00:44:24:09
הם היו קורעים לי את המחברות.

00:44:24:16 00:44:25:06
למה?

00:44:25:10 00:44:26:15
כי הייתי תמיד המצטיין של הכיתה.

00:44:26:21 00:44:28:24
הם אמרו איך זה יכול להיות
שכל הזמן הא הצטיין.

00:44:29:03 00:44:37:03
אז הרבה פעמים הייתי מחביא
את המחברת בתוך הג'ינס.

00:44:37:09 00:44:41:21
כשישנתי בערב שמתי את
המחברת מתחזת לכרית.

00:44:42:09 00:44:55:03
כשהמורה לימד, היה לי זיכרון צילומי
טוב, זכרתי בדיוק איך הוא לימד.

00:44:55:21 00:45:03:09
ואז השוויתי את מה שרשום על הלוח
לבין מה שרשמתי על המחברת.

00:45:04:03 00:45:20:21
בנוסף הייתי מסתכל על הספר ולפי מה
שלמדתי הייתי משלים את המשפטים.

00:45:21:05 00:45:27:11
כשנבחנו הייתי עונה על שאלה מסוימת
בהרבה, יותר ממה שהיה צריך לענות.

00:45:27:18 00:45:32:18
בגלל זה הודבק לי הכינוי
שאני תלמיד מצטיין.

00:45:33:11 00:45:37:18
מי נתן לך מחברת, עפרונות וספרים?

00:45:37:24 00:45:44:05
מי שסיפק לנו את הציוד היה ביה"ס.
זאת הייתה פנימייה ממשלתית.

00:45:47:04 00:45:53:10
לא הייתה לי שום בעיה, את כיתה
ה' ו-ו' סיימתי בשנת לימודים אחת.

00:45:53:14 00:45:57:04
בחורף כשהיה חופשה מהלימודים
הגעתי לבית הוריי.

00:45:57:10 00:46:00:23
את כיתות ז' ו-ח' גם
סיימתי בשנה אחת.

00:46:01:10 00:46:07:04
בכיתה ז' קיבלתי ציון גבוה,
ובכיתה ח' טיפה התקשיתי.

00:46:07:17 00:46:10:19
כיוון שהיו את דודיי
שלמדו שם,

00:46:10:23 00:46:15:23
הם עזרו לי ואז הצלחתי בבחינה
ובסמסטר השני שלטתי בחומר.

00:46:16:10 00:46:18:12
כשהייתי בכיתה ח'...

00:46:18:14 00:46:21:16
זכה, כשהצטיינת קיבלת פרס כלשהו?

00:46:21:20 00:46:25:19
כן, הפרס הוא קבלת תעודת הצטיינות.

00:46:26:13 00:46:31:12
יכול להיות שיש לי את התעודה,
אך זה כרגע לא עליי.

00:46:32:06 00:46:43:06
ואז עליתי לכיתה ח' וביוני עושים
עושים מבחן ארצי, בגרות שנתית.

00:46:43:08 00:46:44:24
מה הכוונה מבחן ארצי?
או-קיי

00:46:45:01 00:46:50:04
הכוונה מבחנים ארציים.
-או-קיי. - בכל הארץ.

00:46:50:06 00:46:54:11
הבחינה הייתה לכיתות ח',
בחינה ע"מ לעלות לתיכון.

00:46:54:23 00:46:57:06
הבחינה היא של משרד החינוך,
ביה"ס לא חיבר את הבחינה.

00:46:57:09 00:46:59:17
היינו חייבים לגשת לבחינה.

00:47:00:03 00:47:08:02
ניגשתי לבחינה... והאמת יש לי
תמונה מהתקופה ההיא...

00:47:08:04 00:47:08:17
כן

00:47:11:06 00:47:18:23
תמונת הפספורט הינו משנת 1953,
לפי הספירה האתיופית

00:47:19:10 00:47:24:04
על גב התמונה יש את המספר
שנתנו לי כשנבחנתי.

00:47:24:10 00:47:27:16
רשום פה שורה 20-21
-או-קיי

00:47:27:23 00:47:30:17
ככה הייתי נראה בזמנו.

00:47:30:20 00:47:31:15
או-קיי

00:47:31:18 00:47:33:23
למה הצטרחתם תמונת פספורט?

00:47:34:02 00:47:37:23
היו משדכים את התמונה
לדף הבחינה.

00:47:38:11 00:47:42:22
נשאר לי אחד אבל השארתי לצורך
הבחינה משהו כמו 5-6 תמונות פספורט.

00:47:43:04 00:47:44:04
את התמונות היו משדכים
לדפי הבחינות.

00:47:44:10 00:47:47:10
היכן הלכתם להצטלם את תמונת
הפספורט, זכור לך?

00:47:47:12 00:47:48:16
את התמונה הזאת הצטלמתי
בעיר "דבת".

00:47:48:20 00:47:54:11
הייתה חנות צילום ב-"דבת", נראה לי
שהוא הגיע לביה"ס וצילם אותנו.

00:47:54:15 00:47:56:04
או-קיי
-ככה זה היה

00:47:56:08 00:48:00:24
זאת הייתה התמונה
בתקופה ההיא.

00:48:02:17 00:48:08:17
לאחר הבחינה זה היה חורף, חזרתי
להורי כרגיל כמו בכל שנה,

00:48:08:23 00:48:09:23
אז כבר הייתי גדול.

00:48:10:04 00:48:16:23
יכולתי לחרוש את השדה, אבל הכי
אהבתי זה לקחת את הפרות לאזור החם.

00:48:17:11 00:48:20:11
לקחתי את הפרות ושהיתי
שם את תקופת החורף.

00:48:20:18 00:48:25:11
הפרות השמינו ובגמר החורף
התקדמתי...

00:48:25:18 00:48:32:02
חכה, עכשיו שאתה כבר גדול זכור
לך משהו מהשהות באזור החמים?

00:48:32:05 00:48:37:22
הדבר שהכי זכור לי הוא המקרה של
אחי, הפעם הזאת שאחי כמעט טבע.

00:48:37:24 00:48:39:01
כוונתי מה זכור לך חוץ מזה?

00:48:39:04 00:48:40:12
עד עכשיו זה זכור לי היטב.

00:48:40:14 00:48:44:18
יהיה זכרו ברוך, כשעלינו ארצה
לאחר זמן מה הוא נפטר.

00:48:45:01 00:48:47:08
הייתי נזכר במקרה הזה הרבה.
-או- קיי

00:48:47:11 00:48:51:01
כשהנהר עלה על גדותיו
לא הייתי מתקרב לשם.

00:48:51:08 00:48:55:03
כשהנהר עלה גדותיו, הייתי אומר
לאחי לא להביא לי תרמיל אוכל,

00:48:55:09 00:48:58:21
אמרתי להם אני מעדיף לשתות
חלב ולהעביר את השהות שם.

00:49:00:09 00:49:04:21
לכן כפי שאמרתי לך העברתי
את השהות שם.

00:49:05:09 00:49:08:03
הפרות השמינו וחזרתי חזרה לכפר.

00:49:08:06 00:49:19:23
בתקופת האביב היו זורעים ירק בשם
"בוזי", חרשתי את השדה יחד עם אחי.

00:49:20:04 00:49:23:23
לאחר מכן נסעתי ל-"דבת"
כדי לדעת את תוצאות הבחינה.

00:49:24:12 00:49:28:17
כשהגעתי לשם חבריי צעקו
לעברי מהרי, מהרי וחיבקו אותי.

00:49:29:04 00:49:31:13
הם כבר ידעו את תוצאות הבחינה, אבל
אני כיוון שהייתי בכפר לא שמעתי.

00:49:31:20 00:49:32:20
אמרתי מה קרה?

00:49:33:01 00:49:36:02

אמרו לי כל הכבוד לך עברת
את הבחינה בהצטיינות.

00:49:36:05 00:49:38:04

ככה בישרו לי, ואני
מאוד שמחתי מזה.

00:49:38:06 00:49:40:02

הרגשתי ממש גאה.

00:49:40:09 00:49:47:09

עכשיו זה היה הזמן לעזוב את
הפנימייה ולעבור ללמוד בתיכון.

00:49:48:08 00:49:52:09

ואז תכננתי לעבור ללמוד
בתיכון בעיר "גונדר".

00:49:53:00 00:49:59:15

בזמנו המדינה נתנה לכל מי שעלה
לכיתה ט' כסף שיספיק לנסיעות,

00:49:59:17 00:50:01:00

זה היה קצת כסף, 15 "בר."

00:50:01:03 00:50:02:11

בזמנו מי היה בשלטון?

00:50:02:13 00:50:04:13

בזמן הזה היילה סלאסי
-היילה סלאסי

00:50:04:16 00:50:06:05

בכל התקופה היה בשלטון
היילה סלאסי. - או-קיי.

00:50:06:07 00:50:12:09

כשהתחלתי את לימודי כהן בשלטון
היילה סלאסי, וגם עכשיו הוא שלט.

00:50:13:01 00:50:20:20

עכשיו הכסף הזה היה צריך להספיק לי:
לשכ"ד, לאוכל, למחברת, לעט.

00:50:21:09 00:50:30:24

חשבתי לעצמי זה יספיק לי,
הורי יוכלו לעזור לי או לא.

00:50:31:02 00:50:35:02

כיוון שאמרתי להוריי שאני הולך
הם הכינו לי צידה לדרך.

00:50:36:08 00:50:42:08

בזמנו היה את דודי שלימד בפנימייה,
כיוון שהוא הכיר את החיים בעיר,

00:50:42:15 00:50:49:02

הוא אמר הבן של אחי יסבול שם,

והוא לא יתרכז בלימודים.

00:50:49:06 00:50:52:00
ואז, הוא שלח את בנו אלינו לבשר
לי לא ללכת ללמוד בעיר.

00:50:52:02 00:50:54:02
הוא אמר לך לא ללכת ללמוד?
-מה?

00:50:54:04 00:50:55:01
לך הוא אמר את זה?

00:50:55:05 00:50:56:01
הוא שלח את ילדו,

00:50:56:03 00:51:00:17
הוא שלח את ילדו שיאמר לי לא
ללכת לשם כיוון שיהיה לך ממש קשה,

00:51:00:23 00:51:04:17
הוא אמר אם תישאר תוכל לחזור
לביה"ס שלמדת ושם תוכל להיות מורה.

00:51:04:20 00:51:06:09
ככה הוא ביקש למסור לי.

00:51:07:13 00:51:17:17
אבל אני לא הסכמתי עם מה שדודי אמר,
לא הסתדר לי שאחמיץ שנה אחת.

00:51:18:05 00:51:24:05
ואז דודי הגיע והסביר לי
לעומק למה הוא התכוון,

00:51:24:11 00:51:28:05
הוא אמר לי תלמד שנה אחת בביה"ס
ולאחר מכן תלך ותמשיך ללמוד.

00:51:28:12 00:51:31:04
למה רק שנה אחת?
למה הוא לא רצה שתלך לשם?

00:51:31:06 00:51:38:11
הוא רצה שאלמד שם בביה"ס,
דודי פחד שיהיה לי קשה בעיר,

00:51:38:20 00:51:40:17
והוא ידע שהוריי גם
לא יוכלו לסייע לי.

00:51:41:01 00:51:42:22
גם הוא ידע שהכסף שקיבלתי
לא היה מספיק.

00:51:43:00 00:51:46:20
יהיה לך קשה ולאחר מכן
מכן תלך לאבדון.

00:51:47:07 00:51:48:18
הוא דאג לי לכן הוא
לא רצה שאלך.

00:51:48:24 00:51:50:12
מה יהיה לאחר שתלמד
שנה אחת?

00:51:50:20 00:52:03:18
הוא אמר שיעזור לי לקבל תעודה
שבה הצטיינתי בכיתה ח,

00:52:04:19 00:52:10:24
הלכתי למנהל והוא אמר לי אחרי
שתסיים את השנה אתה רשאי ללכת.

00:52:11:02 00:52:16:09
אבל קרה לו דבר בלתי צפוי,
כשאמרתי לו שאני מוכן ללמד.

00:52:16:11 00:52:23:19
האיש היה חולה הוא לא מצא מי שילמד,
המורים שאמרו שהם ילמדו הבריזו,

00:52:24:07 00:52:27:18
הוא שכב על המיטה ודודי סיפר לו,
הוא קם מהמיטה ושמח מאוד.

00:52:27:21 00:52:28:15
מי האיש הזה?

00:52:28:18 00:52:31:06
זה היה מנהל הפנימייה.
-או-קיי

00:52:32:12 00:52:37:12
הוא אמר: מהרי, בשל הסכמתך ללמד פה,
אני נותן לך במתנה משכורת של חודש.

00:52:38:01 00:52:41:00
זה היה מדהים, מדובר
בהרבה כסף.

00:52:41:02 00:52:41:18
או-קיי

00:52:41:21 00:52:49:13
בזמנו מורה לכיתה ח' שכרו היה 25
"בר", מורה בכיר יותר קיבל 30 "בר".

00:52:49:15 00:52:51:12
לתקופה ההיא זה היה הרבה כסף?
-זה היה הרבה כסף.

00:52:51:16 00:52:54:00
הוא נתן לי את ה- 30 "בר".

00:52:54:12 00:53:00:00
הוא אמר לי בשנה הבאה תוכל
ללכת ולהמשיך את לימודיך.

00:53:00:06 00:53:01:22
הסכמתי.

00:53:02:00 00:53:09:16
הוא אמר לי אם אתה רוצה, אני יכול
לקלוט לביה"ס את אחיך ואחותך הקטנה.

00:53:09:19 00:53:11:19
ואני שמחתי על ההצעה שלו.

00:53:13:06 00:53:21:06
עם ה-30 "בר" נסעתי ל-"דבת" וקניתי
חולצה, מכנסיים ונעליים יפים.

00:53:22:05 00:53:23:07
חליפה קומפלט.

00:53:23:10 00:53:29:04
עם מה שנשאר לי קניתי להוריי
קפה ושלחתי להם.

00:53:29:07 00:53:32:19
הכסף הספיק להרבה דברים,
הייתי מאוד מאושר על ההישג.

00:53:33:00 00:53:38:06
ואז התחלתי ללמד בביה"ס
בשכר של 30 "בר" לחודש.

00:53:38:19 00:53:43:19
אפילו עזרתי להוריי, אחי הגדול
היה חולה מאוד בדיכאון.

00:53:43:22 00:53:47:12
אימי הייתה מתרוצצת בכל מקום
כדי לרפאות אותו,

00:53:48:00 00:53:58:00
הייתה לוקחת אותו למרפאים בקהילה,
מגידי עתידות וכאלה.

00:53:58:12 00:54:01:00
היא הייתה הולכת...
-זה עזר לו?

00:54:01:13 00:54:09:19
אחי מאוד סבל מהטיפולים, היו מכים
אותו כי חשבו שנכנס בו דיבוק.

00:54:10:00 00:54:15:00
הוא לא סיפר את זה לאף אחד,
אבל כיוון שאהב אותי הוא סיפר לי.

00:54:15:10 00:54:20:00

ואז כל פעם שהייתי רואה את אימא שלי
הייתי נותן לה קצת כסף.

00:54:20:10 00:54:38:00
הייתי נותן לה כסף לקנות מצרכים
לבית, לקנות בגדים וכאלה דברים.

00:54:38:15 00:54:40:15
בזמנו במעט כסף יכולת
לקנות הרבה דברים.

00:54:40:18 00:54:42:12
כן
-כן

00:54:42:19 00:54:46:06
ואז לאחר זמן קצר אחי הבריא.

00:54:46:18 00:54:48:18
רגע, ממה חלה אחיך?

00:54:49:00 00:54:51:14
הוא היה מתבודד,
לא היה מדבר עם אנשים.

00:54:51:17 00:54:52:23
מאיזה סיבה הוא לא
מתקרב לאנשים?

00:54:53:02 00:54:55:06
אנשים היו אומרים שהוא
אחוז דיבוק.

00:54:55:13 00:55:00:12
אחי היה לו קול יפיפה, הוא היה
יודע לנגן בחליל רועים.

00:55:00:18 00:55:04:00
הוא היה שר בחתונות,
הקול שלו היה מיוחד.

00:55:04:12 00:55:07:11
ולפתע הוא נהיה חולה, אמרו
שהוא אחוז דיבוק,

00:55:07:14 00:55:09:18
ככה הכפריים אבחנו
את מחלתו.

00:55:09:24 00:55:15:05
אבל בעזרת האל, אני מאמין רק
באלוהים, ברוך ה' הוא הבריא.

00:55:15:12 00:55:16:18
היום הוא אבא של
משפחה מרובת ילדים.

00:55:17:10 00:55:21:12

עד היום הוא אוהב אותי מכל
האחים וגם אני מאוד אוהב אותו.

00:55:22:13 00:55:25:24

סיימתי ללמד שנה ביה"ס
ונסעתי ל-"אדוזה".

00:55:26:01 00:55:29:18

הלכתי ל-"אדוזה" ולמדתי
הוראה במשך שנתיים.

00:55:29:21 00:55:31:24

לאחר שסיימתי שם את לימודיי...

00:55:32:02 00:55:35:20

כשעזבת את ביה"ס, המסע היה רחוק?
כמה ימי מסע זה?

00:55:35:24 00:55:41:05

ובכן, "אדוזה" זה מקום ב-"טיגריי",
נוסעים באוטובוס,

00:55:41:08 00:55:45:11

עכשיו משפחתי התרגלה לזה
שאני חי מחוץ לכפר.

00:55:45:17 00:55:53:24

כשהגעתי לשם הם ידעו, למדתי
בפנימייה וגם שם הצטיינתי.

00:55:54:11 00:55:59:05

הייתי בין המצטיינים
הראשונים בכיתה.

00:55:59:17 00:56:07:11

המחשבה הייתה כשאסיים את לימודיי,
אחזור לביה"ס שבו לימדתי ואלמד שם.

00:56:07:15 00:56:09:17

אבל המשכורת שהם
שילמו שם היה נמוך.

00:56:10:11 00:56:16:24

אבל אחרי שסיימתי ללמוד, במקום אחר
שילמו שכר חודשי של 150 "בר".

00:56:17:06 00:56:23:24

הוא שילם שכר של 70 "בר",
לכן אמרתי, גם הייתי בוגר,

00:56:24:02 00:56:30:06

אמרתי זה נמוך לי, אני לא חוזר
ללמד שם, אמרתי אני לא מגיע.

00:56:30:12 00:56:35:06

אחיי שהובטח להם שילמדו שם
לא שולבו בלימודים.

00:56:36:01 00:56:44:06
ואז בזמנו עבדתי כמורה ב-"טיגריי"
בשכר חודשי של 150 "בר."

00:56:44:12 00:56:45:06
זה היה שכר גבוה.

00:56:45:13 00:56:51:00
ולשם לקחתי את אחי ואחותי
ורשמתי אותם ללימודים.

00:56:51:12 00:56:55:12
במקום בזמן שלימדתי...
-או- קיי

00:56:57:16 00:56:59:22
תסלחי רגע...
-אין שום בעיה

00:57:00:00 00:57:02:19
פה בתמונה אפשר לראות שקיבלתי
תעודת הצטיינות,

00:57:03:06 00:57:09:19
הנה, זה בביה"ס בתוך "אדווא", זה
בשנת 1956, לפי הספירה האתיופית.

00:57:09:21 00:57:11:15
או-קיי

00:57:11:17 00:57:13:02
בשנת 1956
זה היה

00:57:13:04 00:57:17:03
פה אפשר לראות אותי לבוש
בחולצה מכופתרת,

00:57:17:15 00:57:22:08
בנוסף למנהלי ביה"ס,
ליד ביה"ס היה בסיס צבאי,

00:57:22:11 00:57:28:09
לכן נכחו בתמונה גם אנשי צבא,
גנרלים ודירקטורים מחו"ל.

00:57:28:16 00:57:31:20
בנוכחות כל אלה קיבלתי
את תעודת ההצטיינות.

00:57:32:03 00:57:38:04
זה היה בעיר "אדווא"
כשהתחלתי ללמד.

00:57:38:21 00:57:42:23
לאחר שקיבלתי את תעודת
ההצטיינות,

00:57:43:04 00:57:46:23
בחורף חזרתי לבית הוריי.

00:57:47:10 00:57:50:02
למשפחתך?
-כן, הייתי מעביר את החורף.

00:57:52:14 00:57:58:20
זאת תמונה... עברנו את זה אבל,
כשביקשו ממני ללמד ב-"דבת",

00:57:59:02 00:58:12:02
לאחר שסיימתי כיתה ח', כשביקשו
ממני ללמד שם, הצטלמתי.

00:58:12:09 00:58:14:00
הייתי לבוש בחליפה קומפלט.

00:58:14:03 00:58:16:04
זאת תמונה ממש יפה
-הצטלמתי לאחר שקניתי בגדים.

00:58:16:06 00:58:18:10
זה צולם בעיר גונדר.
-כן

00:58:20:03 00:58:27:15
זה תמונה נוספת שהצטלמתי באותה
התקופה לאחר שסיימתי כיתה ח'.

00:58:27:21 00:58:29:09
את התמונה הזאת הצגתי
-או-קיי

00:58:31:06 00:58:41:02
ב-"אדוזה" לאחר שסיימתי את לימודיי
הציבו אותי ללמד באחד הכפרים.

00:58:41:05 00:58:44:10
כשמורה חדש מסיים את הכשרתו מציבים
אותו בתחילה ללמד באחד הכפרים.

00:58:44:13 00:58:49:06
הציבו אותי בכפר מרוחק מ-"אדוזה",
לא היה שום גישה לעיר.

00:58:49:08 00:58:52:02
כשהגעתי הילדים סחבו עבורי
את המזוודה והציוד שלי.

00:58:52:04 00:58:52:23
או-קיי

00:58:53:01 00:58:56:21
ושם לימדתי בביה"ס בשם "מימישן".

00:58:57:02 00:58:58:02
או-קיי

00:58:58:21 00:59:01:12
ב-"אדוזה" פגשת את אשתך?

00:59:01:15 00:59:04:21
עדיין לא, אני כבר אגיע לזה.
-או-קיי

00:59:04:24 00:59:13:02
כשלימדתי ב-"מיימישן" צילמו את
התמונה הזאת, זה היה בשנת 1958

00:59:13:07 00:59:15:21
אני כמובן מתכוון לשנים לפי
הספירה האתיופית.

00:59:20:05 00:59:27:02
היו הרבה תמונות אבל לא מצאתי את
כולם כי הם נמצאים באלבומים שונים.

00:59:29:03 00:59:31:03
או-קיי, לימדת בביה"ס "מיימישן"
כן-

00:59:31:22 00:59:32:13
כן, שמו של ביה"ס הוא "מיימישן".

00:59:32:15 00:59:37:03
ואז לאחר שלמדתי שם, לימדתי
גם ב-"סלחליחה",

00:59:38:15 00:59:47:15
ואז הארגון שהעסיק אותי נבחר להעסיק
תלמידים שסיימו בהצלחה כיתות י.י.

00:59:48:04 00:59:51:22
הוא הכשיר מורים שסיימו כיתות י.י.

00:59:52:16 00:59:54:21
ואז אני ביקשתי להמשיך את
ההכשרה לרמה של כיתה י.י.

00:59:55:09 00:59:58:11
ובמקביל גם למדתי באופן עצמאי
את החומר שמלמדים בכיתה י.י.

00:59:58:23 01:00:02:17
הגשתי בקשה להמשיך את
הדיפלומה שלי לרמה של כיתה י.י.

01:00:03:06 01:00:07:12
קיבלו אותי ללמוד לדיפלומה
של כיתה י.י.

01:00:07:24 01:00:14:05
ואז זאת אומרת שלמדתי
בשנים 1961-1962.

01:00:14:23 01:00:18:17
ואז בתקופה ההיא כשלמדתי
שם בפעם השנייה,

01:00:18:23 01:00:24:03
כשהיינו בדרכנו למורה שלנו,
אני וחברי עמדנו לרגע.

01:00:24:17 01:00:33:16
ואז אשתי הנוכחית ירדה מהאוטובוס,
פגשנו אותה, גם היא באה ללמוד.

01:00:34:14 01:00:36:01
שמת לב אליה
-כן, שמתי לב אליה

01:00:36:09 01:00:48:06
לאחר מכן, אמרתי בלבי
האישה הזאת תהיה אשתי.

01:00:48:21 01:00:51:21
מה היה זכור לך?
שגרם לך להתאהב?

01:00:52:02 01:01:01:02
משך את תשומת ליבי, המשקפיים שלה,
היא הייתה מלאה, והיה לה צחוק יפה,

01:01:01:08 01:01:03:02
אני אומר לה את זה תמיד, גם היום.
-או-קיי

01:01:03:14 01:01:11:15
ואז סיפרתי לחברי שנדלקתי עליה,
אמרתי אנחנו צפויים ללמוד יחד,

01:01:11:18 01:01:17:02
אז חשבתי לעצמי יש לי שנתיים לכבוש
את ליבה ולהציע לה נישואים.

01:01:17:14 01:01:21:02
זה היה התכנון שלי,
לה לא סיפרתי כלום.

01:01:21:08 01:01:26:02
נשאנו את המזוודה שלה וליוינו
אותה למזכירות.

01:01:26:08 01:01:27:14
התחלת איתה?
-כן.

01:01:28:02 01:01:31:08
למדנו שנתיים באותו מסלול,
מסלול להכשרת מורים.

01:01:31:21 01:01:34:21
שנינו היינו תלמידים מצטיינים.

-מה הייתם?

01:01:35:08 01:01:38:21
היינו תלמידים מצטיינים
-אאה תלמידים מצטיינים.

01:01:39:02 01:01:39:21
או-קיי

01:01:40:02 01:01:45:18
אפילו היא קצת התקשתה באמהרית,
וככה היא נעזרה בי.

01:01:45:21 01:01:49:21
פעם אחת היתה לנו בחינה באמהרית
והיא קיבלה ציון יותר טוב ממני.

01:01:50:08 01:01:51:21
זה היה רגע מאוד מדהים.

01:01:52:20 01:01:59:01
ואז...לאחר שסיימנו את ההכשרה
בת שנתיים...

01:01:59:04 01:02:03:12
חכה, למה את מדלג? איך חזרת
אחריה בפעמים הראשונות?

01:02:03:18 01:02:07:12
לאחר ההכרות הראשונית, הייתי
כותב לה מכתבים...

01:02:07:18 01:02:12:12
איך אמרת לה שיש לך רגשות כלפיה?

01:02:13:00 01:02:22:24
אני הצעתי לה חברות, וככה לאט לאט
התקרבו אבל היא קצת חששה.

01:02:23:01 01:02:23:10
או-קיי

01:02:23:13 01:02:24:15
גם כשהייתי שולח לה מכתבים
הא לא הייתה משיבה,

01:02:24:18 01:02:29:16
הרי למדנו באותה הכיתה, היינו
מחליפים מבטים אחד עם השנייה.

01:02:29:20 01:02:33:11
גם כשנכנסנו לאכול ארוחת צהריים
בחדר אוכל הסתכלנו אחד על השנייה.

01:02:33:13 01:02:43:00
אבל היא הייתה מאוד פרוצה,
ולכן היא לא נתנה לזה להפריע לה.

01:02:43:03 01:02:54:00
אבל, לאחר שסיימנו שנת לימודים אחת,
ובחורף כשהיינו בדרכנו למשפחות,

01:02:54:06 01:02:57:12
היא למשפחה באריתריאה
ואני למשפחתי שבגונדר,

01:02:59:00 01:03:02:23
ואז כשנפרדנו היא הראתה לי
סימנים שהיא מעוניינת בקשר.

01:03:03:00 01:03:03:22
ואני שמחתי.

01:03:04:01 01:03:05:10
איזה סימנים ראית אצלה?

01:03:05:16 01:03:14:01
היא הטבירה שהיא לא ענתה למכתבים
בגלל שיא התמקדה בלימודים,

01:03:14:04 01:03:16:13
יכול להיות שגם אמרה לי
שהיא אוהבת אותי.

01:03:18:01 01:03:21:17
הלכתי למשפחתי עם הרגשה טובה
שיש סיכוי טוב לקשר הזה.

01:03:21:23 01:03:24:23
אני לגונדר והיא לאסמרה

01:03:26:17 01:03:31:17
ואז בתחילת השנה השנייה נפגשנו,
והאהבה שלנו הלכה והתעצמה.

01:03:32:01 01:03:36:17
הצטיינו בלימודים, אהבתנו לא פגעה
בתפקוד הלימודי שלנו.

01:03:37:04 01:03:40:23
לקחנו את הלימודים
ברצינות רבה.

01:03:41:02 01:03:45:17
שמרנו על התואר של
מצטייני הכיתה.

01:03:45:23 01:03:49:10
הרבה פעמים הייתי
מצטיין הכיתה.

01:03:50:21 01:03:59:10
ואז במהלך ההכשרה עשו לנו
מבחן מעשי כיצד ללמד בכיתה.

01:03:59:17 01:04:00:18

זה היה מבחן.

01:04:00:21 01:04:03:10
זו הייתה סימולציה של מורה שמראה איך מלמדים.

01:04:03:24 01:04:08:04
היינו הולכים לביה"ס ומלמדים כיתות א'-ו'

01:04:08:15 01:04:16:05
קיבלנו את כל הציוד הדרוש למורה.

01:04:16:07 01:04:33:19
הייתה בחינה באמהרית, אמהרית היא שפת האם שלי, והמבחן הוא ארצי.

01:04:34:07 01:04:37:00
נבחנו בבחינה ארצית.

01:04:37:20 01:04:43:06
ואז שבוע לפני המבחן הארצי היא חלתה.

01:04:43:09 01:04:47:23
היא חלתה בדלקת האפנדיציט, היא הלכה לבית חולים ב-"אקסום",

01:04:48:00 01:04:50:10
בבית חולים עשו לה ניתוח להוצאת התוספתן.

01:04:50:12 01:04:55:02
ביום הבחינה מ-"אקסום" העבירו אותה ל-"אסמרה" ושם היא נבחנה.

01:04:55:03 01:04:59:00
ואו
-היא נבחנה ועברה בציון טוב.

01:04:59:19 01:05:07:06
ואז לאחר שסיימנו את הלימודים, הדירקטור בחר בנו שנלמד בביה"ס.

01:05:08:00 01:05:13:18
ובנוסף, בחרו בי שאהיה מורה לאמהרית.

01:05:14:05 01:05:23:18
ואז כשהתחלנו ללמד בביה"ס, תכננו להתחתן.

01:05:24:04 01:05:28:04
כשהתחלנו ללמד היינו גרים בנפרד, אני בביתי והיא בביתה.

01:05:28:11 01:05:33:22

אבל אחרי זה היה לי מחשבה להביא את אחי ואחותי כדי שילמדו ביה"ס.

01:05:34:04 01:05:36:24
היא גם הביאה את אחותה הקטנה,
אני הבאתי את אחותי בת הזקונים,

01:05:37:05 01:05:42:11
שמה אלמז. גם היא הביאה את אחותה
הקטנה שמה אסתר, יחד הם למדו.

01:05:42:18 01:05:53:05
ואז תכננו את ההכנות לחתונה,
ולאחר 5 חודשים התחתנו.

01:05:53:11 01:05:57:05
היכן התחתנתם? האם הזמנתם
את כל המשפחה?

01:05:57:07 01:06:14:21
כן, המשפחות שלנו הגיעו, אבל קיימנו
חתונה הלכתית כי לא היו יהודים שם.

01:06:15:03 01:06:20:09
התחתנו ובאותו הזמן היא הייתה
בהיריון עם הבכור שלנו,

01:06:20:15 01:06:24:15
זה היה בשנת 1972 לפי הספירה
האירופאית,

01:06:24:21 01:06:28:15
הוא נולד בחודש יולי 1972,
שמו שמעון.

01:06:28:22 01:06:38:21
ואני נרשמתי ללימודים
ב-"אדיס אבבה" והתחלתי לימודי המשך,

01:06:39:02 01:06:42:21
כשהיא ילדה הייתי ב-"אדיס אבבה",
וכשחזרתי נשארתי עם בני.

01:06:43:02 01:07:03:03
לאחר שחזרתי נפתחה הכשרה פדגוגית
למורים ב-"בהר-דר", נבחנתי ועברתי.

01:07:03:21 01:07:09:09
שוחחתי עם אשתי על רצוני
ללמוד ב-"בהר - דר".

01:07:09:15 01:07:11:09
רצינו ללמוד כל אחד בתורו.

01:07:12:09 01:07:16:03
אני אלמד שנה
ובשנה השנייה זה מחקר,

01:07:16:09 01:07:25:03
שאני יוצא למחקר אשגיח על הילדים
יחד עם הוריה, והיא תתחיל ללמוד.

01:07:25:20 01:07:35:09
אבל באותה התקופה
עלה שלטון חדש.

01:07:35:15 01:07:37:03
איך נראו הזמנים האלה?

01:07:37:09 01:07:41:22
אלה היו הזמנים ש-"היילה סלאסי"
ירד מהשלטון.

01:07:42:15 01:07:47:03
עלה לשלטון "דרג" בראשותו של
"מנגיסטו איילמריים".

01:07:47:09 01:07:50:09
הוא החליף את השלטון
של "היילה סלאסי".

01:07:50:22 01:07:55:03
הרגשתם את השינוי
בחי היום יום?

01:07:55:09 01:07:58:10
זה הושמע בחדשות?
-כן, כל העולם שמע על זה

01:07:58:16 01:08:00:04
כולם שמעו על זה.

01:08:00:06 01:08:04:14
כל התושבים במדינה
שמעו על זה.

01:08:04:17 01:08:07:01
שינוי בהנהגה זה לא
היה דבר קל,

01:08:07:14 01:08:11:01
כיוון שהיה שוני בין שלטון
קומוניסטי לסוציאליסטי.

01:08:11:08 01:08:14:10
כל שינוי נקבע על ידי המדינה.

01:08:14:12 01:08:17:14
למשל בהנהגתו של מנגיסטו, יצא
החלטת ממשלה לתת קרקע לכל לחקלאי,

01:08:18:01 01:08:22:08
יצא החלטה נוספת לעזור לכל
אדם לרכוש השכלה.

01:08:22:19 01:08:27:20

בזמן הזה אשתי נרשמה והתחילה
ללמוד הוראה,

01:08:27:23 01:08:33:14
אני הוצבתי לעבוד ב-"אסמרה"
כמנהל הכשרות מורים.

01:08:33:21 01:08:37:08
ואז הסתובבנו בכל הכפרים ולימדנו
את הכפריים את ה-א' ב'.

01:08:37:15 01:08:39:02
מה זאת אומרת...

01:08:39:13 01:08:44:22
בחרו אנשים שלמדו מכיתה ב'
ועד בוגרי אוניברסיטה

01:08:45:09 01:08:51:15
ושלחו אותם ללמד את ה-א' - ב'
כדי לנצח את הבורות.

01:08:52:09 01:08:57:16
אשתי למדה ב-"בהר דר"
לימודי פדגוגיה,

01:08:57:19 01:09:04:02
אבל אני כיוון שחייתי ב-"אסמרה"
-ואוו זה רחוק. - כן, זה רחוק.

01:09:04:08 01:09:08:08
קראו לי ללמד ב-"אוגדן"

01:09:08:12 01:09:09:22
קראו לשניכם יחד?

01:09:10:01 01:09:11:21
לא, אשתי נמצאת ב-"בהר-דר."

01:09:11:24 01:09:13:12
לא, את זה הבנתי. כוונתי
התייצבתם כל אחד במקומו.

01:09:13:19 01:09:17:24
זה נכון, כיוון שהיינו סטודנטים כל
אחד התנדב היכן שהוא נמצא.

01:09:18:23 01:09:23:21
לכן, עם חבריי מ-"אסמרה",
מילאתי דוח ב-"בהר דר",

01:09:24:05 01:09:29:17
ומשם הלכנו ל"אדיס אבבה",
ומשם הציבו אותנו להתנדב ב-"אוגדן"

01:09:29:22 01:09:30:20
או-קיי

01:09:31:20 01:09:34:04
אשתי התנדבה שם.

01:09:34:07 01:09:37:03
בהתחלה קבעו את ההתנדבות
לשנה אחת.

01:09:37:06 01:09:38:17
כן, יש לכם תמונה.
-כן.

01:09:38:22 01:09:41:10
נקבע שנתנדב שנה אחת.

01:09:43:12 01:09:47:12
אבל לאחר מכן החליטו להאריך
את תקופת ההתנדבות לשנתיים.

01:09:48:07 01:09:56:05
כשהאריכו את תקופת ההתנדבות
לשנתיים, הגשתי בקשת פטור.

01:09:56:07 01:09:56:20
או-קיי

01:09:56:22 01:10:00:24
זה הבגדים שהמתנדבים לבשו.

01:10:01:11 01:10:03:12
יש גם תמונה נוספת.

01:10:03:18 01:10:05:18
ככה זה היה נראה.

01:10:06:00 01:10:06:16
או-קיי

01:10:08:05 01:10:15:18
ואז כיוון שהבנתי שאם בעל ואישה
מתנדבים אפשר שאחד מהם יקבל פטור

01:10:16:06 01:10:20:06
לכן, אני קיבלתי פטור והתחלתי
לעבוד בעבודה ממשלתית.

01:10:20:18 01:10:23:05
חזרתי לעבוד בעבודה ממשלתית.

01:10:23:12 01:10:25:09
לפני כן לימדתי בביה"ס
ב-"דוראיה".

01:10:25:22 01:10:29:02
הציבו אותי ללמד בביה"ס ב-"אזזו"
שבמחוז גונדר.

01:10:29:09 01:10:30:14
היא נשארה ב-"אוגדן"?

01:10:30:21 01:10:34:22
היא מלכתחילה התנדבה ב-"בהר-דר",
היא לא הלכה ל-"אוגדן",

01:10:34:24 01:10:36:09
אני הלכתי לשם לבד.
-הלכת לבדך.

01:10:36:13 01:10:40:09
אותי לקחו מ-"אסמרה ל-"אוגדן".

01:10:40:15 01:10:42:14
כיוון שהיא הייתה בלימודי פדגוגיה
היא התנדבה שם באזור.

01:10:42:15 01:10:43:24
או-קיי

01:10:45:09 01:10:52:04
ושם ב-"אזזו" לימדתי, והילדים
שלנו היו אצל הוריה של אשתי.

01:10:53:05 01:10:54:11
המקום נקרא "מנדפרה"

01:10:54:17 01:10:55:21
שתי הילדים שלנו...
ב-"אסמרה"?

01:10:55:23 01:11:01:05
כן, בתוך "אסמרה" יש שם
כפר בשם "מנדפרה אדגורי"

01:11:01:17 01:11:11:05
הילדים היו בחזקת הוריה ואחותה,
בזמן הזה היו לנו רק שתי ילדים.

01:11:11:18 01:11:12:13
ששם "שמעון" ו-"סאוה".

01:11:12:14 01:11:13:16
הם חיו שם.

01:11:14:03 01:11:23:12
בשנה השנייה שלה היא הגישה בקשה
לעבור לגונדר כי אני הייתי ב-"אזזו",

01:11:23:20 01:11:28:06
היא קיבלה אישור, היא עברה
להתנדב במחוז גונדר, ב-"אזזו",

01:11:28:09 01:11:35:24
ואז אמרנו אם אנחנו כבר ביחד,
אז בוא נביא את הילדים אלינו.

01:11:36:12 01:11:42:24
גם באותו הזמן היה מסוכן לחיות

באריתריאה האזרחים נלחמו בשלטון.

01:11:43:05 01:11:43:20
או-קיי

01:11:44:05 01:11:50:24
אבל עדיין הממשלה שלטה במדינה.

01:11:51:18 01:11:57:06
היא טסה ל-"אסמרה", אפילו לא הייתה אפשרות לנסוע באוטובוס לכפר,

01:11:57:12 01:11:59:22
כיוון שכל הדרכים היו חסומים, לכן היא הלכה עד לשם ברגל.

01:12:00:00 01:12:02:19
וכך הלכה להביא את ילדנו...
-כמה זמן היא הלכה ברגל?

01:12:04:12 01:12:11:18
כיוון שבכל מקום היה מחסום צבאי של אריתריאה, של החיילים האתיופים,

01:12:12:00 01:12:16:00
כדי להגיע לכפר היא הלכה במשך יומיים.

01:12:17:19 01:12:20:15
ברכב היא יכלה להגיע תוך 45 דקות.

01:12:21:19 01:12:30:10
לאחר כל זה היא הצליחה להביא את ילדנו ל"אזזו" ושם הם התחילו ללמוד.

01:12:30:18 01:12:33:07
איך היא הביאה אותם?
-במטוס

01:12:33:09 01:12:43:03
אבל להגיע לשדה התעופה ב-"אסמרה" הייתה בעיה, כי היה חיפוש במחסומים.

01:12:43:09 01:12:47:15
במיוחד החיילים האתיופים עשו חיפוש יסודי על העוברים והשבים.

01:12:49:04 01:12:54:02
חיינו שם והיא סיימה את חובת ההתנדבות.

01:12:54:16 01:12:58:09
לאחר מכן היא סיימה את ההתנדבות

01:12:58:14 01:13:00:15
ואז היא חזרה ללמד

כמורה בביה"ס.

01:13:02:10 01:13:04:15

זאת אומרת שספסל
הלימודים חזר לפעילות,

01:13:05:09 01:13:10:03

ארגון הפדגוגיה ב"בהר דר" הודיע
שיש לבוא ולהירשם ללימודים.

01:13:10:07 01:13:21:15

אני הלכתי לשם וכשהגעתי ראיתי
שכל מי שבא לשם היו תלמידים חדשים,

01:13:22:14 01:13:24:03

בתקופת "דרג" הדעות הפוליטיות
של הציבור היו שונות.

01:13:25:00 01:13:34:17

האחד היה "מייסון", השני "איהפה",
האחר "אימלדן", "סדד" וכו'.

01:13:35:02 01:13:42:02

בנוסף, הרגו כל מי שנחשד
במרד נגד השלטון.

01:13:42:21 01:13:57:02

לכן אמרתי זה לא מתאים לי וחזרתי
בחזרה ל-"אזזו" וחזרתי ללמד.

01:13:57:21 01:14:05:21

אשתי התקבלה למשרה בכפר הקרוב ליד
"אזזו" והתחילה ללמד בביה"ס.

01:14:06:03 01:14:15:20

באזור שהיא לימדה ארגון בשם "אידיו"
נלחם עם ה"דרג" לכן היא עזבה,

01:14:16:02 01:14:21:03

ושם ומצאה משרה ב-"גונדר" בביה"ס
"פסיל אדס" כמורה לאנגלית.

01:14:21:04 01:14:22:00

או-קיי

01:14:22:14 01:14:24:20

ואז המשכנו את עבודתנו.

01:14:25:02 01:14:31:20

ואז גם אני עזבתי את הביה"ס שבו
לימדתי, ועברתי ללמד ב-"פסיל אדס"

01:14:33:20 01:14:36:20

אבל בזמנו הייתה תקופה
מאוד בעייתית,

01:14:37:01 01:14:44:08

והסיבה היא שהרבה צעירים

הואשמו במרד והוצאו להורג.

01:14:44:20 01:14:51:01
העצורים הובלו למקום
נטוש והוצאו להורג.

01:14:51:03 01:14:53:19
ראית את המראות האלה?

01:14:53:22 01:15:08:07
כן, אפילו הרגו לנגד עינינו צעירים
שחשדו בהם שהם מורדים.

01:15:08:14 01:15:13:01
לא עשינו כלום כי פחדנו
שיעשו לנו את אותו הדבר.

01:15:13:07 01:15:16:17
היה לך חבר טוב שהוציאו
אותו כך להורג?

01:15:16:20 01:15:18:20
כן, את חברי לעבודה.

01:15:19:07 01:15:36:12
במיוחד היה כפר ליד הביה"ס פסיל אדס
בגונדר ששם הוצאו להורג הרבה אנשים.

01:15:36:18 01:15:43:18
באותו הזמן אנשים פחדו שיהרגו אותם,
לכן הם לא התאבלו על קרוביהם שמתו.

01:15:44:07 01:15:48:18
אם תפסו אותך מתאבל נלקחת לחקירה
כיוון שהם חשדו שאתה מסייע להם.

01:15:49:00 01:15:51:06
ככה העברנו את התקופה...

01:15:52:08 01:15:58:15
ואז הציעו לנו להצטרף לארגון
"איהפה", "איהפה" היה ארגון מחתרתי,

01:15:59:22 01:16:03:02
זו הייתה תקופה שהאזרחים הלשינו
במידה וידעו שאתה שייך לארגון.

01:16:03:18 01:16:07:17
קראתי את החזון שלהם ואפילו
כמעט עברתי מבחנים כדי להתקבל.

01:16:07:18 01:16:16:06
לאחר כל זה ברוך ה', המשכנו
לעבוד שם מבלי שקרה לנו דבר.

01:16:17:06 01:16:23:00
כשהמשכתי ללמד כמורה
בביה"ס ב-"אזזו",

01:16:23:19 01:16:28:18
היה ארגון ישראלי בשם "אורט",
שסייע ליהודים בכל דבר.

01:16:30:15 01:16:36:02
הארגון הזה הוא ארגון עולמי הנקרא
World Ort Union

01:16:37:03 01:16:40:15
המשרדים הראשיים ממוקמים
בלונדון ובניו-יורק.

01:16:41:03 01:16:44:15
המשרד הראשי של הארגון באתיופיה
נמצא ב-"אדיס אבבה".

01:16:44:18 01:16:50:09
עיקר הפעילות של הארגון
היה במחוז גונדר.

01:16:51:07 01:16:53:24
מטרת הארגון הוא לסייע
ליהודי אתיופיה.

01:16:54:11 01:17:01:05
להקים עבורם ביה"ס, להקים מרפאות,
לסלול דרכים ותשתיות מים,

01:17:01:17 01:17:08:05
לבנות להם בתים, לסייע במזון,
לרכוש ולתת להם שור לחרישה,

01:17:08:11 01:17:12:23
לקנות ולתת להם כל מיני זרעים
שונים, ועד לסייע להם כספית.

01:17:13:05 01:17:15:23
מתי שמעת על הארגון הזה?
מי סיפר לך עליהם?

01:17:16:16 01:17:24:10
אני ידעתי עוד מזמן, בהתחלה קראו
לארגון הזה "ארגון של הפלאשה",

01:17:24:24 01:17:28:23
ארגון פלאשי, שהוקם ע"י
הסוכנות היהודית.

01:17:29:05 01:17:31:23
אבל הארגון הוקם מחדש והוא ארגון
עולמי יהודי שמסייע ליהודי אתיופיה.

01:17:32:11 01:17:37:05
ובכן היה בתוך ביה"ס
ראש צוות המורים.

01:17:38:05 01:17:47:17

אני יודע דבר או שניים על הארגון,
היו לי חברים שעבדו בתוך הארגון.

01:17:48:14 01:17:54:16
בייחוד הכרתי את מנהל תחום
הלימודים, הכרנו ב"אדיס אבבה",

01:17:54:19 01:17:58:16
הוא היה מהפעילים שעשה הרבה
למען יהודי אתיופיה.

01:17:59:04 01:18:02:10
שוחחנו רבות על איך אנחנו מסייעים
לאחים שלנו, ליהודי אתיופיה.

01:18:02:23 01:18:07:23
אבל כשהוקם הארגון הזה, מצאנו דרך
לעזור לאחים שלנו, ליהודי אתיופיה.

01:18:08:23 01:18:16:17
וכשהוא עבד בארגון הזה, הוא לא
סיפר לי באותו הזמן,

01:18:17:17 01:18:18:17
אבל הוא רצה שאעבוד בארגון.

01:18:19:23 01:18:24:04
מנכ"ל הארגון היה צרפתי,
שמו היה ז'אן קלונז'ר,

01:18:25:06 01:18:30:08
הוא אמר לי שהוא מחפש עובד יהודי
ושהוא רוצה שאני אבוא לעבוד בארגון.

01:18:30:14 01:18:32:20
הוא אמר אני יודע שאתה תיתן הכל
מעצמך כי אכפת לך מיהודי אתיופיה.

01:18:33:08 01:18:37:08
אבל אני פחדתי, באותו הזמן היו
זמנים של פטריוטיזם,

01:18:37:21 01:18:43:15
חשבתי לעצמי שזה יכול להיות בעיה
שאני עוזב עבודה ממשלתית.

01:18:43:21 01:18:51:02
הוא אמר תשאיר לי את הביורוקרטיה
הזאת, יש לנו אנשים שזה תפקידם,

01:18:51:09 01:18:54:09
הם מקבלים עבור עבודתם
משכורות גבוהות.

01:18:54:15 01:19:02:02
בארגון היו סגן אלוף, המנכ"ל
הפרנג'י (איש לבן), איש צוות נוסף.

01:19:02:08 01:19:04:15
את כל זה הם סידרו, אני לא
ידעתי איך עשו את כל זה.

01:19:04:21 01:19:06:12
הארגון לא היה ארגון
מחترתי, נכון?

01:19:06:15 01:19:12:02
לא, זה ארגון עולמי ידוע.
שמו "אורט"

01:19:12:15 01:19:17:09
ארגון עולמי התנדבותי
הומניטרי.

01:19:17:15 01:19:18:15
או-קיי

01:19:18:22 01:19:22:08
הארגון הזה סייע בהרבה דברים
למשלת אתיופיה, במיוחד בגונדר,

01:19:22:21 01:19:32:20
בצ'צ'לה הייתה מרפאה ולה סייעו
באמבולנסים, קרני רנטגן ובכלי נשק.

01:19:33:01 01:19:36:01
כיוון שכל זה ביודעין אז
לא קרה לארגון שום דבר.

01:19:36:05 01:19:40:01
אבל כיוון שזו הייתה תקופה
של החלפת השלטון,

01:19:40:08 01:19:44:08
הוא לא אמר לי את האמת, הוא אמר
שהוא טס לחו"ל כדי ללמוד.

01:19:45:20 01:19:51:14
אבל איך שהתחלתי את עבודתי בארגון,
הוא עבר דרך סודן ועלה לישראל.

01:19:51:20 01:19:52:07
או-קיי

01:19:52:15 01:19:53:20
אז באותה התקופה...

01:19:54:01 01:19:55:20
בתקופה הזו היה פחד...
כן-

01:19:55:22 01:19:58:22
לא שוחחתי אחד עם השני?
-לא שוחחנו, הוא גם לא רצה לספר לי

01:19:59:00 01:20:04:16

הוא הלך עם מנהל תחום החקלאות,
הוא היה מנהל תחום הלימודים.

01:20:04:18 01:20:12:21
כפי שסיפרתי לך היו מנהלי תחום
הלימודים, החקלאות, הבריאות והבנייה

01:20:13:01 01:20:15:15
היו מנהלים בכל התחומים
בארגון הזה.

01:20:15:22 01:20:16:15
או-קיי

01:20:17:20 01:20:23:08
אני נכנסתי לנהל את תחום
הלימודים כראש הצוות.

01:20:24:08 01:20:31:02
תחת ניהולי היו הרבה בתי ספר.

01:20:32:16 01:20:43:05
מה שאתם רואים פה זה תעודת הוקרה
שקיבלתי כאשר הארגון חדל לפעול.

01:20:43:08 01:20:43:18
או-קיי

01:20:44:01 01:20:55:07
מפורט פה שניהלתי כ- 20 בתי ספר,
65 מורים, 77 כיתות שונות,

01:20:55:20 01:20:59:07
ויותר מ- 2,300 תלמידים.

01:20:59:13 01:20:59:22
או-קיי

01:21:00:02 01:21:05:15
בתי ספר האלו נמצאים בכפרים, כדי
להגיע לשם נסענו במכוניות הכי טובות

01:21:05:17 01:21:06:15
כל אלה הם יהודים?

01:21:06:17 01:21:09:22
כן, יהודים, בתי ספר
של יהודים.

01:21:10:10 01:21:13:13
מטרתנו הייתה שבתי ספר האלו
ימשיכו לפעול בצורה הכי טובה.

01:21:13:15 01:21:17:22
מטרתנו העיקרית הינו שימשיכו
לשמור על הדת והמצוות,

01:21:18:06 01:21:22:22

מטרה עיקרית נוספת שילמדו לדבר את השפה העברית.

01:21:22:24 01:21:28:16
חוץ מזה הם למדו את הסילבוס שהמדינה הכתיבה בדומה לכלל בתי הספר.

01:21:29:03 01:21:38:22
אבל הקפדנו שישמרו על הדת, שילמדו על ההיסטוריה של העם היהודי ואת השפה.

01:21:39:00 01:21:42:03
כדי לעזור בתהליך הלמידה היו את ה-"קייסים".

01:21:42:07 01:21:45:05
ה"קייסים" היו מקבלים הדרכה בדומה למורים.

01:21:45:12 01:21:52:06
כפי שקודם הזכרתי את המורים שנמצאים בכל רחבי גונדר בנוסף להם,

01:21:52:18 01:21:56:12
היו גם את ה-"קייסים" שפיקחו על כל התושבים היהודים שישמרו על דתם,

01:21:56:18 01:22:02:11
באותו הזמן ה-"קייסים" ידעו אמהרית ו-"געז" ולא ידעו עברית,

01:22:02:17 01:22:13:17
כיוון שהיו מורים שלמדו עברית ב-"אסמרה" יחד איתם הם לימדו עברית.

01:22:14:21 01:22:25:11
זה מה שחברי עשה לפניי, ואז נכנסתי לתפקיד והלכתי לראות את כל המקומות,

01:22:25:13 01:22:27:04
הגעתי עד מקום שנקרא "מאורי".

01:22:27:07 01:22:33:20
כמה זמן נסיעה זה?
- יום וחצי, אפשר להגיע גם ביום.

01:22:33:21 01:22:39:05
יש דרכים שאי אפשר לנסוע ברכב, רוכבים על סוס ולא אז צועדים ברגל.

01:22:39:09 01:22:39:21
או-קיי

01:22:39:23 01:22:43:18
היו פעמים שנאלצנו לישון אצל קרובי משפחה, ולמחרת המשכנו את המסע.

01:22:43:23 01:22:51:23

כשנסעתי ל-"מאורין" לנתי בדרגג, 'משם ל"מאורין" ואז ביקרתי שם,

01:22:52:05 01:22:58:10
ובחזור חזרתי לדרגג' ומשם
ל-"גונדר", היו המון בתי ספר באזור

01:22:59:00 01:23:08:10
הבית ספר הראשון היה ב-"אמבובר",
גם לאחר העלייה בית הכנסת עדיין קיים

01:23:09:04 01:23:15:19
רצינו להקים בית ספר שני, רצינו
להקים מעבדת מחקר ופיתוח מדעית,

01:23:15:21 01:23:17:16
היו לנו את כל הציוד הנדרש.

01:23:17:18 01:23:18:11
או-קיי

01:23:19:23 01:23:30:23
בנוסף לעבודתי כמנהל תחום הלימודים,
כיוון שמנהל תחום החקלאות עלה לארץ,

01:23:31:11 01:23:34:11
וכיוון שהמשרה הזאת צריכה
להיות מאוישת ע"י יהודי,

01:23:35:06 01:23:39:11
המנכ"ל של הארגון אמר לי
תנהל גם את התחום הזה.

01:23:40:01 01:23:49:03
והסיבה היא כיוון שהיה צריך לתת
תקציבים כדי לרכוש כל מיני דברים,

01:23:49:13 01:23:51:15
רצו שינהל את זה יהודי.

01:23:52:03 01:24:06:18
בתחומים אחרים שהארגון פעל כגון:
תשתיות, בריאות וכו' היו גם נוצרים.

01:24:07:00 01:24:07:18
או-קיי

01:24:09:06 01:24:13:18
קיבלתי על עצמי את התפקיד, והעברתי
הרבה תקציבים לכפרים.

01:24:15:02 01:24:24:12
זכור לי בסוף, לאחר תקופה ארוכה
ז'אן קלוז' הגיע לגונדר,

01:24:25:08 01:24:27:20
ושם ליד אמבובר באזור, וזאבה,
היה צריך לתת לחקלאים,

01:24:28:14 01:24:31:14
כסף שיספיק להם לרכוש שור
שבאמצעותו יחרשו את השדה.

01:24:31:20 01:24:36:20
היה עלינו לחלק כסף
מעל ל- 35 אלף "בר".

01:24:37:15 01:24:44:14
בתקופת שלטון ה-"דרג", פעם בשבוע
התקיימה שיחת פטריוטיזם.

01:24:45:08 01:24:46:24
אני זוכר שזה היה ביום חמישי.

01:24:47:01 01:24:48:07
מה זאת אומרת?

01:24:48:14 01:24:53:04
אלה היו שיחות איך לעשות
דברים למען המדינה.

01:24:53:07 01:24:55:00
עם מי היו הפגישות?

01:24:55:03 01:25:02:19
עם כל חברי הקבוצה, הם היו
שולחים נציגים משלהם,

01:25:02:23 01:25:06:08
אותם נציגים היו מגיעים
ומדריכים אותנו כיצד להתנהג.

01:25:06:11 01:25:14:21
שלא נצטרף למורדים
ושעלינו להיות נאמנים לממשלה.

01:25:15:02 01:25:18:07
השיחות היו על דברים כאלה,
שיחות על פוליטיקה.

01:25:18:09 01:25:19:09
או-קיי

01:25:19:15 01:25:24:21
בזמן הזה אני לא הייתי נוכח,
נסענו אני והנהג שלי ל-"וואבה".

01:25:25:03 01:25:30:03
ושם היה לי נציג שארגן מפגש עם
מנהלי בית הספר באזור,

01:25:31:09 01:25:37:03
ושם חילקתי תקציבים לכל בתי ספר
באזור במשך כל היום עד שהחשיך.

01:25:37:15 01:25:42:21

בסופו של דבר לאחר שחילקתי כסף לכולם, נשאר לי 2,500 "בר."

01:25:43:22 01:25:46:23

ביקשתי מהנהג שיסיע אותי למשרד...

01:25:47:00 01:25:52:06

חכה, איך אתה מחלק את התקציב? מי אלה שמקבלים את הכסף? הם יהודים?

01:25:52:12 01:25:53:01

כן, הם יהודים.

01:25:53:04 01:26:01:00

כן, אבל מדובר באנשים שאין להם שור? אלה אנשים קשיי יום שמבקשים סיוע?

01:26:01:02 01:26:09:06

בכל אזור ואזור יש לנו ממונים שאיתם אנחנו עובדים בכל כפר וכפר.

01:26:10:00 01:26:15:00

הזכרתי כרגע את "וואבה" אבל גם ב-"קוסייה" אני חילקתי תקציבים.

01:26:15:05 01:26:20:03

לכן אנחנו עוזרים לכאלה שאין להם שור כדי לחרוש את השדה,

01:26:20:06 01:26:24:09

או שיש כאלה שיש להם שוורים, אבל אין להם האמצעים לקנות זרעים.

01:26:24:14 01:26:30:11

חיכתה לנו רשימה שמות של כל האנשים שמבקשים סיוע כספי.

01:26:30:14 01:26:32:10

איך אותו נציג איתר את כל האנשים האלה?

01:26:32:13 01:26:35:04

הוא חי איתם באותו הכפר, הוא מכיר את כל החקלאים.

01:26:35:24 01:26:55:22

בנוסף, הוא נעזר בזקני העדה שהעידו שלפלוני אין שור או זרעים.

01:26:56:00 01:26:57:07

ואז על פי הרשימה הם מקבלים את הסיוע הכספי.

01:26:57:09 01:27:03:19

הסיוע הכספי היא מאין הלוואה, במידה והם יצליחו להתפרנס הם יחזירו את זה

01:27:04:01 01:27:06:13
הקריטריון הותנה כדי שהם לא
יבזבזו את הכסף ללא חשבון.

01:27:08:03 01:27:08:21
...לכן

01:27:08:24 01:27:16:04
איך עקבתם שהם לא בזבזו את זה סתם?
או שהם לקחו את הכסף לכיסם?

01:27:16:18 01:27:18:17
נציג החקלאים באזור משגיח שאכן
משתמשים בכסף למטרה שבה הם הצהירו.

01:27:19:04 01:27:27:17
הוא היה בודק האם אותו לווה קנה עם
הכסף שור, או שקנה עם זה זרעים.

01:27:28:01 01:27:37:04
הוא היה בודק את כל האנשים,
בסיוע של זקני העדה.

01:27:37:07 01:27:40:01
נתת את הכסף ישירות לחקלאי?

01:27:40:04 01:27:48:16
כן, הנציג היה קורא ללווה ואני
הייתי מחזים אותו ונותן לו את הכסף.

01:27:48:19 01:27:50:22
הלווה היה חותם
שהוא קיבל כסף.

01:27:51:03 01:28:01:08
הייתי ממלא דוח עם סכומי הכסף שהם
לקחו ומעביר את זה למנהל מעליי.

01:28:01:16 01:28:02:09
או-קיי

01:28:02:17 01:28:12:08
זה היה יומי האחרון במקום,
הנהג שלי הסיע אותי למשרד,

01:28:12:14 01:28:23:01
ושם שמתתי את הכסף במגירה, נעלתי
את המגירה והמשרד ויצאתי.

01:28:23:08 01:28:32:08
ואז ראיתי המנכ"ל ז'אן קלונז'ר
קורא עיתון ושותה מים.

01:28:33:16 01:28:34:22
אמרתי לעצמי אני לא אעבור
בלי להגיד לו שלום,

01:28:35:04 01:28:38:15

ואמרתי: היי ז'אן
הוא ענה: היי מהרי, הגעת?

01:28:39:08 01:28:41:15
הוא שאל אותי מה נשמע וכו'.

01:28:42:21 01:28:45:15
אמרתי לו: היה טוב, חילקתי הרבה
כסף למי שהיה צריך סיוע.

01:28:45:23 01:28:52:15
הוא ענה: אה יופי, תיתן לי בבקשה את
רשימת החקלאים שקבלו סיוע כספי.

01:28:53:02 01:29:02:15
אבל מסתבר שבאותו הזמן "מלקו" איים
עליו לצאת מגונדר תוך - 24 שעות.

01:29:02:21 01:29:03:21
או-קיי

01:29:05:08 01:29:07:01
הבאתי לו...
-מי זה ה-"מלקו" הזה?

01:29:07:03 01:29:20:01
"מלקו" היה שליט גונדר, הוא הרג את
כל מי שנחשד במרד נגד הממשלה.

01:29:20:20 01:29:23:13
שמו היה סר"ן "מלקו טפרה."

01:29:23:21 01:29:25:02
הוא היה איש מאוד מוכר.

01:29:26:16 01:29:33:08
הבאתי לז'אן את הרשימה ואז הוא
אמר לי לך תנוח, ואני הלכתי לבית.

01:29:34:02 01:29:35:08
הלכתי הביתה וישנתי.

01:29:35:17 01:29:39:10
באתי למשרד ביום שישי בבוקר,
והיה את הפקיד במשרד,

01:29:39:23 01:29:42:11
הוא אהב אותי מאוד.
שמו "דסאליין".

01:29:43:04 01:29:44:01
ישבתי במשרד והתחלתי לעבוד.

01:29:44:15 01:29:53:02
כיוון שזה היה סוף שנת הלימודים,
המורים והקייסים רצו לקבל משכורות.

01:29:53:08 01:29:57:08

אני לא חשבתי שיכול לקרות דבר כזה.

01:29:58:02 01:30:01:02
ואז אותו פקיד ניגש אליי ואמר לי: גשה, תזהר,

01:30:01:11 01:30:09:21
אתמול הגיע איש בשם "מלקו טפרה", ואמר לנו שהארגון נסגר.

01:30:10:16 01:30:15:03
ובנוסף, הוא הורה לז'אן קלוז'ר וחבריו לצאת מגונדר תוך 24 שעות.

01:30:15:19 01:30:17:09
אמרתי: באמת?
הוא ענה: כן

01:30:18:15 01:30:22:02
לא הסתדר לי, אמרתי: אתמול פגשתי את ז'אן קלוז' והוא לא אמר לי כלום.

01:30:22:09 01:30:27:21
ככה חשבתי לעצמי והמשכתי בעבודתי כיוון שהמורים חיכו לי.

01:30:30:05 01:30:37:00
לאחר מכן הוקמה וועדה ע"י עוזרו של "מלקו" איש בשם "זמנה".

01:30:37:06 01:30:48:00
בוועדה נכחו נציגים מכל משרד ממשלתי.

01:30:48:08 01:30:52:24
מי שפיקח על הוועדה היה עוזרו של "מלקו", שמו היה "זמנה".

01:30:53:03 01:30:59:22
ואז איך שהתקשרו ל-"ז'אן" שהם מגיעים, הוא ביקש לזמן אותי למשרד.

01:31:00:14 01:31:06:07
הוא אמר לי: "מהרי, הסיבה שאתמול לא סיפרתי לך היא כדי שלא להדאיג אותך,

01:31:06:09 01:31:10:03
ראיתי שהיית עייף ולכן רציתי שתישן ללא דאגות.

01:31:10:16 01:31:13:11
אבל הממשלה אמרה שהיא מפסיקה את הפעילות של הארגון.

01:31:13:15 01:31:16:16
אמרתי: למה לא אמרת לי?
הוא ענה: לא רציתי שתדאג.

01:31:17:04 01:31:27:16
הוא אמר: כשהם מגיעים אני לא רוצה
שאף אחד יהיה כאן, תישאר רק אתה.

01:31:28:03 01:31:30:17
למה הוא מתכוון?
מה? - למה הוא מתכוון?

01:31:31:05 01:31:31:14
כשהם יבואו...

01:31:31:18 01:31:34:05
הסיבה שהוא לא רצה אף אחד אחר,
כיוון שהוא רצה שיהודי יתערב בזה.

01:31:34:11 01:31:35:03
או-קיי

01:31:35:06 01:31:43:16
כפי שאמרתי לך מנהל תחום ההשקיה,
הבנייה היו נוצרים, הוא לא רצה.

01:31:43:18 01:31:46:07
הם ידעו שהולכים להפסיק את הפעילות
של הארגון, אבל לא אמרו לנו.

01:31:46:13 01:31:48:01
הם שמעו שמועות שרצו בחוץ.

01:31:50:13 01:31:56:07
חזרתי למשרד שלי ואמרתי יום שישי
היום ולא נוכל לעבוד הרבה,

01:31:56:21 01:32:04:09
ואז נתתי כסף לאחרונים שבהם
וליוויתי את ה-"קייסים".

01:32:04:15 01:32:07:15
אמרתי למורים נתראה ביום שני.

01:32:07:18 01:32:18:16
ומיד אח"כ, "זמנה" הגיע עם פמלייתו
למשרד של המנכ"ל, למשרדו של ז'אן.

01:32:18:24 01:32:20:03
ואני ישבתי בצד.

01:32:21:15 01:32:24:09
ואז אני שומע את ז'אן קלוז'
מנסה להסביר לו על הארגון,

01:32:24:13 01:32:32:03
הוא אמר לו: ארגון Ort עזר הרבה
לממשלה, עשינו הרבה שת"פ,

01:32:32:06 01:32:33:15
למה אתם עושים לנו דבר כזה.

01:32:34:15 01:32:38:22
הוא אמר לו: לא באנו
לשום משא ומתן

01:32:39:03 01:32:44:22
הוא אמר לו: לא באתי להתמהמה, באתי
למלות אחר הוראות של אדון "מלקו".

01:32:45:22 01:32:48:22
הוא אמר לו: עליך לעזוב את
גונדר תוך 24 שעות.

01:32:49:09 01:32:55:14
ממחר אף אחד לא מגיע למשרד הזה,
חברי קומו ושימו שלט שהארגון נסגר.

01:32:56:08 01:32:58:02
נתן להם פקודה לסגור את המקום.

01:32:59:09 01:33:11:09
בתחילה הם סגרו את המשרד שלי,
ולאחר מכן את המשרדים האחרים.

01:33:11:22 01:33:13:10
לאחר כל זה הם הגיעו לחדר
ששמנו בו את הכסף.

01:33:13:13 01:33:16:19
היכן שממוקם הכספות.

01:33:17:12 01:33:23:05
הם לא יכלו לקחת ככה סתם את הכסף,
היה הרבה מאוד כסף.

01:33:23:12 01:33:27:24
כדי לקחת את הכסף יש לספור
ולרשום את זה באופן מסודר.

01:33:28:04 01:33:36:24
באותו הזמן אמרתי: לי יש סכום של
בר" במשרד שלא שאלתם לגביו" 2,500.

01:33:37:05 01:33:47:05
אמרתי אני אחזיר את הכסף לכספת
הגדולה ותרשמו שהחזרתי את הכסף.

01:33:47:12 01:33:48:24
"זמנה" סירב.

01:33:49:24 01:33:59:24
אבל היה את "גברו" מנהל תחום
הלימודים, שהכיר טוב את "זמנה",

01:34:00:10 01:34:05:02
הוא אמר לו: אם לא נעשה כפי שמהרי
אומר אז יאשימו אותנו בגנבה.

01:34:05:09 01:34:13:23
לכן יש לקחת את הסכום שיש לו במשרד
ולצרף את זה לכספת ולרשום את זה.

01:34:14:03 01:34:17:16
"זמנה" הסכים ואז החזרתי את
הכסף לכספת כמו שרצינו.

01:34:18:04 01:34:21:03
סיימנו הכל ויצאנו החוצה,

01:34:21:16 01:34:35:04
ושם אספו אותנו ואיימו עלינו שאם
נתקרב לפה אנחנו נשלם על זה,

01:34:36:11 01:34:41:11
אמרו לנו: ראו הוזהרתם, הציבו את
השומר שישמור והלכו.

01:34:42:17 01:34:51:12
חזרנו כאילו לא עשינו שום דבר
בגונדר, שבנו הביתה כשפנינו נפולות.

01:34:51:15 01:34:57:05
או-קיי, סליחה אבל אני מחזירה אותך
אחורה, הסברת לי על פעילות החקלאית,

01:34:57:11 01:35:08:17
היית מבקר בבתי הספר, מה ראית שם?
איזה מסקנות הסקת מהביקור?

01:35:08:20 01:35:27:05
קודם ניסיתי להסביר, מטרת ביה"ס הוא
ללמד לימודי יהדות ע"פ התורה.

01:35:27:11 01:35:31:23
בנוסף, שילמדו את השפה העברית וידעו
את ההיסטוריה של העם היהודי.

01:35:32:05 01:35:35:23
כן, אבל מה ראית בעבודתך?
-אני הייתי ראש הצוות.

01:35:36:05 01:35:37:21
כן, שאלתי היא מה ראית?
מה חיפשת לבדוק?

01:35:37:24 01:35:41:11
כיוון שהייתי ראש צוות, לא הייתי
אומר להם מתי אני בא לביקור,

01:35:41:18 01:35:42:17
הייתי מגיע בהפתעה.

01:35:43:05 01:35:46:11
הייתי נכנס לכיתה ורואה
איך השיעור מתנהל.

01:35:47:05 01:35:49:24
עבודתי הייתה לפקח
אחר התנהלות הביה"ס.

01:35:50:05 01:35:56:05
הייתי בוחן עם הם מתנהלים היטב,
אחר כך הייתי דורש שיתנו לי דוח מצב

01:35:56:17 01:36:00:11
ואז הייתי בודק עם ניהלו את
התקציב הקודם כפי שצריך.

01:36:00:21 01:36:05:02
יש לך איזה סיפור מיוחד במהלך
הביקור באחד מבתי הספר?

01:36:05:09 01:36:08:15
כשהלכתי ופיקחתי על
בתי ספר במקרה...

01:36:09:02 01:36:13:15
נסעתי ל-"מאורין", זו הייתה נסיעה
ארוכה, הלכתי לפקח על הביה"ס,

01:36:13:21 01:36:22:15
ובביה"ס הזה אחד המורים יצא לגונדר
מבלי לקבל אישור יציאה ממני.

01:36:22:21 01:36:26:15
פגשתי את אחד מהם מבלה בגונדר.

01:36:27:15 01:36:31:02
דבר נוסף שאני זוכר...

01:36:31:09 01:36:33:02
מה עשית כשראית אותו?

01:36:33:11 01:36:37:17
זימנתי אותו למשרד והוא
קיבל את עונשו.

01:36:37:24 01:36:40:06
הוא קיבל את עונשו על זה שהוא
יצא משם מבלי לדווח לממונים מעליו.

01:36:40:18 01:36:46:18
אם היה מגיע למשרד ומבקש
אישור לא הייתי נותן לו עונש.

01:36:46:24 01:36:52:06
אולי הוא בא לשם בשל מחלה, אבל
הוא בא כדי לבלות, נמאס לו משם.

01:36:52:24 01:36:54:24
אין אישור לצאת לדברים כאלה.

01:36:55:06 01:37:00:06
כיוון שהכפרים מרוחקים מהעיר

בלתי אפשרי לפקח על כולם.

01:37:00:24 01:37:08:18
אבל כיוון שבכל כפר יש יותר מ- 2
מורים אפשר לשאול על המעשה של האחר.

01:37:10:12 01:37:17:12
אני זוכר סיפור נוסף, בכל ביה"ס
חילקנו לתלמידים תלבושת אחידה,

01:37:18:12 01:37:22:24
חילקנו תלבושת אחידה
לבנים ולבנות.

01:37:24:12 01:37:29:05
לא ידעתי שהארגון נסגר,
אז הייתי ראש צוות.

01:37:30:08 01:37:45:00
היה לי תקציב מוכן כדי לרכוש
תלבושת אחידה בצבע ירוק.

01:37:46:19 01:37:54:06
כשאמרו שסוגרים את הארגון "אורט",
לא ידעתי מה עלה בגורל התלבושות.

01:37:55:13 01:37:57:07
הוצאנו על רכישת התלבושות
הרבה מאוד כסף.

01:37:58:19 01:38:00:00
זה היה רגע מדהים.

01:38:01:07 01:38:05:07
הם החרימו לנו את כל הרכוש
שהיה במשרדים.

01:38:05:13 01:38:10:07
כשביקרת בביה"ס בכפרים השונים, הרי
היו תשתיות כביש רעועות,

01:38:10:19 01:38:21:13
זכור לך שנתקלת במשהו בדרך?
האם היו מחסומים או שעברת ללא בעיה?

01:38:22:07 01:38:31:02
האם עצם העובדה שידעו שאתם
יהודים התנכלו לכם או לא?

01:38:31:14 01:38:37:08
ראשית, כיוון ש-"אורט" היה ארגון
מוכר באתיופיה לא עשו לנו בעיות.

01:38:37:20 01:38:40:02
מלבד זה שהתקשינו ללכת
בדרכים השונות.

01:38:40:14 01:38:43:16

כשביקרנו בכפרים השונים נעזרנו
בנציגים של אותו הכפר.

01:38:44:03 01:38:49:03
היינו נעזרים בהם להגיע
לכפרים השכנים.

01:38:49:15 01:38:56:09
כיוון שלא הכרתי את הדרכים,
הייתי נעזר גם בנציג החקלאים.

01:38:56:15 01:39:01:03
נסענו עם הרכב עד לאן
שהתאפשר לנו.

01:39:01:22 01:39:19:03
כשמלאנו את תפקידנו ה-"דרג" ידעו על
פועלנו לכן הם לא עשו לצוות בעיות.

01:39:19:09 01:39:21:05
לא היו בדורים שודדים
ודברים כאלה?

01:39:21:09 01:39:25:22
לא היו, בזמן שלטון "דרג"
לא היו גנבים ושודדים.

01:39:26:09 01:39:32:03
וזו כיוון ש-"דרג" הרגו את
הצעירים שהתנגדו לשלטון,

01:39:32:16 01:39:37:03
לכן השודדים לא רצו להתעסק עם
השלטון כיוון שהיו מקבלים עונש כבד.

01:39:37:10 01:39:41:09
לכן כשאני מילאתי את תפקידי בארגון,
לא נתקלתי בדברים כאלה.

01:39:41:16 01:39:42:09
או-קיי

01:39:42:22 01:39:43:22
לא היו דברים כאלה.

01:39:44:22 01:39:48:16
לאחר שהארגון נסגר היה על הפרנג'יים
(הלבנים) לצאת מהעיר ברכבים,

01:39:49:04 01:39:52:03
דרך "טדה" ו-"אמבובר".

01:39:52:10 01:40:01:22
כשהוא בא לעזוב הוא הביא איתו שני
מזוודות שבתוכם כסף מזומן.

01:40:02:15 01:40:04:15
ואז הם אמרו לו אנחנו רוצים

לעשות עליך חיפוש,

01:40:04:22 01:40:06:03

זה היה ליד המשרדים
של "אורט".

01:40:06:09 01:40:08:16

היה נוכח בעת החיפוש
המנהל "זמנה".

01:40:09:03 01:40:11:09

כשהם פתחו את המזוודות הם
ראו שהן מפוצצות בכסף.

01:40:11:22 01:40:14:03

ואז "זמנה" אמר לו: אתה לא יכול
לקחת את זה אתך.

01:40:15:11 01:40:19:24

עוד לא ראיתי את ז'אן קלוד עצבני,
אבל בזמן הזה הוא התעצבן ממש.

01:40:20:11 01:40:27:17

הוא אמר לו: הגזמתם, הגזמתם ממש,
אני לא הפרתי את הציווי שלכם,

01:40:28:05 01:40:31:24

נאמר לי לעזוב את המקום תוך
שעות וככה אני עושה 24.

01:40:32:10 01:40:40:24

הוא אמר אני מנכ"ל של הארגון העולמי
"אורט" אני יכול לקחת את הכסף.

01:40:41:24 01:40:46:23

הוא אמר: אם היו לי נהגים הייתי
לוקח את כל הרכבים לאדיס אבבה.

01:40:47:11 01:41:00:05

תפתח לי או שאני מתקשר ל-"מלקו"
ואומר לו שבגללך אני מתעכב לצאת.

01:41:00:17 01:41:01:23

"זמנה" סתם את הפה.

01:41:02:17 01:41:03:10

לא הוציא הגה מהפה.

01:41:04:05 01:41:13:05

הוא סגר את המזוודה, והתניעו את
רכבי Land Rover ועוד רכב,

01:41:13:11 01:41:23:11

נשארו שם כמה כלי רכב וטרקטור
והוא לקח את מה שהיה אפשר ועזב.

01:41:23:17 01:41:25:17

ואז גם אנחנו עזבנו.

וככה הסתיים הסיפור.

01:41:27:05 01:41:32:11

בעצם זה עוד לא נגמר,
כשיצאנו משם זה היה בשעות הערב,

01:41:34:11 01:41:44:11

עצרו שתי עובדים של "אורט", אחד
היה הפקיד שהתריע בפניי שאורט נסגר,

01:41:45:11 01:41:50:17

והשני היה מורה ב-"אמבובר",
אשתו גם עבדה בארגון.

01:41:51:05 01:41:54:05

ואז שניהם נעצרו.
הכניסו אותם כלא.

01:41:55:17 01:41:59:05

ואז אשתי מאוד פחדה
שגם יעצרו אותי.

01:42:00:16 01:42:03:23

היא אמרה: אם זה ככה בעוד יום
יומיים יעצרו גם אותך.

01:42:04:16 01:42:11:16

חשבתי לעצמי מה אני אעשה, בלי קשר
תכננתי לנסוע ל-"אדיס אבבה",

01:42:13:10 01:42:15:23

אבל הייתי צריך להציג אישור
שאני יכול להגר לשם.

01:42:16:10 01:42:30:23

את האישור לא יכולתי לכתוב לעצמי,
לכן הלכתי לקבל את זה מ-"זמנה",

01:42:32:04 01:42:38:04

ואז הוא אמר לי: אני יודע שאתה לא
מתנגד לממשלה, לכן אפשרנו לך לעבוד,

01:42:38:23 01:42:41:16

אבל איני מורשה לתת לך את האישור,
מי שיכול לתת לך זה רק מר' "מלקו".

01:42:43:00 01:42:47:06

הוא אמר אני אקח אותך ל-"מלקו",
וכשהגענו לשם.

01:42:47:12 01:42:50:12

ואז הבחנתי שפניו עכורות ואדמומיות
בשל צריכה מופרזת של אלכוהול.

01:42:50:18 01:42:51:13

מי מלקו?

-כן.

01:42:52:20 01:43:03:06
והוא ישב על כיסא גדול ומצדדיו
עמדו שני שומרים חמושים בקלצ'ניקוב.

01:43:04:06 01:43:09:00
נכנסתי, והוא נעמד
ואמר לסגן שלו שלום.

01:43:09:06 01:43:12:00
אני נעמדתי וחיכיתי שיפנו עליי.

01:43:13:00 01:43:16:06
ואז לאחר מכן הוא
התחיל להרצות לי.

01:43:17:13 01:43:18:19
הוא התחיל להשוויץ.

01:43:19:06 01:43:27:06
הוא אמר: אנחנו לא נחבשנו ע"י אף
מדינה, אנחנו נגד האימפריאליזם,

01:43:27:19 01:43:30:21
אבל אתם נוטשים את המדינה
בטענה שאתם יהודים.

01:43:31:02 01:43:37:08
בתקופה ההיא היהודים עזבו את הכפרים
והתחילו את מסע העלייה לכיוון סודן.

01:43:39:02 01:43:45:08
הוא אמר תפסיקו להשלוח את היהודים
ולומר להם לעזוב את ארצם.

01:43:45:15 01:43:47:15
וככה הוא נזף בי דקות ארוכות.

01:43:49:08 01:43:51:02
הוא אמר לו: "זמנה"
-איך הגבת?

01:43:51:15 01:43:54:21
אני הייתי בשוק, לא הוצאתי הגה
מהפה, לא יכולתי להגיב.

01:43:55:15 01:43:59:02
באותה סיטואציה אם הוא היה מורה
להרוג אותי, לא יכולתי לעשות כלום.

01:43:59:08 01:44:01:02
יכלו להוציא אותי להורג,
זאת הייתה הסיטואציה.

01:44:01:21 01:44:06:15
לפני שהלכתי לשם התפללתי
לאלוהים, לכן אלוהים עזר לי.

01:44:07:08 01:44:08:08

עזרתי אומץ בלכתי עליו.

01:44:09:09 01:44:11:14
אם "זמנה" לא היה אומר לי אני
אקח אותך עליו, לא הייתי מתקרב.

01:44:11:21 01:44:14:02
זה מסוכן להגיע לשם לבד.

01:44:14:14 01:44:15:14
המפגש איתו היה משהו אחר.

01:44:16:12 01:44:17:08
איך היה לפגוש איתו?

01:44:17:15 01:44:24:03
צבע עורו היה חום - אדמדם (קיי),
והוא נראה יחסית טוב.

01:44:24:15 01:44:28:03
הוא היה איש מבוגר?
-הוא היה פחות או יותר בגילנו.

01:44:29:22 01:44:32:22
הוא היה "קיי" אך פניו היו
עכורות ואדמומיות.

01:44:33:03 01:44:37:15
הוא עשה הרבה צרות, הוא חטף
ילדים מאימהותיהם וגייס אותם לצבא.

01:44:37:22 01:44:39:09
בנוסף לאלה שהוא הוציא להורג.

01:44:39:18 01:44:44:03
האבות שלהם שתקו מכיוון שפחדו
שהוא יוציא אותם להורג.

01:44:44:09 01:44:46:02
הוא היה עבריין?
-כן, הוא היה עבריין.

01:44:48:12 01:45:02:00
הוא אמר ל-"זמנה" לטפל בי,
ושהוועדה תחליט לתת לי את האישור.

01:45:03:00 01:45:06:06
חכה, מי שהביא אותך עליו עזר
לך לקבל את האישור?

01:45:06:18 01:45:09:24
כן, הוא חשב ללכת
איתי לוועדה.

01:45:10:07 01:45:15:06
אבל כיוון שהמשרד שלי היה סגור,
ושם היה את.ת.ז שלי,

01:45:15:12 01:45:17:24
מספר החשבון בנק שלי
ועוד דברים.

01:45:18:12 01:45:23:12
בנוסף לכל זה מה שהדהים אותי,
כיוון שהייתי מנהל תחום הלימודים,

01:45:24:06 01:45:28:18
תחת השם מלגת לימודים בחו"ל,
שלחתי הרבה תלמידים לישראל.

01:45:30:06 01:45:34:18
לכן אם סיימת 12 שנות לימוד יכולת
להגיש בקשה למלגת לימודים בחו"ל.

01:45:35:12 01:45:39:18
במגירה היה לי פנקס רשימות
שהראה מי אמור לטוס לחו"ל.

01:45:39:24 01:45:45:06
חששתי שאם הם ימצאו את הרשימה
הזאת, יאתרו התלמידים ויהרגו אותם.

01:45:47:05 01:45:54:05
הם פתחו לי את המשרד, ולקחתי משם
את האישור שיש לי חשבון וכו'.

01:45:54:18 01:45:58:18
בנוסף, היה מסמך אחד ששמתי לב
אליו והייתי צריך אותו,

01:45:59:06 01:46:10:18
וכשהבטתי במסמך, שומר אחד אמר לי:
אדון מהרי, לא לקחת רכוש שלא שלך.

01:46:10:24 01:46:11:24
אמרתי אני לא לוקח שום דבר.

01:46:12:13 01:46:17:12
אבל את מה שהייתי צריך לקחתי
איתי ויצאתי משם בזהירות.

01:46:17:18 01:46:19:05
הייתי הכי שמח שהצלחתי
להשיג את המסמך הזה.

01:46:20:18 01:46:28:06
ואז אמרתי סיימתי, זה הרכוש שלי,
והראיתי להם את מה שלקחתי.

01:46:29:24 01:46:33:18
הם אמרו לי תנעל, נעלתי והבאתי
להם את המפתח.

01:46:34:01 01:46:36:21
ואז הם גדרו את המקום
ואמרו לי שאני כולל ללכת.

01:46:37:03 01:46:40:15
הם אמרו לי את האישור אתה יכול לקבל
מהמשרדים הראשיים של מועצת המורים.

01:46:41:15 01:46:43:21
הלכתי לשם וקיבלתי את האישור.

01:46:44:15 01:46:48:09
שמחתי מאוד ובאתי הביתה
וסיפרתי לאשתי.

01:46:49:02 01:46:50:02
היא מאוד שמחה.

01:46:50:09 01:46:54:09
היא אמרה: אני אסדר לך מזוודה
ומחר בבוקר תיסע לשם.

01:46:55:09 01:46:58:02
אני לא רוצה לבכות בעוד כמה
ימים אחרי שיתפסו אותך.

01:46:59:03 01:47:00:15
תלך כמו האנשים ההם.

01:47:00:21 01:47:09:15
באותו הזמן היה צריך לקנות כרטיס
נסיעה יום קודם ולהירשם לנסיעה.

01:47:11:03 01:47:17:21
כשהלכתי לכיוון האוטובוס פגשתי חבר
שלמד איתי פעם, הוא עבד ככרטיסן.

01:47:18:24 01:47:21:18
אמרתי לו: בוא נשתה תה,
אני נמצא בצרה...

01:47:21:24 01:47:27:05
תעשה טובה תמצא לי מקום באוטובוס,
מחר עליי לצאת מגונדר.

01:47:27:12 01:47:34:12
הוא ענה לי: זה הבעיה שלך?
תבוא מחר בבוקר ואני אסדר אותך.

01:47:35:05 01:47:37:24
אמרתי: או-קיי, ובאתי הביתה וסיפרתי
לאשתי, היא מאוד שמחה.

01:47:38:06 01:47:41:18
אני לא יודע מתי היא הצליחה לכבס
ולארוז לי את הבגדים.

01:47:42:05 01:47:46:18
קמתי בבוקר והלכתי לשם, הוא שמר לי
את המושב הראשון באוטובוס.

01:47:48:08 01:47:55:21
ואז עזבתי את גונדר, עשינו
עצירת לינה בגוג'ים,

01:47:56:03 01:47:58:15
נראה לי ששמו של המקום הוא "בורי",
שם ישנו לילה אחד.

01:47:59:18 01:48:08:11
איך שהגענו לחדר, יצאתי והתקשרתי
לז'אן קלוז' שאני כרגע ב-"בהר דר."

01:48:08:24 01:48:10:05
הוא אמר לי חשבתי
אתה בא בטיסה?

01:48:10:17 01:48:14:17
אמרתי לו יש המון בעיות,
אספר לך שאפגוש אותך.

01:48:15:24 01:48:18:04
אמרתי לו שאגיע מחר
אחר הצהריים.

01:48:18:17 01:48:21:10
ובכן, למחרת הגענו
ל-"אדיס אבבה".

01:48:22:10 01:48:25:17
ושם עשיתי השתלמות מורים,

01:48:26:04 01:48:34:10
השתלמות שקשורה לעבודה.
למדתי במשך חודשיים.

01:48:36:07 01:48:37:19
ושם...
-אצל מי שהית?

01:48:38:19 01:48:40:06
כשלמדתי?
-כן.

01:48:40:14 01:48:44:07
כשלמדתי הייתה אפשרות ללון
בקמפוס, בבנייני TTC

01:48:44:14 01:48:47:19
אבל היו לי קרובים שגרו באזור,
גר שם גם אחיה של אשתי,

01:48:48:01 01:48:49:19
יכולתי לשהות גם אצלם.

01:48:51:01 01:48:54:01
לאחר שסיימתי את ההשתלמות,
זה היה בחודש מרץ,

01:48:55:13 01:49:00:17
אם הייתי נוסע לגונדר זה היה ממש
מסוכן, "מלקו" יכל לעצור אותי,

01:49:00:24 01:49:04:00
לכן אשתי אמרה לי
אל תגיע לכאן.

01:49:05:01 01:49:06:13
עכשיו ארגון Ort הפטיק לפעול,

01:49:06:19 01:49:13:07
אבל במשרד הראשי ב-"אדיס אבבה",
ז'אן קלוז' נלחם להפעיל את הארגון,

01:49:13:16 01:49:15:04
אבל הרשויות סירבו לתת
לו להפעיל את הארגון.

01:49:15:10 01:49:19:04
הוא אמר לי צריך למכור את הרכוש של
הארגון, לכן אתה תעזור לי בזה.

01:49:19:16 01:49:26:11
עכשיו לא קיבלנו שכר
במשך 3 חודשים.

01:49:26:23 01:49:27:23
כיוון שהייתה לנו תקווה שהארגון
יחזור לפעול המשכנו לעבוד.

01:49:29:23 01:49:38:11
הוא אמר: בוא תעזור לי, את השכר
עבור חודשים קודמים כמובן שתקבלו.

01:49:38:23 01:49:42:10
היו כמה מעובדי Ort שבאו להתווכח
עם הרשויות ע"מ להפעיל את הארגון.

01:49:43:11 01:49:47:22
הייתי מבצע עבורו הפקדות כסף
לבנק מהמכירה של הרכוש.

01:49:49:11 01:49:51:05
וככה המשכנו בעבודה.

01:49:56:17 01:49:59:23
היה נוכח גם חבר שלי "גדליה",
שהשתחרר לא מזמן מהכלא.

01:50:04:18 01:50:08:18
היה גם עובד אופרציה בארגון.

01:50:09:11 01:50:12:06
ואז באו ועצרו את "גדליה".

01:50:13:06 01:50:17:03
היה בלתי אפשרי לאתר אותי, כיוון

שאני הייתי שוהה במקום אחר כל פעם.

01:50:17:18 01:50:20:24

שמעת שעצרו אותו?
-מה? - שמעת שעצרו אותו? - שמענו.

01:50:21:19 01:50:30:11

הייתי שוהה פעם אצל דודי,
פעם אצל אח של אשתי.

01:50:30:17 01:50:32:05

לאחרים יש כתובת אחת.

01:50:32:11 01:50:38:05

חיפשו את "גדליה" כל הלילה עד
שאיתרו אותו אצל דודו ועצרו אותו.

01:50:38:12 01:50:39:11

אני והוא לא נפגשנו.

01:50:41:16 01:50:45:16

כשהוא ניסה לעלות לישראל, הוא נתפס
והרביצו לו מכות רצח,

01:50:46:06 01:50:49:18

למחרת היה לו תור בבית החולים
"טקור אנבסה". על התור הזה ידעתי.

01:50:50:05 01:50:51:05

ידעתי שהוא הלך לתור בביה"ח.

01:50:51:16 01:50:55:18

קבענו להיפגש במשרדי Ort לאחר
שהוא יסיים את הבדיקה.

01:50:57:13 01:51:04:00

כשיצאתי מהמשרד, הגיעו למשרד סוכני
משטרה ושאלו אם הגעתי למשרד.

01:51:04:13 01:51:07:13

הגיעו למשרד פעמיים ולא מצאו אותי.

01:51:07:19 01:51:10:19

הם שאלו את השומר האם מהרי הגיע,
והוא ענה להם שלא הגעתי.

01:51:11:07 01:51:13:00

כשהגעתי לשם השומר לא
אמר לי על זה שום מילה.

01:51:13:19 01:51:16:07

הוא לא אמר לי שחיפשו
אותי כמה סוכני משטרה.

01:51:17:13 01:51:21:19

כשבאו למשרד בפעם השלישית,
הוא ענה להם שאני במשרד.

01:51:22:00 01:51:23:01
מסתבר שגם הוא פחד.

01:51:25:07 01:51:27:00
ואז סוכני המשטרה
אמרו לו: לך תקרא לו.

01:51:27:06 01:51:32:12
הוא הגיע ואמר לי: אדון מהרי ש
שוטרים שרוצים לפגוש אותך בחוץ.

01:51:33:12 01:51:36:18
אמרתי לו שיאמר להם שאני במשרד
והם מוזמנים להגיע לכאן.

01:51:37:12 01:51:38:11
הייתי ממש אמיץ.

01:51:40:12 01:51:50:12
אבל כיוון שחשדתי, היה לי בארנק את
כל הכתובות של מנהלי ארגון, Ort,

01:51:52:00 01:51:55:12
בנוסף, היה לי את פרטי הבנק,
ומזכרת שקיבלתי מהארגון,

01:51:55:19 01:52:05:19
לכן לקחתי את זה במהרה
וזרקתי את זה באסלה.

01:52:06:19 01:52:09:12
חששתי שאם ימצאו את זה,
יהיה בלגן נוסף.

01:52:10:12 01:52:12:00
כשחזרתי מהשירותים,
הם הגיעו לפתח הדלת.

01:52:13:00 01:52:14:12
הם פנו אליי ואמרו:
מי זה אדון "מהרי"?

01:52:15:00 01:52:17:00
אמרתי: זה אני.
הם ענו: אתה מבוקש.

01:52:18:00 01:52:22:19
אמרתי להם: תשוחחו איתי פה
הם ענו: אתה לא מבין מה זה "מבוקש"

01:52:25:19 01:52:31:06
ואז הוא הראה לי את תעודת השוטר,
הוא היה בדרגת רב פקד.

01:52:34:12 01:52:37:12
ואז הפרנג'י (האיש הלבן)
עזב את העבודה והגיע למשרד.

01:52:39:19 01:52:42:19
הרב פקד אמר לי תתלווה אלינו,
התחלתי להתקדם,

01:52:43:06 01:52:45:18
ואז ז'אן קלוז' שאל אותם לאן
אתם לוקחים אותו?

01:52:46:08 01:52:51:02
ואז ענה לו אחד מהם: תשתוק, אתה
עשית את כל הבלגן הזה וקילל אותו.

01:52:52:09 01:52:58:15
כשחלפתי ליד הכורסה, הסתובבתי
לאחור וראיתי שהוא מזיל דמעות.

01:52:59:22 01:53:01:03
זו הייתה הפעם האחרונה
שהתראינו.

01:53:01:09 01:53:02:12
מי זה היה?
-ז'אן קלוז'

01:53:02:19 01:53:04:19
ז'אן קלוז', מנכ"ל הארגון.

01:53:05:06 01:53:12:06
לקחו אותי והשפילו אותי בקללות,

01:53:12:12 01:53:14:10
הם אמרו לי: מי שם אותך להיות
אחראי על תחום הלימודים,

01:53:14:22 01:53:18:22
מי שם אותך לאפשר מלגות
לימודים לחו"ל.

01:53:19:10 01:53:34:10
מסתבר שהם מצאו מסמכים נחוצים
שהשארתי אצל הבחור שנעצר,

01:53:34:17 01:53:38:22
הבאתי לו את המסמכים האלה כדי
שיצלם וישאיר טיוטה במשרד.

01:53:39:10 01:53:41:10
אבל הוא לקח את זה הביתה
לכן הם מצאו את זה.

01:53:42:04 01:53:44:22
קללו אותי, הם אמרו לי אתה מתכוון
לעזוב כאחד שיש לו מלגת לימודים

01:53:45:17 01:53:49:10
בעוד ש... אתה מסית את
האנשים לעזוב לסודן.

01:53:49:23 01:53:51:16
לא הגבתי שום דבר על
כל האישימים שהטיחו בי.

01:53:52:23 01:53:57:10
אם את מכירה את "אדיס אבבה", משרד
החקירות היה ליד שדה התעופה הישן.

01:53:58:10 01:54:03:22
כשנסענו לשם עברנו דרך
ביה"ח "טקור אנבסה",

01:54:04:04 01:54:11:10
ובמקרה טובבתי את ראשי ולפתע אני
רואה את חברי "גדליה" הולך בצליעה.

01:54:12:10 01:54:14:04
ראיתי אותו יוצא מהשער
של בית החולים.

01:54:15:04 01:54:16:04
הם לא הכירו אותו.

01:54:17:10 01:54:20:04
אני גם לא הסתכלתי עליו יותר מדי
וככה חלפנו על פניו.

01:54:20:23 01:54:23:04
זאת אומרת שהוא השתחרר מבית החולים
והוא התכוון ללכת למשרד של Ort.

01:54:25:04 01:54:33:01
הגענו לשם ואיך שהשומר
נתן לנו להיכנס,

01:54:43:09 01:54:39:15
היו שתי כלבים מפחידים שיכולים
לבלוע אותך בלי בעיה.

01:54:40:02 01:54:41:02
הם הושיבו אותי ליד שני
הכלבים המפחידים.

01:54:42:15 01:54:44:21
אם עשית תזוזה קטנה הם
שמו לב אליך.

01:54:47:08 01:54:49:15
שמו אותי שם והלכו
לחפש את "גדליה".

01:54:50:21 01:54:55:15
"גדליה" היה ב Ort-ואח"כ
היה בדרכו לבית של דוד שלו.

01:54:56:23 01:55:00:18
הגיעו לבית ודודו והזהירו אותו לומר
את האמת אודות הימצאותו של גדליה,

01:55:01:07 01:55:07:16
אמרו לו במידה ולא נמצא אותו
אתה תשב בכלא במקומו.

01:55:08:16 01:55:10:22
וכשהוא הגיע דודו אמר "גדליה",
תברח ואני אלך לשבת במקומך בכלא.

01:55:11:03 01:55:15:16
הוא השיב לו: בשום פנים ואופן לא,
וחיכה שיבואו לקחת אותו.

01:55:16:03 01:55:17:09
ומיד לאחר מכן הם עצרו אותו
והביאו אותו למעצר.

01:55:18:09 01:55:28:03
התפקיד של בית המעצר היה רק לעכב
אותך בשל האישומים שבהם אתה חשוד.

01:55:28:16 01:55:30:22
לא הפעילו עליך כוח.

01:55:31:10 01:55:33:12
אבל האיש הזה כיוון שהיה מ-"גונדר",

01:55:33:24 01:55:37:18
הוא נהג לקלל יהודים, קללות
כמו: יהודון, אוכל נשמות וכו'.

01:55:38:01 01:55:38:24
ככה הוא חונך.

01:55:39:18 01:55:43:18
כיוון שהוא ידע שאנחנו יהודים אז
הוא התייחס אלינו רע.

01:55:44:18 01:55:51:05
הוא רצה להכות אותנו, מי שיכל להכות
היה רק החוקר בבית כלא ולא במעצר.

01:55:53:05 01:55:57:24
הוא חקר את "גדליה" וגם הוא כמוני
ענה לו לא יודע ולא שיתף פעולה.

01:55:58:05 01:56:08:11
את יודעת מה זה עץ אקליפטוס, נכון?
הענף שלו מחוספס,

01:56:08:24 01:56:11:11
הוא רצה להכות אותנו
עם הענף הזה.

01:56:13:18 01:56:17:19
כש"גדליה" לא שיתף פעולה בחקירה,
הוא קרא לי לחדר החקירות.

01:56:18:13 01:56:21:07
הוא אמר לי: תראה איך הוא מכחיש.

01:56:22:07 01:56:27:09
אמרתי לו: איך הוא יודה
בדברים שהוא לא יודע.

01:56:27:21 01:56:28:15
הוא אמר לי: גם אתה מתנהג כמוהו?

01:56:30:09 01:56:32:15
עניתי לו: אני לא יכול להודות
בדברים שלא עשיתי.

01:56:34:03 01:56:40:04
האשימו אותי בכל מיני אישומים
כשבצעתי את התפקיד.

01:56:40:10 01:56:51:16
הם אמרו לי שהם יודעים הכל, אפילו
את השיחות עם הדירקטור הקודם.

01:56:52:22 01:57:01:10
לבסוף הוא הרים את המקל ובא להכות
אותו ואז אמרתי מה הוא עשה לך?

01:57:01:23 01:57:05:23
ואז הוא הסתובב לעברי, תמיד הרכבתי
משקפיים גם כשהייתי מורה,

01:57:06:16 01:57:10:11
ואיך שהוא חבט בי עם המקל בפנים
עפתי לקיר, והמשקפיים האלה,

01:57:11:18 01:57:16:12
הרכבתי משקפיים שדומות לאלה,
אלה לא המשקפיים,

01:57:16:19 01:57:19:04
המשקפיים נשברו וחלק דקר את
התחתית של העין השמאלית שלי.

01:57:20:04 01:57:25:16
ואז לאחר מכן איבדתי את העשתונות,
איבדתי ממש שליטה.

01:57:26:10 01:57:32:24
לאחר מכן חנקתי אותו בצוואר,
לא הייתי מודע למעשיי.

01:57:35:24 01:57:42:06
ומיד הגיע המפקד שלו, הוא היה
בדרגת סגן ניצב ונזף בו.

01:57:42:13 01:57:45:00
אני לא הבנתי מה קורה,
הייתי בסערת רגשות.

01:57:46:01 01:57:47:20
כיוון שהעין שלי הייתה חבולה,
זה היה רגע קשה מאוד.

01:57:48:02 01:57:48:23
או-קיי

01:57:51:08 01:58:04:14
הוא אמר לו שכחת את עבודתך, תפקידך
הוא לגבות עדות ולהעביר לחוקרים.

01:58:07:01 01:58:17:08
עד שנרגעתי הושיבו אותנו משהו כמו
חצי שעה באחד החדרים יחד עם חברי.

01:58:17:20 01:58:27:08
כיוון שהיה מאוחר, שעה 2 לפי השעון
באתיופיה, כוונתי אחר הצהריים,

01:58:28:08 01:58:33:14
המפקד אמר לפקוד שלו, תגיש
להם אוכל, לקחו אותנו לחדר האוכל,

01:58:34:07 01:58:36:08
ואמר לנו תאכלו, אני
אמרתי: אני לא אוכל.

01:58:37:01 01:58:38:20
אמרתי אני לא אוכל,
כואבת לי הבטן.

01:58:39:20 01:58:55:20
"גדליה" היה רעב, הגישו לו תבשיל
קטניות, איך שהוא בא לתת ביס,

01:58:56:01 01:59:06:08
המפקד אמר: אם אחרי האוכל לא תספר
את האמת, אני אחייב אותך על האוכל.

01:59:06:20 01:59:09:08
אבל אם אתה מתכוון לספר את
האמת אז תאכל, זה בחינם.

01:59:10:08 01:59:15:20
"גדליה" אמר אני לא אוכל, והחזיר
את החתיכה שהוא התכוון לאכול.

01:59:17:20 01:59:24:08
הקולונל אמר לו: תפסיק,
זה לא הולך לכיוון טוב.

01:59:25:01 01:59:28:01
הוא אמר לו אני אמלא דוח
שאתה לא משתף פעולה.

01:59:29:08 01:59:33:20
ואז הוא התחיל להשמיץ את היהודים,

01:59:34:08 01:59:52:01
הוא אמר אתם משרתים של הישראלים,
אתם משלים את הצעירים שחיים פה,

01:59:52:07 01:59:55:20
הוא תיאר כל מיני דברים
ועשה תעמולה רבה.

01:59:56:20 02:00:02:07
ואז החשיך, והוא שאל אותנו האם
אנחנו מודים באשמה?

02:00:02:14 02:00:03:07
הכחשתי.

02:00:04:01 02:00:06:07
אמרתי אני הייתי אפראי על
תחום הלימודים בארגון,

02:00:06:13 02:00:10:20
ומכורח תפקידי הייתי מפקח
על כל בתי הספר במדינה.

02:00:11:07 02:00:13:01
מלבד זה לא עשיתי
שום דבר אחר.

02:00:14:20 02:00:19:01
לא עשיתי שום מעשה שפגע
בממשלת אתיופיה.

02:00:20:07 02:00:21:20
הוא אמר לי את זה אנחנו
נראה בחקירה שנעשה לך.

02:00:23:13 02:00:24:20
ואז בערב הוא לקח אותנו משם.

02:00:25:19 02:00:26:13
לאן?

02:00:27:07 02:00:37:00
בתוך "אדיס אבבה" היה כלא ייחודי
שכלאו בו מורדים ופוליטיקאים.

02:00:38:13 02:00:46:00
בכלא הזה נכלאו הרבה פוליטיקאים.
וגם מתו בו הרבה פוליטיקאים,

02:00:47:00 02:00:52:13
בכלא הזה מכים וחוקרים אותך ולבסוף
לוקחים אותך והורגים אותך.

02:00:54:19 02:01:06:13
כשמגיעים מבית המעצר לכלא כדי
להיחקר, יצאת משם מת או פצוע קשה,

02:01:06:19 02:01:10:06

ולאחר כל זה גם לא
נתנו לנו טיפול רפואי.

02:01:13:13 02:01:21:19
כשהגענו לשם אמרו
להם תפרידו ביניהם,

02:01:22:00 02:01:25:00
באחד התאים בקומה התחתונה
היה משת"פ של המשטרה.

02:01:25:12 02:01:26:02
מה יש למטה?

02:01:26:14 02:01:27:02
משת"פ של המשטרה.

02:01:27:20 02:01:31:08
כלומר, אחד שנכלא לפנינו, והוא
סיפר הכל על מה שהוא יודע.

02:01:32:08 02:01:38:02
ואז הם החליטו להעביר אותנו
לתא בקומה העליונה.

02:01:39:14 02:01:49:08
כפי שידוע התא היה קטן, ארבע קירות,
ובתוך התא היינו בערך 30-40 אסירים.

02:01:50:02 02:01:54:20
ישבנו דבוקים אחד לשני,
בלי מיטה ובלי שום דבר.

02:01:55:20 02:02:00:21
אם מישהו התעייף אז הוא נשען על
החבר וישן, רוב הזמן החבר הסכים.

02:02:04:02 02:02:19:14
היה מין מסדרון קטן שבו אנשים
קצת הזיזו את עצמם,

02:02:20:14 02:02:27:02
הייתה גם מקלחת, התקלחנו בבוקר
במים קרים, זה היה ממש טוב.

02:02:27:10 02:02:28:10
והסיבה שהמקלחת הייתה טובה
היא כיוון שהיה לנו חם בתא.

02:02:28:22 02:02:29:15
ושם מול...

02:02:30:13 02:02:32:03
הייתה לכם מקלחת בתוך התא?

02:02:32:16 02:02:34:03
כן, היכן שהיינו...

02:02:34:10 02:02:36:16
אז לכל האסירים הייתה
רק מקלחת אחת?

02:02:37:05 02:02:38:10
כן, את מחכה לתור שלך.

02:02:38:22 02:02:43:17
לא הייתה לנו ברירה, היינו
פוליטיקאים מורשעים.

02:02:44:04 02:02:55:23
בנוסף, בחלון היו שני שומרים חמושים
שכיוונו עלינו ברובה קלצ'ניקוב.

02:02:57:04 02:03:04:23
ראינו את השמיים בין החריצים,
בד"כ כשהציפורים עברו.

02:03:06:11 02:03:08:11
ואז למחרת חיכינו
בתור כדי להיחקר.

02:03:10:24 02:03:14:17
החקירה הייתה מאוד מסיבית,
התייחסו אלינו כל כך רע.

02:03:16:17 02:03:34:11
חשמלו אותנו, שמו לנו כדור בפה,
תלו אותנו הפוך והכו אותנו.

02:03:35:05 02:03:38:17
שמו לנו את הכדור בפה כדי
שלא ישמעו שאנחנו צועקים.

02:03:40:17 02:03:46:17
לאחר מכן הפשיטו אותנו והכו אותנו
עם אלה מעץ ורצועת עור של היפופוטם.

02:03:47:05 02:03:50:11
אתה חוזר לתא מדמם.

02:03:50:17 02:03:54:11
כשעברת את כל זה
לא ענית לשאלותיהם?

02:03:55:00 02:03:55:24
מה הכוונה?

02:03:57:06 02:03:58:24
איזה שאלות הם שאלו אותך
תוך כדי העינויים?

02:03:59:05 02:04:06:24
הם היו שואלים: כשהיית מנהל ב-Ort-
לא סייעת ליהודים לעלות לישראל?

02:04:08:24 02:04:10:19

היו להם שמות של אנשים
שנתפסו בדרך.

02:04:11:01 02:04:14:00
לא עזרת לפלוני לעלות
לארץ ישראל.

02:04:14:06 02:04:21:01
האמת שבזמנו כפי שסיפרתי לך,
במסווה של מלגת לימודים לחו"ל,

02:04:21:20 02:04:25:01
שלחתי אנשים שיטוסו לאמריקה,
אנגליה וצרפת.

02:04:25:14 02:04:28:13
אבל לאחר שהגיעו למדינות
האלה הם טסו משם לישראל.

02:04:28:16 02:04:32:07
כיוון שהיתי מנהל תחום הלימוד,
הייתי שולח ככה הרבה אנשים.

02:04:32:09 02:04:37:01
אפילו הייתי נוסע עד לשדה התעופה
ובודק שהם אכן טסו.

02:04:37:06 02:04:40:20
יש הרבה אנשים שאני עזרתי
להם והם עד היום בחיים.

02:04:41:20 02:04:42:20
הם היו מורים.

02:04:43:02 02:04:46:15
יש לי שני מקרים שאני שלחתי אותם
במסווה של מלגת לימודים לחו"ל,

02:04:47:09 02:04:54:09
ראשית, לאחר שהם סיימו את התהליך,
הם עשו צ'ק אין ובאו לעלות למטוס,

02:04:54:15 02:04:58:15
ואז עצרו את שני האנשים
והורידו אותם מהמטוס.

02:04:59:02 02:05:02:15
הם חיים פה בארץ,
הם עודם בחיים.

02:05:02:21 02:05:05:02
יש גם כאלה שהם עברו את כל
התהליך והגיעו לארץ בשלום.

02:05:05:21 02:05:10:08
חוץ מזה ישנו מקרה נוסף שאני זוכר,
הייתה אישה שבעלה היה בישראל,

02:05:10:14 02:05:11:20
איפה היה בעלה?

02:05:12:03 02:05:13:02
הוא היה חי בישראל.

02:05:13:20 02:05:16:02
היא הייתה יחד עם הילדה שלה,
היא הייתה מורה.

02:05:16:20 02:05:23:02
היא הייתה צריכה לעבור דרך
אנגליה ומשם לישראל.

02:05:24:15 02:05:30:01
באותו הזמן לישראל ולאתיופיה
לא היו יחסים דיפלומטיים.

02:05:31:14 02:05:37:08
לכן מי שעבד עם ישראל באותם השנים,
היא שגרירות שוודיה.

02:05:38:14 02:05:43:02
זאת הייתה שגרירות שוודיה,
שם הוצאנו אשרת כניסה.

02:05:43:17 02:05:45:01
לקראת הסוף אני ארחיב על זה.

02:05:46:08 02:05:47:20
עכשיו היא הייתה בדרכה אלינו,

02:05:48:03 02:05:53:14
ואז ניגשתי לשגרירות אנגליה והוצאתי
עם הדרכון שלה אשרת כניסה לאנגליה.

02:05:53:21 02:05:58:08
עכשיו מאנגליה לישראל יצריך להציג
ויזה, לכן סידרתי את זה עבורה.

02:05:58:21 02:06:03:21
כדי שבאנגליה לא יחשדו איך זה יכול
יכול להיות שזה דרכון ישראלי,

02:06:04:21 02:06:12:08
ואז בפניי, ז'אן קלוד קרע את הדף עם
החותמת של ישראל בתוך הדרכון.

02:06:13:08 02:06:17:08
הוא קרע את הדף, ואמר לי מהרי
עכשיו זה באחריותך, תסביר לה.

02:06:18:02 02:06:24:14
היא חייבת להחביא את הדף ולהראות
את זה לאיש שיקבל אותה בלונדון.

02:06:25:16 02:06:30:22
עכשיו מה שאני ואמה של הילדה

עשינו, הילדה הייתה בערך בת 2.5-3,

02:06:31:04 02:06:39:10
היא לבשה שמלה, תפרנו את הדף
בתזתית השמלה כדי שלא ישימו לב.

02:06:40:16 02:06:41:14
וככה היא טסה מבלי שחשדו בה.

02:06:41:20 02:06:42:19
את הדף הקרוע?

02:06:43:02 02:06:46:08
כן, הדף...
-כן

02:06:46:15 02:06:51:08
לדוגמה, זה הדרכון ופה הייתה החותמת
אז את הדף הזה היא לקחה איתה.

02:06:52:08 02:06:58:14
וככה היא נחתה באנגליה, ושם היא
הראתה את הדף ומשם עלתה לישראל.

02:06:59:08 02:07:05:01
היום אותה ילדה גדלה וכבר התחתנה,
היו גם הרבה כאלה שעלו בדרך הזאת.

02:07:05:14 02:07:09:15
כשנתנו לך את כל המכות בכלא
לא סיפרת את כל זה?

02:07:09:21 02:07:12:05
לא דיברתי, הם נתנו לנו מכות
רצח כדי שנודה ונספר מה היה.

02:07:12:12 02:07:14:05
אם היינו מודים לא היו נוגעים בנו.

02:07:14:24 02:07:22:12
הייתה מגילה של כל האישומים,
עליהם הייתה צריך להודות.

02:07:23:12 02:07:25:12
אבל באותו הזמן שהכו אותנו...

02:07:25:18 02:07:28:12
למה לא הודאת, האנשים
כבר מחוץ לאתיופיה, נכון?

02:07:30:18 02:07:38:24
האנשים יצאו. לא עדיין לא יצאו, רק
חלקם הקטן עזב, הכל עוד לא התחיל.

02:07:39:12 02:07:42:12
כל זה קרה בשנת 1975 לפי
הספירה האירופאית.

02:07:43:18 02:07:46:12
זה היה בשנת אה... כן, בשנת 75

02:07:47:20 02:07:49:10
עדיין אף אחד לא יצא מגבולות
המדינה, חלק היו בדרכם לסודן.

02:07:49:16 02:07:51:04
הרבה מהם גם נעצרו והוכנסו לכלא.

02:07:53:10 02:08:00:10
כשנעצרנו אותו ז'אן קלוז' שבכה
שראה אותנו נעצרים,

02:08:00:23 02:08:10:04
יצר קשר עם המשרדים בנו יורק,
לונדון וישראל ודיווח שאנחנו בכלא.

02:08:11:10 02:08:16:10
באותו הזמן היהודים בארה"ב יצאו
להפגנות מסיביות ומתוקשרות.

02:08:18:10 02:08:21:23
גם בישראל יצאו להפגנות, את כל
ההפגנות חברי הממשלה שמעו.

02:08:22:10 02:08:27:10
ומפעם לפעם הוציאו אותנו מהתאים,
כשבאו לבקר כל מיני תיירים,

02:08:29:21 02:08:33:02
הם היו אומרים לנו מה יש
לכם להגיד על זה,

02:08:33:08 02:08:35:14
הם אמרו: במיוחד אדון "מהרי"
מנהל תחום הלימודים,

02:08:35:21 02:08:40:02
אתה לא יודע איך הנצי'ים (הלבנים)
בחוג מעריצים אותך כמו מלך.

02:08:40:22 02:08:47:15
השבנו: אין לנו מושג מה הולך בחוג,
אנחנו אסירים, אנחנו נמצאים בכלא.

02:08:49:03 02:08:50:15
בני המשפחה באו לבקר אתכם?

02:08:51:03 02:08:53:22
כן, אבל לא נפגשנו
איתם פנים מול פנים.

02:08:54:16 02:08:59:22
המשפחה הביאו לנו תרמיל אוכל,
הביאו לנו בגדים נקיים,

02:09:00:09 02:09:02:16

היו שליחים שהביאו לנו את מה שהמשפחה הביאו לנו ולהיפך.

02:09:02:24 02:09:13:15
כשקראו מהרי רובל, קיבלתי את מה שהם שלחו ואני נתתי לו דברים להחזיר

02:09:14:08 02:09:20:20
במידה ולא החזרתי ציוד מסוים, המשפחה הבינה שאני לא בחיים.

02:09:21:14 02:09:27:03
גם אם לא לבשתי את מה שהם שלחו, אני חייב לשלוח להם שיבינו שאני חי.

02:09:28:16 02:09:31:09
אפילו אני זוכר שהשם שלי מהרי רובל היה שם ממש אהוב על כולם.

02:09:31:16 02:09:38:22
אשתי סיפרה לי כשהיו שומעים את השם שלי כולם היו נדהמים.

02:09:39:03 02:09:44:16
גם אשתו של אח של אשתי באה לבקר עם אוכל מפעם לפעם.

02:09:44:23 02:09:49:23
היו מבקרות אותי הבנות של דודה שלי ששמה "טדלה מנגיסטו".

02:09:50:10 02:09:58:04
כיוון שכל מי שהיה בכלא היה איש מבוסס, אז היה המון אוכל.

02:09:58:21 02:10:00:23
אם הגישו לנו בחדר אוכל קטניות, לא היינו נוגעים בזה.

02:10:01:10 02:10:03:04
לא אכלנו את האוכל שהכלא הגיש בחדר אוכל.

02:10:04:17 02:10:09:10
אבל המחיייה בתא היה מאוד קשה, העינויים היו מאוד קשים.

02:10:09:19 02:10:10:12
או-קיי

02:10:12:00 02:10:20:19
ואז אשתי פעלה רבות כדי לשחרר אותי, היא הגיעה עד למקבלי החלטות,

02:10:21:06 02:10:25:07
ואמרה הוא אבא לשני ילדים, בזמן הזה היו לנו רק שני ילדים.

02:10:25:20 02:10:31:01
היא סיפרה שיש לי הורים זקנים
שנתמכים על ידנו.

02:10:31:14 02:10:36:01
ולכן אם הוא צפוי לשבת בכלא הרבה
זמן, תגידו לי במה הוא הורשע.

02:10:37:01 02:10:43:05
לא עשו לנו שום משפט, עצרו
אותנו וכלאו אותנו ללא שום משפט.

02:10:43:24 02:10:52:18
לא היה כלום, לא היה עו"ד
שייצג אותנו מול המדינה.

02:10:53:11 02:10:57:18
היא אמרה להם אם הוא ישב הרבה זמן,
כיוון שאני גרה בגונדר,

02:10:58:05 02:11:02:24
אני רוצה להעסיק עובדת שתבשל
עבורי ותביא לו את זה לכאן.

02:11:03:18 02:11:07:05
היא הגיעה עד למקבלי
החלטות בכלא.

02:11:07:18 02:11:13:18
לבסוף, כפי שסיפרתי לך היהודים
בארה"ב עשו הפגנה כדי לשחרר אותנו.

02:11:14:18 02:11:22:05
בזמן שישבנו בכלא מי שהיה נשיא
ארה"ב, היה ג'ורג' בוש האב.

02:11:22:11 02:11:27:05
אחד המנהלים בארגון היה נפגש איתו,
המנהל הזה היה גם בקשר איתי.

02:11:27:24 02:11:31:24
בבמה זאת אציין את שמו,
קוראים לו "הנרי רוזנברג".

02:11:32:05 02:11:35:09
הוא בעצם הביא לשחרורי.

02:11:35:15 02:11:38:09
כשהוא מגיע לבקר בארץ הוא
יוצר איתי קשר ואנחנו מדברים.

02:11:39:09 02:11:42:03
והוא פנה לנשיא וסיפר
לו את הסיפור,

02:11:42:09 02:11:45:22
האיש הכיר אותי ממזמן, הכרנו
כשהוא בא לבקר באתיופיה.

02:11:50:16 02:11:56:10
כפי שמספרים הנשיא הזהיר את ראש
הממשלה "מנגיסטו איילמרים".

02:11:56:22 02:12:01:11
כיוון שמארה"ב התערבו, הלחץ
שהפעילו עלינו בכלא ירד.

02:12:03:11 02:12:11:24
הסבירו לנו שראש הממשלה קיבלה אזהרה
שם יקרה לנו משהו זה על אחריותו.

02:12:12:05 02:12:13:11
זאת אומרת, ידענו את כל
זה לאחר שהשתחררנו.

02:12:13:19 02:12:15:05
זה מה שהיה.

02:12:15:11 02:12:16:11
כשהשתחררתם?

02:12:16:24 02:12:19:24
כלומר, ידענו על כל השיח שהתנהל.
-אה את כל השיח שהתנהל.

02:12:20:05 02:12:20:24
או-קיי

02:12:21:07 02:12:25:07
אני נזכר במשהו שיכול
להיות דחף לזה שנעצר,

02:12:25:14 02:12:28:01
ונזכרתי בזה כי הזכרתי
את הנרי רוזנברג,

02:12:29:01 02:12:37:01
האירוע קרה לפני שנעצרנו, הגיעה
משלחת של יהודים מארה"ב לאתיופיה,

02:12:37:14 02:12:38:20
כדי ללמוד על יהדות אתיופיה.

02:12:39:21 02:12:46:02
כדי לקבל תמונת מצב, כיוון ש"גדליה"
קיבל מכות הם רצו לשמוע מה קרה לו.

02:12:46:18 02:12:54:05
ואז קבענו שניפגש במקום שהיה פעם
ביה"ס בשם "אמריקן קומיוניטי סקול"

02:12:55:00 02:12:58:06
קבענו להיפגש שם, אני, גדליה
ועוד חבר נוסף שישב אתנו בכלא.

02:12:58:19 02:13:02:19

גדליה סיפר את הסיפור באמהרית
ואני תרגמתי להם לאנגלית.

02:13:03:14 02:13:15:00
כפי שנראה לי כשהיינו עם המשלחת
הזאת, סוכני המשטרה עקבו אחרינו.

02:13:16:07 02:13:18:22
זה התוסף לכל
החשדות שהיו להם.

02:13:19:10 02:13:25:04
הם חקרו אותנו איך התכוונו
להוציא את היהודים לחו"ל,

02:13:25:10 02:13:31:04
שאלו: מי הם? מה הם באו לעשות?
כמה כסף הביאו לכם? וכאלה שאלות...

02:13:34:22 02:13:39:16
בשל החשד הזה קיבלנו מכות רצח.

02:13:40:10 02:13:41:22
כמה זמן ישבת בכלא?

02:13:42:05 02:13:47:04
כ- 9 חודשים, בלי להיפגש עם מבקרים,
מרוב שהיה חשוב האור הפריע לעיננו.

02:13:48:04 02:13:50:04
במהלך כל ה- 9 חודשים לא
נפגשת עם המשפחה?

02:13:50:12 02:13:53:19
לא ראינו מבקרים, קיבלנו מהמשפחות
שלנו רק אוכל באמצעות שליח.

02:13:54:06 02:13:54:19
שלחו עבורי כסף.

02:13:55:06 02:14:01:03
הכסף שימש אותי כדי שהשליחים
יתנהגו אליי בנדיבות.

02:14:01:16 02:14:12:22
כשישבת בכלא בנוסף לזה שדיממתי כי
קיבלתי מכות, אז גם כאבו לי השיניים

02:14:13:13 02:14:18:10
ממש כאבו לי השיניים הטוחנות, עד
כדי כך שלא יכולתי לאכול ולשתות.

02:14:18:22 02:14:20:22
בזמנו לא היה לנו מברשת שיניים.

02:14:21:08 02:14:26:08
הפה שלי היה מסריח והריח
הפריע לחבריי לתא.

02:14:27:08 02:14:30:14
פניתי אליהם בבקשה
שייקחו אותי למרפאה.

02:14:31:02 02:14:36:14
סבלתי מכאבים
והייתי חסר אונים.

02:14:37:04 02:14:39:01
באחד הימים החוקר קרא
לי לחדר החקירות.

02:14:39:13 02:14:43:19
היה לו את הדלי מים לידו, אבל
עכשיו העינויים היו יותר קלים.

02:14:44:07 02:14:48:09
כיוון שאחת מלחיי הייתה נפוצה,
נכנסתי לחדר כשידי על הפה.

02:14:48:22 02:14:49:16
הוא אמר לי: מה קרה?!

02:14:50:09 02:14:54:01
אמרתי לו: כבר שבוע אני
סובל מכאבי שיניים,

02:14:54:17 02:15:04:19
הלחיים שלי נפוצות, הפה שלי מסריח,
אפילו הגעלתי את חבריי לתא.

02:15:05:09 02:15:06:03
הוא אמר: למה לא לקחו אותך למרפאה?!

02:15:06:10 02:15:09:21
אמרתי לו: דיווחתי על זה.

02:15:11:16 02:15:17:16
ואז הוא שכח מהחקירה ואמר לי:
מחר שני שוטרים ייקחו אותך למרפאה.

02:15:18:04 02:15:18:16
החוקר אומר לך את כל
הדברים האלה?

02:15:18:22 02:15:19:16
כן.

02:15:21:01 02:15:25:08
אבל הוא אמר לי: אתה תשלם
לשוטרים כסף על העבודה הזאת.

02:15:25:14 02:15:28:14
אמרתי לו אני אשלם.
בר" לכל אחד" 10.

02:15:29:08 02:15:30:08

מאיפה היה לך כסף?

02:15:30:14 02:15:34:20

כמשפחתי הייתה מגיעה
היו שולחים לי כסף.

02:15:36:01 02:15:37:20

היו שולחים לי כסף, מה יכולתי
לעשות עם הכסף.

02:15:47:18 02:15:44:12

מפעם לפעם היינו נותנים שוחד
לשליחים שיטפלו בנו טוב,

02:15:45:06 02:15:46:18

אבל חוץ מזה לא היה לנו
שום דבר לעשות עם הכסף.

02:15:47:06 02:15:54:06

לא היו לנו ספרים לקרוא, לא עפרונות
עטים ודפים כדי לכתוב ולצייר.

02:15:54:12 02:15:58:18

לא שמענו חדשות חוץ,
כל הזמן ישבנו בשעמום.

02:16:01:18 02:16:10:18

בשל זה שהתלוננתי, למחרת שני שוטרים
לקחוני למרפאה ושם עקרו לי את השן.

02:16:11:00 02:16:18:06

בנוסף, הרופא נתן לי מברשת ומשחת
שיניים ועם זה חזרתי לכלא.

02:16:18:12 02:16:20:03

השוטרים סייעו לי בזה.
היה לי מזל.

02:16:20:15 02:16:22:17

היה לי מזל באותו הזמן.
ואז לאחר הטיפול הבראתי.

02:16:22:24 02:16:26:12

כמה זמן עבר מאז שלא ראית
אור יום מחוץ לכלא?

02:16:27:01 02:16:28:17

לאחר מכן, לאחר 9 חודשים...

02:16:29:04 02:16:31:13

לא, אני שואלת כמה זמן עבר עד
שיצאת למרפאה כדי לטפל בשיניים?

02:16:32:00 02:16:36:03

יצאתי בחוץ לאחר 6 חודשים,
חודשים, לא, לאחר 6 חודשים 7.

02:16:36:06 02:16:36:22

או-קיי

02:16:38:09 02:16:51:19
לאחר כל זה היהודים בחו"ל התערבו
ופעלו שאנחנו נשתחרר.

02:16:53:00 02:16:54:00
אבל אנחנו לא ידענו.

02:16:55:06 02:16:58:13
אשתי שמעה שמועות שיש
כוונה לשחרר אותנו.

02:16:58:19 02:17:00:19
היא נסעה לכל מיני משרדים
כדי לאמת את המידע הזה.

02:17:05:10 02:17:07:20
בזמנו ממשלת אתיופיה נלחמו
באריתראים וכל פעיל אריתראי שנתפס,

02:17:08:20 02:17:17:16
על התיק אסיר של כל אחד מהם
שמו חותמת בצורת כוכב,

02:17:18:16 02:17:21:24
אז כשהיא ראתה את אחד המסמכים,
הופיע צורת כוכב על הדף,

02:17:22:12 02:17:26:06
היא ראתה חותמת של 4 כוכבים
על 3 מסמכים שונים,

02:17:26:12 02:17:30:12
לכן היא חשבה שהולכים לשפוט
אותי ל- 12 שנים בכלא.

02:17:30:18 02:17:35:24
היה איתה בן דוד שלי ז"ל,
היום הוא לא בחיים.

02:17:36:05 02:17:37:24
איתו העברתי הרבה שנים.

02:17:39:24 02:17:43:11
אבל היא סיפרה לי שאנחנו
הולכים להשתחרר בקרוב.

02:17:43:24 02:17:47:11
אבל גם שהיא אמרה לי שאנחנו הולכים
להשתחרר, בזמנו היה קושי להאמין.

02:17:49:05 02:18:00:24
כשהיו את השמועות על שחרורנו,
העבירו אותנו לכלא אחר שב-"קרשלה".

02:18:02:05 02:18:13:11
כשהגענו לשם היה אגף מסוים שבו

היו חברי הפרלמנט של היילה סלאסי,

02:18:14:00 02:18:21:05
באגפים הנוספים ישבו: גנבים, רוצחים
ואסירים שהורשעו בעבירות שונות.

02:18:21:17 02:18:25:05
נכנסנו לכלא, היה חורף בזמנו.

02:18:25:11 02:18:27:05
אני וחברי הלכנו
לכל מקום ביחד.

02:18:27:13 02:18:28:13
ושם פגשנו את הקרוב משפחה של אשתי,

02:18:36:22 02:18:30:13
כל פעם כשהגענו ל-"אדיס אבבה"
היינו מבקרים אותו.

02:18:30:22 02:18:36:08
כל פעם בחודשי החורף כשהגענו
ל-"אדיס אבבה" ביקרנו אותו.

02:18:36:14 02:18:40:14
כשעמדתי וירד עליי גשם, הוא הבחין
בי ואמר: "מהרי" מה אתה עושה כאן?

02:18:41:02 02:18:43:02
השבתי לו: נעצרתי כמוך.

02:18:43:20 02:18:47:14
הוא אמר לי מהיום אתה צמוד אליי,
כיוון שהם וותיקים היה להם אוהל.

02:18:48:02 02:18:52:04
אמרתי לו: אני לא נכנס בלי החבר
שלי, הוא אמר תכנסו שניכם.

02:18:52:11 02:18:53:16
גם לו קראו "מהרי".

02:18:54:10 02:18:57:19
הוא הכניס אותנו לאוהל ושם...

02:18:58:01 02:19:00:13
מה זאת אומרת היה להם "אוהל?"

02:19:00:19 02:19:09:01
שטח הכלא היה פתוח וגדול מאוד...

02:19:09:08 02:19:12:13
כל אחד הקים לעצמו אוהל?
-כן. - מה? - כן.

02:19:13:01 02:19:20:13
כל אחד הקים לעצמו אוהל?
-כן, זה אוהל קטן שהוקם בשטח פתוח.

02:19:20:20 02:19:26:03
אם נכנסת לאוהל אתה לא יוצא משם.
ככה הם העבירו את השהות בכלא.

02:19:26:15 02:19:33:15
אבל בכלא הזה, ב-"קרשלה"
אחת לשבוע זכינו לביקור.

02:19:34:02 02:19:36:15
לא נפגשנו איתם אבל
ראינו אותם מרחוק,

02:19:37:08 02:19:45:02
זאת הפעם הראשונה שראיתי את אשתי,
ילדיי ואת קרובי משפחתי.

02:19:45:15 02:19:47:00
מה היו התחושות?
מה אתה זוכר מהיום הזה?

02:19:47:06 02:19:57:18
כשראיתי אותם ממש התרגשתי, בכיתי,
וכשאף אחד לא יראה ניגבתי את הדמעה.

02:19:58:00 02:19:59:06
ככה הפגנתי את הגעגועים.

02:19:59:21 02:20:04:21
המבקרים הביאו לנו אוכל,
לאחר מכן נופפנו להם לשלום.

02:20:05:02 02:20:12:02
ככה זה היה.
כולם זכו לביקור השבועי.

02:20:13:09 02:20:21:02
ואז אשתי אמרה למנהל הכלא שהיא
גרה ב-גונדר ועכשיו היא חוזרת,

02:20:21:15 02:20:28:10
הילדים התגעגעו אליו לכן אני מבקשת
לאפשר להם להיפגש, הוא הרשה לנו.

02:20:29:12 02:20:39:11
ואז נפגשתי שמעון וסאוה
והאחיינים שלה.

02:20:41:00 02:20:45:06
בזמן הזה...

02:20:48:02 02:20:58:14
אני לא אשכח בחיים איך
סאוה בכתה כשנפגשנו.

02:20:59:02 02:20:59:20
בת כמה היא הייתה אז?

02:21:01:14 02:21:08:14
בזמנו "סאווה" הייתה בת 7-8

02:21:11:02 02:21:12:20
היא הייתה ילדה,
היא בכתה הרבה.

02:21:13:20 02:21:14:20
גם אני בכיתי.

02:21:15:14 02:21:26:22
והסיבה היא כיוון שלא התראינו הרבה
זמן, לא התראינו למעלה משנה וחצי.

02:21:28:20 02:21:31:02
התחבקנו אחד עם השנייה
בדמעות של געגוע,

02:21:31:14 02:21:33:08
לאחר מכן, הובילו אותנו למשרדים,

02:21:34:02 02:21:41:08
ורצו שהסוהר יצטרף אלינו לחדר כדי
לשמע על מה אנחנו מדברים.

02:21:43:02 02:21:48:20
בזמנו העובדת הסוציאלית בכלא
הייתה "נגסט מנגשה",

02:21:49:14 02:21:51:02
שמה היה "נגסט מנגשה",
אולי את מכירה אותה.

02:21:52:02 02:21:57:14
והיא...
האמת שלא הכרתי אותה בזמנו.

02:21:58:15 02:22:03:08
חברי סיפר לי שהיא ועוד איש נוסף
הם יהודים שעובדים בכלא.

02:22:03:20 02:22:12:20
היא אמרה לסוהר, אתה רואה שהם אב
ובת שבוכים מגעגועים אחד לשנייה,

02:22:13:01 02:22:17:01
הזמן שלהם קצוב, יש רק 15 דקות
להיות ביחד, תניח להם.

02:22:17:14 02:22:20:01
וככה היא שכנעה אותו לצאת מהחדר.

02:22:20:08 02:22:22:01
מה היה תפקידה בכלא?

02:22:22:13 02:22:23:20
היא הייתה העובדת
הסוציאלית של הכלא.

02:22:24:09 02:22:28:01
היא הייתה העובדת
הסוציאלית בכלא.

02:22:28:13 02:22:31:01
היא הייתה מסייעת לכל מי
שהיה פצוע, חולה וכו'.

02:22:32:08 02:22:37:20
ואז שוחחנו במשך 15 דקות
וסיימנו את הביקור.

02:22:39:08 02:22:43:08
היא אמרה לבתי למסור
לי שלא לאבד תקווה.

02:22:43:14 02:22:51:20
לקחתי את זה בערבון מוגבל, חשבתי
שה-"דרג" משלים אותה שאני אשתחרר.

02:22:52:02 02:22:55:20
היה לי חשש שמחר אולי הם
עלולים להוציא אותי להורג.

02:22:56:01 02:23:02:07
כשסיפרתי את זה לחבר שלי, הוא אמר
הלוואי בעזרת ה' זה יקרה.

02:23:02:20 02:23:06:14
הוא היה מתפלל כל הזמן,
הוא היה אדם מאוד מאמין.

02:23:07:14 02:23:10:14
היא הלכה וכעבור שבוע היא
הגיעה שוב לבקר בכלא.

02:23:11:07 02:23:13:01
זה לא היה יום הביקורים.

02:23:14:08 02:23:24:20
מסתבר שהיא הלכה למשרדים של מקבלי
ההחלטות ואימתה כל מיני דברים.

02:23:26:01 02:23:30:21
היא נעמדה מול השער הראשי
וצעקה שהיא רוצה לראות אותי.

02:23:31:10 02:23:31:20
שאלו אותה: למה את רוצה לראות אותי?

02:23:32:05 02:23:33:11
היא ענתה: כי הילדים שלי עוד
רגע גוועים מרעב.

02:23:33:17 02:23:34:10
הם שאלו: למה?

02:23:34:17 02:23:39:00
היא ענתה: כיוון שהבנקט אצלו ואני
רוצה שהוא יביא לי את זה.

02:23:39:06 02:23:43:12
היא אמרה את זה כתירוץ
לפגוש אותי.

02:23:43:19 02:23:49:12
האמת שהבנקט היה אצלי אבל
כל הכסף היה ברשותה.

02:23:51:06 02:23:56:06
כיוון שהיא בכתה הסוהרים
רחמו עליה,

02:23:57:07 02:24:06:22
נתנו לנו להתראות ללא בקשת אישור
מהממונה, כשגדר הפרידה בנינו.

02:24:07:09 02:24:08:22
אמרו לנו את תעשו את זה קצר.

02:24:10:17 02:24:12:04
שאלתי מה שלום כולם?
יש חדשות לגבינו?

02:24:12:11 02:24:19:17
היא אמרה תחזיקו מעמד, עוד
השבוע אתם צפויים להשתחרר.

02:24:19:23 02:24:21:17
שאלתי: מה באמת?
היא אמרה: כן.

02:24:23:18 02:24:26:06
אמרתי: הלוואי, מהפה
שלך לאלוהים.

02:24:27:00 02:24:30:24
במקום שאני אתן לה כסף, היא
נתנה לי 10 "בר" והלכה.

02:24:31:06 02:24:33:06
היא בישרה לנו את הבשורה
המשמחת הזאת.

02:24:34:18 02:24:42:12
מיד כשסיפרתי לחבר שלי, הוא נבהל
ואמר: אלה הימים האחרונים שלנו.

02:24:44:06 02:24:48:06
כפי שהיא אמרה לנו, ביום
הראשון של החג "אנקוטטש",

02:24:48:18 02:25:02:06
שמענו שקוראים בכריזה "מהרי רובל",
"גדליה איילין" ועוד שמות נוספים.

02:25:04:13 02:25:08:12
אמרו לנו גשו למשרד ותחתמו
על מכתב השחרור.

02:25:08:19 02:25:17:00
כל האסירים הריעו, הם אמרו איזה מזל
יש לכם, לא היה דבר כזה פה מעולם.

02:25:17:12 02:25:21:12
כשניגשנו לשם הם אמרו לנו מהיום
את חופשיים, אתם יכולים ללכת.

02:25:24:12 02:25:32:06
אמרנו איך נצא מכאן הרי יש את חייילי
"דרג" בכל מקום, מה נאמר להם.

02:25:33:02 02:25:36:21
הם אמרו לנו כשאתם משתחררים, את
מכתב השחרור מהכלא...

02:25:42:02 02:25:55:02
את מכתב שחרור מהכלא, לאחר הזג
תלכו למשרד הראשי ותקבלו את המקור.

02:25:57:02 02:25:59:08
זה מכתב השחרור מהכלא,
ומה שכתוב כאן הוא,

02:25:59:16 02:26:11:15
לכל מאן דבעי: זה מכתב שחרור מהכלא,
מצוין השם שלי: מר' מהרי רובל,

02:26:12:03 02:26:13:15
נעצתי בשנה כך וכך,

02:26:14:03 02:26:19:09
הואשמתני בהובלת יהודים ע"מ
שיעזבו את המדינה.

02:26:19:22 02:26:23:03
סיבת שחרור: זכאי.

02:26:24:15 02:26:26:03
זה האישור שהם נתנו לנו.

02:26:27:15 02:26:35:09
הייתי חופשי, כל המשפחה שמחה,
לאחר השחרור שלי,

02:26:36:03 02:26:41:22
אלה היו חודשי החורף, אשתי לקחה
את שני ילדיה וחזרה לגונדר.

02:26:42:03 02:26:43:09
אני נשארתי ב-"אדיס אבבה"

02:26:43:22 02:26:48:09

לא הייתה לי עבודה,
ארגון "אורט" נסגר.

02:26:48:15 02:26:54:03
כשחיפשתי עבודה בתור מורה, ענו לי
אין לנו עבודה, תחזור ל"אורט".

02:26:55:03 02:26:57:09
כחודש הסתובבתי חסר מעש.

02:26:57:21 02:27:00:24
לא הלכתי ל-"גונדר" כיוון שזה
היה מסוכן עבורי.

02:27:04:00 02:27:11:01
אבל אח"כ נסעתי בסתר ל-"גונדר"
וביליתי כשבוע עם משפחתי,

02:27:11:19 02:27:15:20
ובזמן הזה אשתי הייתה בהיריון את
בנו השלישי "יהונתן".

02:27:16:12 02:27:17:13
מיד לאחר מכן חזרתי
ל-"אדיס אבבה".

02:27:18:01 02:27:25:13
מיד לאחר מכן אחיה של אשתי מצא
לי עבודה בתור מורה בביה"ס פרטי.

02:27:25:19 02:27:27:13
שמו של ביה"ס היה
Saint Joseph School

02:27:27:19 02:27:29:19
ביה"ס היה קרוב לביתו.

02:27:30:20 02:27:36:07
בביה"ס הזה למדו הילדים של
מפקדי ה"דרג".

02:27:37:10 02:27:42:10
בביה"ס הזה היה לילדים את כל
המשחקים הכי נחשקים,

02:27:42:23 02:27:50:17
צעצועים ומשחקים כמו שיש בישראל,
וזה כי הוריהם הביאו להם מחו"ל.

02:27:50:23 02:27:54:23
כשלימדתי אותם הם שיחקו עם
המשחקים שבאו איתם מהבית.

02:27:55:23 02:28:05:07
בביה"ס הזה Saint Joseph School
לימדתי שנה אחת מלאה.

02:28:05:13 02:28:14:13

זה היה ביה"ס ממש טוב, היו
נותנים שי בחגים למורים.

02:28:14:19 02:28:19:13
גם השכר שקיבלנו היה גבוה
יותר מביה"ס ממשלתי.

02:28:21:01 02:28:24:19
ובכן חדר האוכל, והמקום
היה מאוד מסודר.

02:28:25:19 02:28:29:07
לאחר סיום יום העבודה,
כשחזרתי בדרך חזרה,

02:28:29:20 02:28:31:19
חוקרי המשטרה היו עוקבים אחרי,
הם הערימו עליי קשיים.

02:28:33:07 02:28:34:13
הם עקבו אחריי לכל
מקום שהלכתי.

02:28:34:20 02:28:39:21
במיוחד כשהם שמעו שהגיעה
משלחת של יהודים מחו"ל,

02:28:40:03 02:28:43:09
הם עקבו אחריי כי הם חשבו
שאני הולך להיפגש איתם.

02:28:43:15 02:28:51:15
אמרתי עד לפה, והתקשרתי
ל-"הנרי" וביקשתי מלגת לימודים,

02:28:52:08 02:28:53:08
הסברתי לו את כל הסיפור.

02:28:53:15 02:28:59:24
ואז הם שלחו לנו מלגה לימודים
משפחתית, לי לאשתי ולילדיי.

02:29:00:13 02:29:04:05
הגיע אליי המלגה כמו שעזרתי לכל
מיני אנשים בעבר לעזוב לחו"ל.

02:29:04:08 02:29:10:04
המטרה היא להגיע לאוניברסיטת שיקגו
Roosevelt University

02:29:10:07 02:29:18:09
הם שלחו לנו מסמכים כחוק, ואז
מסיימים את התהליך ואז עולים לישראל

02:29:18:13 02:29:19:11
ככה זה היה.

02:29:21:02 02:29:25:14

כשעשינו את כל התהליך הזה, אשתי
עברה לגור ב-"אדיס אבבה",

02:29:26:10 02:29:30:10
אני לימדתי בביה"ס Saint Joseph

02:29:30:19 02:29:35:12
ואז בננו נולד, שוחררתי מהכלא
ולמדתי בביה"ס.

02:29:35:20 02:29:39:06
ואז אשתי אמרה לי שהיא רוצה
לקרוא לבננו "ישראל"

02:29:41:06 02:29:44:14
זה שם יפה, אהבתי את השם,
אבל פחדתי מאוד.

02:29:44:18 02:29:50:04
אמרתי במקום הזה אם ישמעו שקראתי
לבן שלי "ישראל" הם לא יניחו לי,

02:29:50:13 02:29:55:12
אמרתי שאני מאוד חושש, ואז החלפנו
את השם וקראנו לו "יהונתן".

02:29:55:15 02:30:02:08
השם "יהונתן" מוזכר ב-"מזמור דוד",
הוא היה החבר הכי טוב של דוד המלך.

02:30:02:14 02:30:04:10
החלטנו שנקרא
לו ככה.

02:30:04:17 02:30:07:23
הילד נולד והתחנך במעון.

02:30:08:10 02:30:12:04
לאחר מכן הגיע אלינו מלגת הלימודים
המשפחתית, והחזקנו אתנו את הדרכון.

02:30:14:17 02:30:19:10
ואז נמסר לנו שאשרת
הכניסה נשלח אלינו.

02:30:20:04 02:30:24:04
כיוון שלא היה בן ישראל לאתיופיה
יחסים דיפלומטיים,

02:30:24:17 02:30:27:04
אז אשרת הכניסה הגיעה
דרך שגרירות שוודיה.

02:30:27:10 02:30:29:10
שם בעצם חתמו לנו על
הדרכון את חותמת הוויזה.

02:30:31:01 02:30:42:06

כשהלכנו למחלקת העלייה עם הדרכונים,
לשמעון וסאווה היה דרכון משלהם,

02:30:42:13 02:30:46:12

לאשתי והילד גם היה,
וגם לי היה דרכון משלי.

02:30:46:18 02:30:53:18

כשבאנו לדלפק אמרו לי: אשתך והילדים
יכולים לקבל וויזה אבל אתה לא יכול.

02:30:56:22 02:31:02:03

כששאלתי למה?
ענו לי: יש לך עיכוב יציאה מאתיופיה

02:31:03:03 02:31:06:03

מה שבעצם זה אומר שאתה לא
יכול לעזוב את אתיופיה.

02:31:15:06 02:31:15:20

ואז התקשרתי לאיש הקשר שלי בארה"ב
ואמרתי לו שיש לי בעיה כזאת וכזאת.

02:31:16:07 02:31:25:10

הוא אמר לא קרה שום דבר, תאמר
לאשתך שתעלה על הטיסה.

02:31:26:17 02:31:38:10

שמנו את חותמת הוויזה על הדרכון,
הלכנו לשגרירות שוודיה והראינו להם,

02:31:38:24 02:31:44:06

קיבלנו את כרטיסי הטיסה מאתיופיה-
איירלנס ואז אשתי וילדיי עלו לישראל

02:31:44:13 02:31:45:19

תראה לנו את התמונה האחרונה
שהצטלמתם שם.

02:31:46:07 02:31:48:19

כן, היא הגיעה לישראל...

02:31:49:00 02:32:01:13

אבל לפני שהם עלו לישראל
הצטלמנו תמונה משפחתית.

02:32:03:00 02:32:04:07

ככה נראינו בזמנו.

02:32:05:24 02:32:08:23

אפשר לראות בתמונה שהיינו
מוכנים לעזוב את המדינה.

02:32:09:05 02:32:12:14

זאת אומרת שלאחר מכן נאמר לי
שאני לא יכול לעזוב את הארץ.

02:32:12:22 02:32:13:18

או-קיי

02:32:13:20 02:32:15:23
או-קיי, הם עלו...

02:32:16:11 02:32:22:16
הם עלו ארצה, ואני ניסיתי לעשות מהלכים שיעזרו לי לקבל אישור יציאה.

02:32:25:17 02:32:33:24
היו כל מיני אנשים שהוצבו ע"י האמריקאים לעזור לאזרחים.

02:32:35:05 02:32:43:11
במידה ולא יתאפשר לצאת בדרך חוקית, אמרו תצא דרך סודן או מויאלי שבקניה

02:32:44:06 02:32:51:07
שלחו מורה דרך קניית שיעזור לי לברוח דרך "מויאלי" שבקניה.

02:32:51:20 02:33:11:14
הגיעו נציגים מישראל, אחת שגרה בירושלים, ברחוב "רחל אמנו."

02:33:11:20 02:33:21:07
הגיע איתם נציג בכיר מהממשלה שאמר לי במידה ולא תצליח לצאת מפה,

02:33:21:14 02:33:24:20
אני אעזור לך לצאת, אגיד שאתה אחד מהעובדים שלי ותצא דרך קניה.

02:33:25:07 02:33:32:07
בזמן הזה "הנרי" היה עוזר ליהודים לברוח דרך סודן וקניה.

02:33:32:20 02:33:39:02
כל הניסיונות לא הצליחו, נאסר עליי לעזוב את הארץ.

02:33:41:02 02:33:42:20
ואז ניסיתי להיעזר באחי היהודים,

02:33:43:08 02:33:52:01
מלבד דודי יש איש אחד בשם "היילו" שלא אשכח את הטובה שהוא עשה לי,

02:33:52:08 02:33:53:08
הוא היה איש מאוד מבוגר.

02:33:53:20 02:33:58:03
קרובי משפחה שלהם עלו באותו הדרך שאני העליתי אנשים לישראל.

02:33:59:10 02:34:07:22
אבל היה שוטר בכיר שעזר להם בתהליך, היה לו קשרים בתוך מחלקת העלייה,

02:34:08:18 02:34:12:24
במידה והיה איזשהו בעיה הוא מיד היה
מחביא את זה ומעביר אותם ללא בעיה.

02:34:13:05 02:34:17:24
אבל הם לא סיפרו לי, לכן לא
פניתי לאיש המשטרה שיעזור לי.

02:34:18:11 02:34:22:05
אבל אח"כ הם סיפרו לי והפגישו
אותי עם האיש משטרה.

02:34:23:05 02:34:26:24
אבל לטפל בניירת שלי לקח הרבה זמן,
כלומר, חיכיתי משהו כמו חודש.

02:34:27:11 02:34:30:24
גם נאמר לי לא לפנות בזמן הקרוב
למחלקת העלייה.

02:34:31:20 02:34:42:02
ואז שלא יראו את צו איסור יציאה
מהארץ, השוטר הבכיר החביא אותו.

02:34:42:08 02:34:45:02
באותה התקופה היה אפשר להשיג
כל דבר באמצעות שוחד.

02:34:45:08 02:34:46:21
האיש משטרה עשה את
מה שצריך לעשות.

02:34:47:08 02:34:52:15
בסוף לאחר חודש, אין דבר שאי אפשר
להשיג באמצעות כסף.

02:34:53:07 02:34:57:22
כלומר, שולם הרבה שוחד למנהלי
העלייה ולבכירים נוספים.

02:34:58:20 02:35:09:01
לאחר מכן נמסר לי שאני יכול ללכת
למשרד העלייה ולקבל את הוויזה.

02:35:10:01 02:35:12:07
כשהגעתי לשם נאמר לי...

02:35:13:22 02:35:17:23
והנה זה, סליחה, עדיף שארכיב
משקפיים ואקריא לכם את זה.

02:35:20:23 02:35:35:16
רשום שתלמידי גונדר שבאו במגע עם
ארגון "אורט" לא יוכלו לקבל וויזה,

02:35:36:04 02:35:44:10
על החתום ביהמ"ש בשנת 1974

המזכר הזה ידוע לביהמ"ש.

02:35:45:19 02:35:50:13
אבל עכשיו בעקבות קרות הדברים הנ"ל
נבצר מ- 11 אנשים לצאת מן הארץ.

02:35:50:19 02:35:59:19
אדון מהרי רובל היה השלישי מתוך 11
האנשים, אך הוועדה נתנה לו חנינה.

02:36:01:07 02:36:04:07
כיוון שקיבלתי את המכתב הזה,
יכולתי לקבל וויזה לישראל.

02:36:05:07 02:36:11:13
קיבלתי את הוויזה ואז ניגשתי
לשגרירות שוודיה.

02:36:12:01 02:36:13:19
האישור הזה הוא כדי שאוכל
לקבל אשרת כניסה.

02:36:14:01 02:36:15:19
קיבלתי אשרת כניסה לישראל.

02:36:16:19 02:36:21:22
נפרדתי מקרובי המשפחה שלי,
והם ליוו אותי עד הטרמינל.

02:36:22:20 02:36:27:07
כשהגעתי למטוס הייתה לי מזוודה
ותיק יד למטוס.

02:36:27:13 02:36:32:23
מדובר בתיק הירוק הזה,
זה היה תיק שובב.

02:36:33:07 02:36:34:01
או-קיי.

02:36:36:08 02:36:38:13
הילד שלידי בתמונה הוא
אחיין של אשתי.

02:36:38:20 02:36:39:14
הוא אהב אותי מאוד.

02:36:40:02 02:36:42:02
כשחיייתי אצלם הוא
אהב להיות בסביבתי.

02:36:42:10 02:36:43:12
הוא אהב אותי מאוד.

02:36:45:19 02:36:57:06
עשיתי צ'ק אין, העברתי את המזוודה
הגדולה ואת התיק למטוס.

02:36:57:18 02:37:09:12
הסיבה היא כי בתוך התיק הקטן היה
תבלין ולא רציתי שזה יפריע לנוסעים.

02:37:12:19 02:37:18:19
ואז כשכולם כבר התיישבו ועוד
שנייה ממריאים.

02:37:20:00 02:37:23:06
הגיעו שני סוכני משטרה
וצעקו "מהרי רובל" ישנו?

02:37:24:12 02:37:27:06
מה אני אומר לך
נבהלתי נורא.

02:37:27:12 02:37:29:00
הרגשתי שהאדמה
בלעה אותי.

02:37:30:00 02:37:37:00
הסיבה היא כיוון שיש לי ניסיון עבר,
וכוונתי היא כשעזרתי לאנשים לעלות,

02:37:37:12 02:37:42:00
הייתי הולך ועוקב שהם המריאו.

02:37:42:06 02:37:49:19
הורידו מהמטוס את יפת אלמו ואת
חברו לפני שהם המריאו.

02:37:50:19 02:37:55:18
גם את שרה עזרא ואחרים הורידו אותם.
מהמטוס שנייה לפני שהם המריאו.

02:37:55:24 02:38:00:07
חשבתי לעצמי הנה הגיע תורי
ונהייתי ממש עצוב.

02:38:01:07 02:38:07:01
כיוון שהייתי לחוץ כשירדתי
מהמטוס הייתי ספוג בזיעה.

02:38:07:13 02:38:10:13
הייתי ממש חסר תקווה.

02:38:12:20 02:38:19:01
כשירדתי מהמטוס בחלק האחורי ישבו
נציגים אמריקאים שעקבו אחר נסיעתי.

02:38:19:20 02:38:21:09
עקבו מקרוב היכן אני נמצא
בכל רגע נתון.

02:38:22:08 02:38:28:00
שמעתי אותם קוראים לי אבל בגלל
שפחדתי לא ניגשתי אליהם.

02:38:28:14 02:38:33:17
אבל הם עקבו מקרוב אחר
ההתקדמות שאני עובר.

02:38:34:03 02:38:43:06
הם חשבו שעומדים להוריד אותי, הם
נראו חזקים, כאלה שיכלו להגן עליי.

02:38:43:11 02:38:47:19
לאחר שירדתי מהמטוס הסוכן
משטרתי אמר לי: התיק הזה...

02:38:47:22 02:38:49:06
רשום על התיק את השם שלי.

02:38:49:08 02:38:52:23
רשום מהרי רובל על התיק
כדי שלא יקרו דברים כאלה.

02:38:54:05 02:38:58:06
הוא אמר לי זה התיק שלך?
למה לא עלית עם זה למטוס?

02:38:59:00 02:39:09:19
אמרתי התיק קטן אך בתוכו יש תבלינים
ולא רציתי שזה יפריע לנוסעים.

02:39:10:17 02:39:15:06
ואז הוא אמר לי: טוב תלך מכאן, תעלה
למטוס אנחנו נארוז את התיק שלך.

02:39:15:12 02:39:16:06
הם ארזו את התיק שלי.

02:39:18:12 02:39:24:06
כשעליתי למטוס אחריי עלו גם
הנציגים שפיקחו עליי.

02:39:24:12 02:39:26:12
המטוס המריא סוף סוף

02:39:27:19 02:39:33:00
המטוס היה מטוס אתיופי,
הטיסה הייתה עד קהיר.

02:39:33:19 02:39:41:19
ושם המתנו ועלינו על מטוס של
אל על לכיוון ישראל.

02:39:42:07 02:39:44:19
עלינו והגענו לישראל.

02:39:45:07 02:39:46:00
או-קיי

02:39:46:14 02:39:55:07
אשתי הגיעה לישראל במאי
ואני הגעתי בספטמבר.

02:39:55:13 02:39:56:07
א-ק י

02:39:57:00 02:39:58:02
זה סיפור חיי.